

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ:**
 - √ *Чи бути в Україні «сирному продукту» та «домашньому» молоку*
 - √ *Перспективи органічного землеробства*
- **НОВИЙ ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПЛАН РОЗВИТКУ КИСВА**
- **ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕРНЕТУ В УКРАЇНІ: ПОСИЛЕННЯ ПРАВОВИХ ОСНОВ**
- **РЕФЕРЕНДУМ:
ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ**

№ 11 (47) ЛИПЕНЬ 2013

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 11 (47) 2013

Бюлетень оперативних матеріалів
на базі аналізу правової електронної інформації

**Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»**

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

В. Горовий, д-р іст. наук, проф.,
заступник генерального директора НБУВ

Редакційна колегія:

Ю. Половинчак (відповідальна за випуск),
Н. Іванова, Т. Дубас, Л. Присяжна,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ.....	3
АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС	
<i>Блажкевич А.</i> Результати опитування громадян України щодо якості адміністративних послуг.....	3
<i>Половинчак Н.</i> Чи бути в Україні «сирному продукту» та «домашньому» молоку.....	7
<i>Порватова Н.</i> Землеробство на органіці: проблеми законодавчого регулювання.....	11
<i>Пестрецова О.</i> Правові основи фінансування політичних партій у Польщі.....	15
<i>Дем'яненко М.</i> Новий Генеральний план розвитку Києва. Бути чи не бути?.....	17
<i>Присяжна Л.</i> Детям до 16-ти.....	22
<i>Бутенко А.</i> Посилення правових основ функціонування Інтернету в Україні.....	24
<i>Каращук О.</i> Проблеми всиновлення дітей.....	26
КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС	
<i>Гранчак Т.</i> Питання референдуму у проекті Концепції внесення змін до Конституції України.....	31
<i>Якименко Ю.</i> «Народная законодательная инициатива» в ежегодном Послании Президента Верховной Раде.....	39
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	
<i>Тарасенко Н.</i> Турецький протест: причини, наслідки, уроки.....	42
ЩОДЕННИК БЛОГЕРА.....	48

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

5 липня Голова Верховної Ради В. Рибак заклав ІІ сесію Верховної Ради. За словами спікера, вона відбулася під знаком високого політичного напруження. «Я хочу підкреслити, що ІІ сесія Верховної Ради України пройшла на високому рівні політичної напруги. Я б сказав, іноді дуже нервово», – додав голова ВР.

У зв'язку із закриттям ІІ сесії Верховної Ради сьомого скликання Президент України В. Янукович під час спілкування з послами іноземних держав після церемонії вручення вірчих грамот зробив заяву, у якій зазначив: «Сьогодні парламент завершив роботу цієї сесії. Ми максимально виконали всі завдання з підготовки законів, направлених на реформування нашої країни». Президент також підкреслив, що попереду ще велика робота з модернізації країни.

Тим часом фракція УДАР заявила про намір ініціювати проведення позачергової сесії для ухвалення євроінтеграційних законів. Їх підтримують колеги з опозиції – фракції «Батьківщина» і «Свобода». «Якщо Партія регіонів офіційно заявить, що готова приїхати на цю сесію, ми готові підлаштувати свій графік, щоб у парламенті була конституційна більшість (під час ухвалення євроінтеграційних законопроектів)», – підкреслив лідер фракції «Батьківщина» А. Яценюк.

Водночас лідер фракції Партії регіонів О. Єфремов вважає, що немає підстав проводити

позачергову сесію парламенту: «Я звертаюсь із запитанням: що ви будете обговорювати? Відповіді немає». При цьому він заявив про готовність розглянути законопроекти у разі їх надходження. «Якщо законодавча ініціатива потребуватиме негайного вирішення в залі, ми зберемося та ухвалимо відповідні закони. Якщо вони з'являться, ми підтримаємо цю ініціативу», – сказав лідер фракції.

Заяву лідера фракції Партії регіонів підтримав і Голова Верховної Ради України В. Рибак. Він заявив, що готовий підписати розпорядження про проведення позачергової сесії парламенту у разі, якщо її проведення буде необхідне для ухвалення життєво важливих законів. «Якщо будуть готові (законопроекти), буде необхідність позачергової сесії. Немає питань, я її приймаю, підпишу, і ми можемо провести», – сказав В. Рибак на брифінгу в Києві.

Водночас спікер зазначив, що у Верховної Ради України ще є час і у вересні, щоб ухвалити закони, необхідні для підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. «У нас є два важливі закони, які треба ухвалити у вересні, максимум – на початку жовтня. Це закон про прокуратуру і виборчий закон», – зазначив спікер.

Нагадаємо, що ІІІ сесія Верховної Ради розпочне свою роботу 3 вересня.

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

А. Блажкевич, наук. співроб. НЮБ НБУВ, канд. іст. наук

Результати опитування громадян України щодо якості адміністративних послуг

24 квітня 2013 р. в УНІАН відбулася прес-конференція для журналістів на тему: «Якість адміністративних послуг в Україні – оцінка громадян», під час якої були представлені результати соціологічного опитування з питань: як українці оцінюють якість надання адміністративних послуг (видача різних

дозволів, довідок, паспортів, посвідчень, призначення допомоги та ін.); чи відрізняється якість адміністративних послуг в окремих містах України: як часто громадяни дають хабарі, чому вони це роблять та які засоби вважають найбільш дієвими у боротьбі з корупцією.

У прес-конференції прийняли участь: В. Тимошук, заступник голови правління Центру політико-правових реформ; І. Бекешкіна, директор Фонду «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва»; О. Сасенко, координатор Координаційного центру по впровадженню економічних реформ в Україні.

Дослідження проводилось Фондом «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» і Київським міжнародним інститутом соціології з 5 по 13 березня 2013 р. на замовлення Центру політико-правових реформ і за підтримки Європейського Союзу. Опитування проводилося в 109 населених пунктах у всіх областях України та в Автономній Республіці Крим. Методом інтерв'ю опитано 2037 респондентів за стохастичною вибіркою, репрезентативною для населення України віком від 18 років. Імовірна похибка вибірки не перевищує 2,3 % з імовірністю 0,95.

Проект реалізується за фінансової підтримки Європейського Союзу. Для порівняння наводяться результати загальнонаціонального опитування, проведеного в березні 2009 р. на замовлення Центру політико-правових реформ Фондом «Демократичні ініціативи» разом з фірмою «Юкрейніан соціолоджі сервіс». Усього було опитано 1800 респондентів за вибіркою, яка репрезентує доросле населення України (старше 18 років).

Заступник голови правління Центру політико-правових реформ В. Тимошук розповів про закон про надання адміністративних послуг в Україні, який набрав чинності ще 7 жовтня 2012 р.

Експерт наголосив, що фактично йдеться про визначення переліку послуг органів виконавчої влади, які надаватимуться через інтегровані офіси – центри надання адміністративних послуг (ЦНАП). Але сьогодні, за словами експерта, є кілька опонентів цієї реформи, які сповідують більше відомчі інтереси, ніж інтереси громадян. При цьому, наголосив громадський діяч, різні відомства займають різну тактику. «Деякі кажуть, що готові працювати через центри надання адміністративних послуг, але фактично можуть саботувати це, – пояснив В. Тимошук. – А деякі категорично відмовляються працювати через інтегровані офіси».

Прикладом певної непослідовності експерт вважає, приміром, поведінку ДАІ Міністерства внутрішніх справ, органу, який заявляв, що не проти надавати свої послуги через ЦНАП, проте водночас звернувся з ініціативою до держави про дозвіл розвивати власну мережу центрів послуг.

«Зокрема, лунала інформація про те, як у ДАІ просили кошти на створення такого офісу в Києві, щоправда, від цієї ініціативи відмовились, – навів приклад експерт. – Нещодавно ми чули від представників вінницької міської влади, що у місті, де працює чотири хороші ЦНАПи, також просили гектар землі на будівництво подібного офісу».

Тенденція, коли кожне відомство матиме офіс для надання своїх послуг, поставить хрест на реформі адміністративних послуг, переконаний В. Тимошук. Він зазначив, що фактичним опонентом цієї реформи сьогодні виступає Міністерство юстиції, яке, власне, і було розробником цього закону. «Це міністерство має на сьогодні суто відомчі інтереси, – пояснив громадський діяч, – тому що у його складі перебуває Державна реєстраційна служба України, орган, який надає найпопулярніші послуги, такі як реєстрація прав на нерухомість. А з липня воно перебирає ще й реєстрацію суб'єктів господарювання».

В. Тимошук наголосив, що така політика держави – створення інтегрованих центрів надання адміністративних послуг з одночасним дозволом окремим відомствам мати свої сервісні офіси – абсолютно непослідовна й не вигідна з точки зору бюджету, адже кожне відомство розбудовуватиме власну сервісну мережу. Не вигідна така практика і для громадян і бізнесу, тому що їм і надалі доведеться бігати по різних відомствах і установах.

Проблему, на думку В. Тимошука, має вирішити фактичний вступ у дію нового закону про адміністративні послуги, згідно з яким в обласних і районних центрах буде створено єдині центри надання адміністративних послуг (ЦНАП), де люди зможуть одночасно вирішувати різні справи, за які відповідають різні служби та органи.

На користь створення центрів надання адміністративних послуг говорять і результати

опитування відвідувачів таких центрів, яке було проведене в 10 містах України: Києві, Дніпропетровську, Львові, Харкові, Рівному, Хмельницькому, Черкасах, Полтаві, Луганську, Миколаєві, повідомила директор Фонду «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» І. Бекешкіна, яка, аналізуючи ці дослідження, зазначила, що оцінка якості надання послуг у таких центрах загалом висока – 3,90 бала за 5-бальною шкалою.

У кожному з цих міст було опитано по 100 відвідувачів центрів (чи виконкомів) за методикою екзит-полу.

Дослідження проводилося на замовлення Центру політико-правових реформ Фондом «Демократичні ініціативи» та Київським міжнародним інститутом соціології. До проведення опитування були залучені активісти ГО «Опора». Процес опитування контролювався зовнішнім спостережником.

Серед споживачів адміністративних послуг, що взяли участь в опитуванні, 57 % повністю вирішили своє питання, 25,5 % ще не вирішили, але питання перебуває у процесі вирішення, а у 13,5 % питання не було вирішене. Найбільше невирішених для відвідувачів питань виявилось в Миколаєві – 28 %, Полтаві – 27 % і Львові – 24 %. До речі, саме в цих містах або ще не створено центр (як, наприклад, у Полтаві), або ж такий центр потребує істотного покращення.

Як основна причина невирішення питань у більшості випадків називалася нестача необхідних документів – 31 % або те, що це питання належить до сфери компетенції іншого органу – 19 %. Проте значна частина – 17,5 % тих, чиє питання не було вирішене, так і не зрозуміли, чому саме воно не вирішується. Таких виявилось найбільше серед відвідувачів центрів у Полтаві – 44 %, Луганську – 33 % і Рівному – 21 %.

Для отримання адміністративної послуги в середньому по усіх містах вистачило одного звернення для 48 % відвідувачів, двох – для 29 %, трьох – на 10 % і більше трьох разів зверталось 13 %. Найбільш оперативно вирішували свої справи в Хмельницькому, де за одне відвідування вирішили свої справи 72 % відвідувачів, у Черкасах – 67 % і Києві –

64 %. Більше трьох разів довелося приходити для отримання адміністративної послуги в Полтаві – 22 % та Луганську – 21 %.

Загалом у досліджуваних містах довелося чекати в чергах більше години лише 10 % відвідувачів, причому лише 4 % – більше двох годин. Найбільше великими чергами (понад годину) вирізняються суб'єкти адміністративних послуг у Миколаєві – 42 %, Києві – 31 % і Полтаві – 19 %. Практично відсутні черги в Дніпропетровську, де 87 % відвідувачів відповіли, що чекати їм зовсім не довелося.

Серед окремих складових діяльності центрів надання адміністративних послуг та виконкомів відвідувачі були найбільше задоволені привітністю працівників – 87 %, компетентністю – 84 %, інформативністю вивісок при вході до приміщення і наявністю інших вказівників – 87 %, наявністю стендів з інформацією, зразками документів – 87 %, наявністю інформаційних карток послуг – 84 %, доступністю бланків, формулярів – 87 %, облаштуванням місць для очікування – 87 %, зручністю оплати послуг – 83 %, умовами для відвідувачів – чистотою, освітленням, наявністю туалету – 91 %, часами прийому, доступністю – 94 %.

Найменше були задоволені відвідувачі зручностями приміщень для інвалідів – 71 %. Особливо негативно оцінювали стан приміщення щодо зручностей для інвалідів у Дніпропетровську, Рівному й Полтаві – 65 %, а також у Львові – 54 %. У Харкові й Луганську на 100 % задоволені умовами для інвалідів у їхньому приміщенні надання адміністративних послуг, переважно чи повністю задоволені в Києві – 94 %, Черкасах – 93 % та Хмельницькому – 91 %.

І. Бекешкіна зазначила, що оцінка якості послуг виявилася тісно пов'язаною з результативністю звернення в центр надання послуг: серед тих, чия справа була позитивно вирішена – 4,32 бала, серед тих, чия справа ще триває – 3,50 бала, а серед тих, чия справа так і не була вирішена – 2,78.

І якщо в цілому по Україні високу оцінку якості надання адміністративних дають лише 12 % громадян, то серед відвідувачів центрів

надання адміністративних послуг, що взяли участь в опитуванні, більшість відповіли, що повністю вирішили своє питання, що може говорити про їхнє задоволення роботою таких центрів.

«Оцінки якості надання адмінпослуг вельми відрізняються залежно від міста, – зазначила соціолог. – Найвищі бали, наприклад, отримали центри надання адміністративних послуг у Харкові – 4,58 бала, Черкасах – 4,56 бала, Хмельницькому – 4,54 бала, Луганську – 4,45 бала, Дніпропетровську – 4,24 бала. Найнижчі поставили жителі Миколаєва (2,87 бала) і Полтави (2,46 бала)». Жителі Києва оцінили якість надання адмінпослуг у 4,09 бала, Рівного – 3,89 бала, Львова – 3,26 бала.

Проте, за результатами соціологічного дослідження, упродовж останніх 12 місяців 11 % українців давали хабарі при отриманні адміністративних послуг, повідомила І. Бекешкіна.

«У більшості своїй хабарі носили ініціативний характер. 35 % нашого населення вважають, що легше дати хабар, це найбільш зручно. І поки такий умонастрій у нас буде – доти хабарі будуть брати», – повідомила соціолог. При чому порівняно з 2009 р. ця цифра збільшилась на 13 %. Ще 26 % опитаних вважають, що хабарі – «це норма життя». Лише 19 % відповіли, що «люди дають хабарі, тому що з них цього вимагають». На складність та запутаність законодавства посилались 7 % опитаних, а те, що хабарі потрібно давати за вдячність, вказали 4 %.

Згідно з даними дослідження, протягом року при отриманні адміністративних послуг 76 % населення не давали хабарі, а 13 % відмовились відповідати на це запитання. Найбільше хабарів, як підкреслила І. Бекешкіна, давали у Центральному регіоні України (14 %, переважно за рахунок Києва та області), а найбільше відмов було в Східному регіоні – 20 %.

Основними методами боротьби із корупцією населення України вважає каральні засоби. Так, звільнення з роботи без права обіймати посаду в органах влади за хабарі вказали 54 % респондентів, причому 46 % бажають посилити кримінальну відповідальність за

корупційні діяння. Певна частина суспільства бачить можливості боротьби з корупцією й на інших шляхах – удосконалення законодавства, щоб там не було шпарин для корупції – 23 %, громадський контроль за діями влади – 22 %, викриття фактів корупції через ЗМІ – 20 %, правове виховання громадян – 19 %, прозорість і відкритість у діяльності всіх органів влади – 19 %, причому оцінка можливої ефективності дій громадянського суспільства у боротьбі з корупцією дещо зросла порівняно з 2009 р.

У цілому, як зазначила І. Бекешкіна, протягом року за отриманням адміністративних послуг до влади зверталась майже половина населення України – 47,5 % опитаних, що значно більше ніж у 2009 р. (35,9 %). В оцінці якості надання адміністративних послуг думки населення України поділились: 33 % дали задовільну оцінку, 32 % – погану. Найбільше позитивних оцінок якості адмінпослуг були в Західному регіоні – 18 %, а негативних у Південному – 37 %. Серед тих, хто особисто отримував адміністративні послуги, оцінки дещо гірші: негативно оцінюють якість надання послуг 41 %, задовільно – 37 % і добре 14 %.

Серед найбільш позитивних елементів при наданні адміністративних послуг найчастіше були зазначені: коректність поведінки посадових осіб – 19 % чітке пояснення щодо усіх обставин справи та потрібних документів, а також швидкий розгляд справи – 16 %. Жодних позитивних елементів у отриманні послуг не побачили 21 % серед тих, хто звертався по послуги.

Серед найбільш негативних елементів при наданні адміністративних послуг – великі черги – 23 %, відсутність чітких пояснень щодо усіх обставин справи й потрібних документів, тяганина з розглядом справи – 17 %. Жодних негативних елементів у отриманні послуг не побачили 21 % серед тих, хто звертався по послуги.

Абсолютна більшість населення України (67 %) не знайома з діяльністю місцевої чи державної влади з надання адміністративних послуг. Знають про створення центрів надання адміністративних послуг 8 %, про спрощення процедур надання окремих адміністративних

послуг – 12 %, а про створення офіційних веб-ресурсів щодо адміністративних послуг – узагалі лише 4 %.

Координатор Координаційного центру з впровадження економічних реформ в Україні О. Саєнко повідомив, що до кінця року в державі мають намір створити 684 центри надання адміністративних послуг. Такі офіси буде сформовано в кожному районі й місті обласного значення. О. Саєнко наголосив, що 2013 р. буде максимально присвячений впровадженню Закону України «Про адміністративні послуги». При цьому він зауважив, що потрібно бути готовими до певних проблем, зокрема до відомчого опору з боку органів державної влади, які не підтримують нових форматів і принципів роботи та не готові ментально до нововведень.

«Сьогодні, за нашою інформацією, в Україні функціонує близько 110 центрів надання адміністративних послуг, якість роботи яких відрізняється один від одного», – зазначив О. Саєнко. За його словами, цього року на відповідні потреби уряд уже виділив з центрального бюджету понад 21 млн грн, очікується ще 50 млн грн. Крім того, допомагатимуть й обласні та місцеві бюджети.

Водночас заступник голови правління Центру політико-правових реформ В. Тимошук застеріг, що, заданими громадського моніторингу, в Україні ще не працює 110 центрів надання адмінпослуг. «У кращому разі близько 15 міст мають те, що можна назвати такими центрами, в інших містах громадяни не відчувають змін в якості надання послуг, і їх там дійсно немає», – сказав він.

В. Тимошук додав, що в обласних центрах створення таких офісів обходиться в 2–3 млн грн, у районних – ця сума становить у середньому 200 тис. грн.

«Реформа ця важлива, – підсумував В. Тимошук. – Тож головне, щоб не відбулося профанації її. Адже створення до 2014 р. 650 центрів надання адміністративних послуг, передбачених законом, цифра нереально велика, тому не хотілося б, щоб органи державної влади звітували про те, чого не відбулось».

Отже, справді, дуже хочеться вірити, що в Україні дійсно створюватимуться нові центри надання адміністративних послуг, які будуть практично в кожному маленькому місті надавати якісні адміністративні послуги громадянам.

Н. Половинчак, влас. кор. НЮБ

Чи бути в Україні «сирному продукту» та «домашньому» молоку

Хоча б раз на день кожен з нас заходить до магазину, щоб купити харчі. Та коли поглядаєш буквально набиті різноманітними товарами полиці, мимоволі закрадається думка – наскільки якісна та безпечна ця продукція. Дослідження, які проводять як громадські організації, так і державні контролюючі органи, доводять, що попри широкий асортимент товарів справді якісних серед них дуже мало.

Не секрет, що біологічна безпека товарів і продуктів харчування в нашій країні не контролюється належним чином. Як зазначає координатор проекту «Центр споживчого контролю “ЧЕК”», кандидат технічних наук

І. Каневський, є різні оцінки, але в середньому від 30 до 50 % продуктів в Україні не відповідають стандартам якості.

Тож захист українців від неякісної продукції – питання актуальне й навіть наболіле. Наразі Верховна Рада України розглядає ряд законопроектів щодо посилення заходів боротьби з фальсифікацією молочних продуктів.

22 травня 2013 р. Верховна Рада України прийняла в першому читанні проект закону (реєстр. № 2172) про внесення змін до Закону України «Про молоко та молочні продукти» щодо посилення заходів боротьби

з фальсифікацією молочних продуктів. Згідно із законопроектом на етикетці, упаковці та інших видах маркування під основною назвою молоковісного продукту обов'язково повинен міститися текст такого змісту: «Продукт із змінниками складових молока». Розмір такого тексту має бути не меншим 80 % від найбільшого розміру тексту основної назви такого продукту або знаку для товарів і послуг.

Крім того, продукцію зі вмістом рослинних жирів продавці повинні будуть розміщувати на окремих полицях з відповідною інформацією. «З метою захисту споживача пропонується створити умови для однозначного розмежування продукції на торговельних полицях, для чого законодавчо зобов'язати підприємства торгівлі розміщувати молочні продукти окремо від молоковісних продуктів», – зазначається в документі.

Згідно з чинним законодавством, частка жирів рослинного походження у молоці та молокопродуктах може сягати до 75 %. Зміни до закону України «Про молоко та молочну продукцію» зобов'язують виробників не перевищувати ліміт у 50 %. «Такий відсоток встановлено в Євросоюзі й Росії», – запевняє міністр аграрної політики та продовольства України М. Присяжнюк.

За словами одного з авторів законопроекту А. Деркача, сьогодні виробники продуктів, які тільки частково містять натуральні складові, через використання оманливої термінології – «молочний продукт», «молочний напій», «сирний продукт», «кисломолочний продукт», «творожний продукт», «сметанковий продукт» – створюють у споживача хибну уяву про натуральну сутність продукту й споживач сприймає їх як повноцінні натуральні продукти.

Такі продукти часто продаються дешевше натуральних аналогів і користуються популярністю серед малозабезпечених верств населення, у першу чергу в пенсіонерів, які часто через поганий зір не в змозі детально вивчити склад продукту на упаковці.

Вартість продуктів зроблених на основі натурального молока лише на декілька гривень відрізняється від «молоковісних», виробники

використовують той факт, що через сусідство на полицях споживач порівнює ціну спредів з ціною натуральних молочних продуктів, а не між собою (хоча ф'ючерсні котирування на пальмову олію на грудень 2012 р., за даними Укראгроконсалт становили, 6,6 грн/кг, тоді як середня вартість вершкового селянського масла на внутрішньому ринку – 33 грн/кг).

За словами президента Центру «ТЕСТ» В. Безрукого, результатом ухвалення закону стане не тільки підвищення інформованості споживача, але й зниження цін на молоковісні продукти, що містять заміники молочного жиру. Виробники таких продуктів будуть змушені відкрито конкурувати між собою і не зможуть більше вводити споживача в оману.

Голова ради директорів Союзу молочних підприємств В. Чагаровський вважає, що навіть у випадку розміщення продукції з рослинними жирами на окремих полицях її купуватимуть. «Ціна такої продукції нижча, аніж молокопродуктів без жирів. Тому не думаю, що продажі істотно впадуть», – зазначив В. Чагаровський.

Водночас законодавче регламентування вмісту молочного жиру в молоковісній продукції на рівні 50 % призведе до подорожчання молочної продукції на внутрішньому ринку на 30 %, втрат експорту на суму понад 100 млн дол. і зростання імпорту на 150 млн дол. на рік, стверджують представники Союзу молочних підприємств України. Крім того, дана норма поставить поза законом виробників дитячих молочних сумішей, морозива, згущених молочних продуктів.

Керівник аналітичного відділу компанії «Астарта-Таніт» Є. Піскотін вважає, що обмеження щодо вмісту рослинних жирів у молоці й молочної продукції вплинуть на продажі: «У суспільстві утвердилась думка, що рослинні жири в молочних продуктах – це погано. Тому люди намагатимуться споживати їх якомога менше».

З прийняттям закону з ринку зникнуть дешеві молочні продукти, які містять пальмову олію (приміром, спреди й суміші, які містять до 25 % молочного жиру, рослинно-молочні продукти – до 10 %). На перший погляд,

це добре – адже високий вміст у продуктах рослинних жирів шкодить здоров'ю людей. Однак як бути тим, хто готовий споживати менш якісний продукт за умови більш низької ціни?

«Споживач, маючи повну інформацію щодо складу продукту, повинен сам вирішувати, що йому купувати. Встановлюючи обмеження, держава позбавляє його вибору», – вважає керівник аналітичного департаменту консалтингової групи «ААА» М. Колесник.

Також в законопроекті запропоновано механізм держрегулювання закупівельних цін на молоко, зокрема пропонується надати Кабміну право встановлювати мінімально допустимий рівень закупівельних цін на сире молоко (штраф за їх порушення від 50 до 200 не оподатковуваних мінімумів доходів громадян) на відповідні періоди календарного року.

Зазначимо: щодо втручання держави в регулювання ціни на молоко у Верховній Раді протягом лютого 2013 р. (крім змін до Закону України «Про молоко та молочні продукти» № 2172) було зареєстровано ще два законопроекти: № 2297 «Про внесення змін до Закону України “Про державну підтримку сільського господарства України щодо встановлення закупівельних цін на молоко та впорядкування механізму державного цінового регулювання на сільськогосподарську продукцію (товари)”» від 14.02.2013 р.; № 2297-1 «Про внесення змін до статті 15 Закону України “Про державну підтримку сільського господарства України щодо регулювання закупівельних цін на молоко”» від 27.02.2013 р.

Проаналізувавши всі три законопроекти, експерти Американської торговельної палати зробили висновок, що вони пропонують закріпити за Кабінетом Міністрів України право затверджувати мінімально допустимий рівень цін на молоко, що фактично є збільшенням регуляторного впливу держави.

Цей крок є прямим порушенням Україною своїх зобов'язань перед СОТ, адже в переліку зобов'язань, що міститься в доповіді робочої групи з приєднання України до СОТ, чітко прописано зобов'язання про відмову від мінімальних закупівельних цін на молоко.

Враховуючи, що основною метою законопроектів є вирішення питань соціального

захисту селян, експерти Американської торговельної палати відзначили недоцільність використання регуляторного впливу держави як інструменту досягнення такої мети.

Міжнародна практика говорить, що врегулювання питань соціального захисту селян має вирішуватися не за рахунок переробників і споживачів шляхом штучного завищення закупівельних цін, а через упровадження комплексу заходів соціальної політики.

Молокопереробники також стверджують, що запровадження державного регулювання лише всім нашкодить – заводи різко скоротять закупівлі сировини в населення й підвищать ціни на кінцеву продукцію (за прогнозами «Укрмолпром» продукція подорожчає на 20 %).

«Якщо переробників зобов'язать закуповувати молоко у населення або у великих чи середніх виробників за якоюсь ціною, це призведе до колапсу. Тому що ціна є живим організмом, вона міняється. І ціна залежить від великої кількості факторів, і не може бути зацементована в якомусь регуляторному акті», – вважає представник однієї з провідних молочних компаній в Україні С. Мовчан.

З цим погоджується і голова правління асоціації «Укрмолпром» В. Бондаренко: «Якщо буде встановлено мінімальну закупівельну ціну на молоко в господарств населення на рівні 3 грн за літр (зараз – у середньому 2,5 грн/л), то у переробників зростуть витрати й у роздрібній торгівлі молоко подорожчає на 17–20 %, а масло коштуватиме більше 100 грн за кілограм».

Крім того, у разі подорожчання сировини імпорт молокопродуктів з-за кордону може виявитися вигіднішим і українське виробництво почне згортатися, заявив співголова організації «Ділова рада України» М. Соколов. Ті ж білоруси цього тільки й чекають. До того ж закупівельні ціни на молоко першого сорту в Україні навіть вищі, ніж у ЄС, тому не можна урівнювати всі види продукції.

Переробники кажуть, що сировина у населення – другосортна, на її транспортування і бактеріальну обробку витрачаються значні кошти, тому дорожче закуповувати молоко вони не можуть. У селян своя правда, вони постійно скаржаться на безправ'я,

мовляв, посередники або ж самі заводи купують у них молоко за низькими цінами, за таких умов вирощувати худобу не вигідно.

Нині щоквартально вирізається в середньому понад 50 тис. голів великої рогатої худоби. Можна прогнозувати, що ця цифра лише збільшуватиметься, адже селяни вимушені будуть йти на цей відчайдушний крок, бо не зможуть реалізувати молоко, до того ж невдовзі їм буде заборонено торгувати ним самостійно, адже з 1 січня 2015 р. забороняється реалізація та обіг необробленого молока, сиру домашнього виробництва, а також м'яса тварин подвірного забою. Так передбачено Законом України «Про безпечність та якість харчових продуктів».

Ця норма мала б діяти вже з 1 січня 2010 р., але її відтермінували на п'ять років, бо ще при ухваленні Закону було зрозуміло: інакше країну очікує колапс на ринку тваринницької продукції. Передбачалося, що за п'ять років держава профінансує відкриття мережі пунктів прийому молока і молокопродуктів у населення, а також пунктів по забою тварин. Однак за відведений термін не відбулося жодних змін, у тому числі через нестачу фінансування (згідно з оцінками Мінагрополітики, витрати на це перевищили б 2,03 млрд грн). Більше того, уже зрозуміло, що їх не станеться і через півтора року.

Якщо обмеження на продаж домашнього молока і м'яса набудуть чинності, експерти прогнозують невтішні наслідки. Серед них – дефіцит м'яса, бо людям буде не вигідно утримувати худобу. Також можливе збільшення кількості нечесних перекупників, поширення стихійних ринків і неорганізованих пунктів забою.

Як зазначає директор Українського клубу аграрного бізнесу О. Воржиховський, у разі введення вказаної заборони на ринку може виникнути відчутний дефіцит. А щоб цього не сталося, то, на його думку, за півтора року, які залишилися, у селах слід максимально розвивати закупівельно-обслуговуючі кооперативи. Причому експерт вказує, що це неможливо зробити без допомоги держави. В іншому разі, наголошує він, ми будемо наполягати на відтермінуванні дії Закону.

Керівник напряму «Розвиток ринкової інфраструктури» проекту USAID «Агроінвест»

М. Гриценко також вважає цей законодавчий акт своєчасним і необхідним і говорить про небезпечні для здоров'я споживачів ризики, породжені тим, що виробництво відповідних харчових продуктів відбувається в антисанітарних умовах.

На його думку, потрібно створювати обслуговуючі кооперативи й оптові ринки живої худоби, як це роблять у країнах Європи. Але на ці й інші заходи потрібно 2 млрд грн з бюджету. А якщо їх не знайдеться, тоді доведеться таки відтермінувати, але за цей час розробити відповідні норми й правила, які б гарантували безпеку споживачу і виживання виробників.

Народні депутати від Партії регіонів І. Мирний та С. Мошака пропонують з 2015 р. скасувати норму, яка і так не працює, і відмовитися від введення заборони на продаж поза ринками домашнього м'яса й молока.

Вони вже подали до Верховної Ради законопроект про зміну термінів запровадження обмежень, пояснюючи нагальність прийняття акта так: «З початку 2015 р. селяни, що мають велику рогату худобу, можуть бути поставлені у надзвичайно важкі умови реалізації продукції власного виробництва. Оскільки впровадження заборони продажу на ринках власноруч забитої худоби та виготовлених у домогосподарствах молокопродуктів змусить селян за копійки продавати молоко перекупщикам, возити худобу в інші села, це неминуче призведе до зубожіння сільського населення», – вважають законотворці.

Пропонується заборонити обіг молока й сиру лише в тих містах і селах, де є відповідні пункти закупівлі. А забій м'яса дозволити здійснювати спеціально підготовленим забійником і під наглядом ветеринара – якщо до найближчої офіційної бойні понад 20 км.

Крім того, перегляд зобов'язань України перед СОТ також можливий, кажуть експерти. Оскільки м'ясо-молочна продукція, яка підпадає під заборону, не експортується, а реалізується на внутрішньому ринку. Тому вона не може впливати на виробників в інших країнах.

Держава повинна виважено й компетентно поставитися до вирішення цієї проблеми. Інакше може зникнути і молочна галузь, і селяни-одноосібники.

Н. Порватова, влас. кор. НЮБ

Землеробство на органіці: проблеми законодавчого регулювання

Той фермер, який знекровлює землю і залишає її своїм дітям зовсім нікчемною, є жалюгідною істотою. Добрим фермером є той, хто перетворив свою землю в джерело свого добробуту і забезпечення освіти своїх дітей, хто залишає землю їм у спадок у кращому стані, ніж сам її отримав.

Т. Рузвельт, президент США (1901–1910)

Ми вже давно живемо в часи, які можна назвати «періодом індустріально-го забезпечення людей харчовими продуктами». З одного боку, зрозуміло, що на тлі прогнозованої міжнародними аналітиками продовольчої кризи саме індустріальний підхід може вирішити проблему нестачі їжі. З іншого – дедалі потужнішою стає пропаганда споживання і, відповідно, виробництва харчів із якомога меншим втручанням цієї самої «індустріалізації» як під час виробництва, так і в процесі переробки.

Навіть прибічники інтенсивних технологій, які сьогодні переважно застосовуються в сільському господарстві й передбачають активне використання мінеральних добрив, гербіцидів, пестицидів та іншої хімії, змушені визнати, що органічне землеробство забезпечує якісне життя. Воно не лише гарантує наявність продуктів харчування, але й, що особливо важливо, зберігає здоров'я тим, хто їх споживає. А оскільки їжа потрібна кожному, то ідеться в цьому випадку про здоров'я всієї нації, а не окремих її представників.

Інший козир, який зміцнює й без того сильні позиції прихильників органічного землеробства, – воно не шкодить оточуючому середовищу й ґрунту. Для сільського господарства це особливо актуально, оскільки земля залишається його основним ресурсом. Тому вкрай важливо зберегти родючість українських чорноземів, які забезпечують нам продовольчу безпеку й посилюють наші лідерські позиції на світових аграрних ринках.

Система органічного вирощування сільськогосподарських культур та утримання сільськогосподарських угідь передбачає відмову від хімічних засобів захисту рослин від шкідників та хвороб, відмову від гербіцидів, мінеральних добрив та інших хімічних засобів, які є токсичними, або мають тривалий період розкладання в навколишньому середовищі, відмову від ГМО, синтетичних стимуляторів росту. Крім того, органічне землеробство передбачає відмову від застосування полицевих плугів¹ і підтримує сівозміни та масове використання сидератів².

За оцінками швейцарських експертів, ринок органічної продукції у світі зараз становить близько 60 млрд дол. За прогнозами, до 2014 р. світове споживання органічної продукції збільшиться на 61 % та досягне 97 млрд дол.

Органічне землеробство як альтернатива сучасним системам виробництва сільськогосподарської продукції розвивається досить давно. На жаль, в незалежній Україні цей процес традиційно відстає від передових країн світу. За висновками експертів, на сьогодні під органічне сільське господарство в світі вже використовуються великі площі земель: в Європі – 5,1 млн га, Північній Америці – 1,5 млн га, Латинській Америці – 4,7 млн га, а в Австралії – цілих 10,6 млн га.

¹ Полицевий обробіток ґрунту – вид обробки шару ґрунту, при якій він перевертається не менш ніж на 135 °, а також кришиться, розпушується і частково перемішується, що є ефективним засобом боротьби з бур'янами. Незважаючи на позитивні сторони, така оранка має і ряд недоліків. Науковими дослідженнями встановлено, що обертання шарів ґрунту порушує природну будову орного шару і супроводжується погіршенням умов життєдіяльності деяких мікроорганізмів.

² Сидерати (зелені добрива) – рослини, які тимчасово вирощують на вільних ділянках ґрунту з метою поліпшення його структури, збагачення його азотом та пригнічення росту бур'янів. Сидерація важлива складова органічного землеробства.

В Європі частка земель, переведених на органічне землеробство, значно зросла за останні роки, чому сприяла започаткована в 1993 р. спільна політика ЄС щодо підтримки фермерів у перші роки після переходу від звичайного до органічного агровиробництва: середній показник у країнах ЄС досяг близько 4 %, в Австрії та Італії він сягнув 8 %, а у Швеції, яка є європейським лідером, – майже 12 %. У Швейцарії частка таких земель також є однією з найбільших – понад 10 %. Ці країни активно вживають заходів для розвитку й підтримки цього напряму сільськогосподарського виробництва.

Попри активний розвиток в Європейському Союзі ринку органічних продуктів ЄС має обмежені можливості у виробництві «органіки». Серед причин – бідні ґрунти, широке використання в сільському господарстві інтенсивних технологій. Експертні оцінки земель в Україні, навпаки, показують наявність у нас досить великої кількості сільгоспугідь, підходящих для використання в органічному виробництві.

За даними доктора сільськогосподарських наук М. Шикучи, у країні є близько 8 млн га екологічно чистих чорноземних земель. Ці землі охоплюють чотири значні масиви і включають Північно-Полтавський, Північно-Східно-Луганський, Вінницько-Прикарпатський і Південно-Подільський регіони України. Крім того, є багато земель (приблизно вдвічі більше названої цифри), розкиданих окремими ділянками в різних регіонах країни. Вони також придатні для ведення органічного сільського господарства.

У вітчизняному агросекторі задіяно близько 35 тис. суб'єктів господарювання і досі лише 164 з них, за станом на 2012 р., були сертифіковані як органічні. У нашій країні, за різними джерелами, обробляється близько 42 млн га сільгоспугідь. Та лише трохи більше 270 тис. га, за даними голови правління Федерації органічного руху України Є. Милованова, сьогодні обробляють органіки.

Причина такої малої чисельності лав органіків полягає не в інерції мислення, яка часто підводить наших господарників.

Мовляв, звикли покладатися на хімію і тому продовжуємо активно використовувати її можливості. Проблема в іншому – при всіх перевагах органічне землеробство за врожайністю часто поступається інтенсивному. А де вища врожайність, там більше й прибутку.

Експерти також визнають – доволі часто продукція органічного землеробства коштує дорожче від тієї, що виробляється по-старому. І хоча вона ліпша за якістю, та не завжди буває доступною за ціною для масового покупця. А це дуже важливо для України, де купівельний попит відповідає низькому життєвому рівню населення.

Звідси висновок – органічне землеробство в економічному змаганні за багатьма позиціями досі програє нині домінуючому – інтенсивному. Ось чому більшість сільгоспвиробників надають перевагу «переможцю», який забезпечує їм конкурентоспроможність, прибутковість, дає можливість далі розвиватися.

Утім, керівник напряму «Розвиток ринкової інфраструктури» проекту USAID «АгроІнвест» М. Гриценко впевнений, що розвиток органічного землеробства є перспективною справою. «Україна могла б зайняти цю нішу. Це дало б їй змогу збільшити обсяги експорту сільськогосподарської продукції, і від того вона мала б значний зиск. Водночас це дало б змогу їй активно сприяти вирішенню продовольчої проблеми, яка нині постала перед усім світом».

Позитивні прогнози підтверджує і динаміка розвитку органічного землеробства, що доводить, що цей напрям у сільському господарстві не лише не втрачає привабливості, а, навпаки, щороку знаходить усе більше прибічників. Згідно з даними Федерації органічного руху України, 2002 р. в нашій країні нараховувалося лише 31 сертифіковане органічне господарство, 2005 р. – 72, 2010 р. – 121. Якщо нинішні темпи приросту збережуться, то у 2015 р. ми матимемо не менше 200 сертифікованих органічних господарств.

Більшість українських органічних господарств розташовані в Одеській, Херсонській, Полтавській, Вінницькій, Закарпатській, Львівській, Тернопільській, Хмельницькій областях. Українські сертифіковані органічні господарства – різного

розміру – від кількох гектарів, як і в більшості країн Європи, до десятків тисяч гектарів ріллі.

Доволі стрімко, як стверджують у тій же Федерації органічного руху України, зростає й динаміка обсягів споживання в нашій країні органічної продукції. 2008 р. вони становили лише 0,6 млн євро, 2009 р. – 1,2 млн, 2010 р. – 2,4 млн, 2011 р. – 5,1 млн, а 2012 р. – 7,9 млн євро.

За статистикою, в Україні 60 % споживачів органічної продукції – це жінки віком від 20 до 50 років. 20 % споживачів проживає у Києві, ще 24 % – у містах з мільйонним населенням і 10 % – в обласних центрах.

Попри те що в Україні зростає попит на органічну продукцію, українці споживають її в сотні разів менше, ніж європейці. Рівень вжитку органіки в Україні на душу населення становить мізерні 0,10 євро в рік, тоді як, наприклад, у Нідерландах – 35,80 євро, Німеччині – 70,70 євро, Швеції – 75,40 євро, Австрії – 103,8 євро, Данії – 138,60 євро.

Далеко не всі українці можуть собі дозволити купувати екологічно чисті продукти харчування. Примітно, що різниця цін між органічною і звичайною продукцією в Європі істотно менша, ніж в Україні. За словами Є. Милованова, голови правління Федерації органічного руху в Україні, якщо в Європі органічні продукти дорожчі на 15–30 %, то в Україні – на 30–300 %.

При цьому він підкреслює, що ситуація пояснюється не стільки тим, що українські виробники встановлюють вищі націнки порівняно зі своїми європейськими колегами, скільки – нерозвинутістю ринку. Органічна продукція тільки почала виходити на полиці великих роздрібних мереж. Вона реалізується, як правило, через невеликі магазини і в невеликій кількості, що, звичайно ж, здорожчує кожен одиницю продукції. Також органічні харчі мають малі терміни придатності, а це збільшує витрати виробника на їхнє перевезення і зберігання.

Генеральний менеджер Асоціації учасників органічного виробництва «БЮЛан Україна» К. Яковчук-Бесараб стверджує: собівартість виробництва органічної продукції, при

правильно впровадженій технології з дотриманням усіх вимог, може бути навіть нижчою за традиційну продукцію.

Невисокий попит усередині держави призводить до того, що понад 50 % української органічної продукції (у першу чергу сировина, а не готові продукти харчування) іде на експорт. Переважно вона потрапляє на прилавки супермаркетів країн об'єднаної Європи, США, Канади та Японії. Хоча за соціологічними дослідженнями, понад 88 % вітчизняних споживачів позитивно ставляться до органічної продукції та готові її купувати за ряду умов: забезпечення суворого контролю якості з боку державних органів; виробництва повного асортименту продукції і доступність у торговельній мережі; незначного збільшення ціни на рівні 10–20 % відносно традиційної продукції.

Розвиток органічного сільського господарства в Україні міг би бути активнішим, але заважає цьому відсутність законодавчої захищеності учасників органічного ринку. Уже понад 10 років Україна намагається оформити законодавчу базу для органічного виробництва, яка б чітко окреслила державну політику в цій сфері, створила умови для законодавчого визнання і захисту органічних продуктів, сформувала національну систему сертифікації, надала б систему державної підтримки й стимулювання розвитку органічного виробництва.

Верховною Радою України 21 квітня 2011 р. був ухвалений Закон України «Про органічне виробництво». Документом визначалися правові, економічні, соціальні та організаційні основи ведення органічного сільського господарства, вимоги щодо вирощування, виробництва, перероблення, сертифікації, етикетування, перевезення, зберігання і реалізації органічної продукції і сировини. Закон мав би набрати чинності з 1 січня 2012 р. Однак, 20 травня 2011 р. закон був відхилений Президентом.

18 вересня 2012 р. Верховна Рада ухвалила Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини». Цієї осені В. Янукович ветував

закон вдруге, мотивуючи необхідністю доопрацювання. Тому до цього часу в Україні відсутнє законодавче регулювання діяльності виробників органічної продукції.

Керівник Асоціації виробників екологічно чистих продуктів «Чиста флора» М. Стовп'юк відзначає, що через брак законодавчої бази виробники органічної продукції вимушені сертифікувати свою продукцію в іноземних сертифікаційних центрах – сертифікацію в Україні проводить близько десяти іноземних компаній: з Польщі, Голландії, Німеччини, Угорщини та одна українська. Це додає довіри до української «органіки», однак «витягує з кишені» гроші. Щорічна сертифікація виробництва органічних продуктів коштує фермерам від 10 тис. грн: сертифікувати доводиться кожен етап виробництва.

У Європі плата за сертифікацію господарств становить від 250 до 750 євро залежно від виду діяльності, розмірів підприємства. Однак слід зважити на те, що середня європейська ферма господарює приблизно на 30–50 га угідь. Водночас, в Україні, де середня площа сертифікованого господарства становить близько 2200 га (за даними Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху).

Крім того, фермер має оплатити вартість перельоту іноземного інспектора, його перебування і власне інспекцію та сертифікацію. При таких площах вартість сертифікації може істотно похитнути бажання фермера займатися органічним виробництвом, адже в цьому випадку вона може навіть вдсятеро перевищувати європейські показники.

При менших розмірах господарств чи при використанні послуг вітчизняних організацій вартість сертифікації може бути дещо дешевшою. На допомогу виробникам за цих складних фінансових навантажень приходять організації, які зацікавлені в експорті органічної продукції і власними ресурсами можуть забезпечити сертифікацію господарств.

Що ж до експорту продукції, ЄС має намір змінити вимоги до сертифікації імпоротної органічної продукції. Органічні продукти, що імпортуються до ЄС, мають обов'язково

супроводжуватися сертифікатом. Крім того, передбачається зазначати безпосередньо в сертифікаті код контролюючого органу третіх країн. Це дасть змогу краще відслідковувати, який саме орган здійснив сертифікацію продукції і режим, за якого товар був імпортований. Ухвалення документа очікується наприкінці червня 2013 р. Він набере чинності 1 січня 2014 р.

Відзначимо також, що через відсутність відповідного законодавства українським виробникам бракує фінансової підтримки з боку держави, водночас, як уряди багатьох країн, з метою заохочення фермерів запроваджувати нові форми ведення сільськогосподарської діяльності, надають їм відповідну фінансову допомогу. У Європі виробники органічної продукції з розрахунку на 1 га отримують дотації в розмірі від 600 до 800 євро. Крім того, у деяких країнах існує часткова державна компенсація вартості проведення сертифікації «органічних» господарств.

Координатор швейцарсько-українського проекту «Органічна сертифікація та розвиток органічного ринку в Україні» Н. Прокопчук наголошує, що переробники не ризикують інвестувати в «органічний бізнес», адже ризики зависокі, а правила гри на цьому ринку не легалізовано.

Дійсно, сьогодні в Україні назвати «органічним продуктом» можна будь-що і притягнути до відповідальності нечесних виробників неможливо. Купуючи український товар з написом «Органік», не завжди можна отримати справжній продукт, вироблений чи вирощений без використання хімії, досягнень генної інженерії.

На полицях українських супермаркетів продукти з написами «екологічно чистий», «органік», «без консервантів», «біо», «еко» та «натуральний» зустрічаються доволі часто. Однак відповідний напис і вища ціна далеко не завжди означають, що продукт насправді відповідає певним стандартам якості.

Відповідно до європейських стандартів, при маркуванні органічної продукції використовується логотип OrganicFarming і

вказується орган сертифікації і відповідний номер сертифіката виробника. Це дає можливість споживачу, при бажанні, перевірити достовірність походження цього товару та впевнитись у його органічній якості. В Україні ж як маркування органічної продукції використовується логотип «БІОЛан Україна» та «Органік Стандарт».

«Чотири роки тому, коли органічний рух в Україні був не надто потужний, підрібок майже не було», – заявив керівник напряму органічних продуктів «Фабрики бакалійних продуктів» О. Соломко. За його спостереженнями, масово

псевдоорганічні продукти з'явилися 2012 р. «Це зазвичай продукція, яка не має сертифікатів, але стоїть разом з нашою продукцією на одній полиці. І споживач купує її як органічну, але отримує фальсифікат», – стверджує він.

Виробники псевдоорганічної продукції підривають і без того нестійку довіру споживачів до сертифікованих органічних товарів. Тому федерація органічного руху України здійснює інформаційну кампанію з популяризації міжнародного маркування сертифікованих органічних продуктів і очікує законодавчого врегулювання в цій галузі.

О. Пестрецова, мол. наук. співроб. НЮБ

Правові основи фінансування політичних партій у Польщі

Наприкінці травня книгарня «Є» і тижневик «Український тиждень» спільно з Польським інститутом у Києві провели зустріч у межах проекту «Європейський досвід: Польща» з Є. Стемпенем, директором Інституту громадського сектору та суспільної політики Університету Лазарського у Варшаві, віце-президентом Ради засновників Фонду розвитку місцевої демократії, экс-головою Конституційного суду Республіки Польща на тему: «Правові основи фінансування політичних партій у Польщі».

Ключовою тезою виступу Є. Стемпеня стало твердження, що в Україні поширеним явищем є залежність політичних партій (як провладних, так і опозиційних) від олігархів і вузького кола представників великого бізнесу, які потім вимагають від них не виконання публічних зобов'язань, а лобювання їхніх особистих чи корпоративних інтересів.

У Польщі депутати й сенатори з моменту обрання отримують так звану депутатську/сенаторську дієту, котра дорівнює приблизно зарплаті заступника міністра в уряді. Крім того, їм дістаються кошти на утримання власного офісу та його відділів у себе на околиці чи в столиці. Ця сума становить близько 30 тис. злотих (10 тис. дол.) щомісяця, які йдуть на покриття витрат, пов'язаних з

орендою приміщення, оплатою комунальних послуг, а також на зарплати працівникам офісу, радникам чи спеціальним партійним інститутам, що виконують для цієї політсили окремі завдання. Із цієї суми виділяють кошти також на замовлення потрібних депутатам експертиз, звітів тощо.

Щодо фінансування політичних партій, то Республіка Польща як член Європейського Союзу фінансує свої партії з державного бюджету.

Як зазначив Є. Стемпень, положення щодо фінансування політичних партій представлені в трьох законодавчих актах: у законах «Про політичні партії», «Про права та обов'язки депутатів і сенаторів» та у Виборчому кодексі Польщі.

До джерел фінансування належать: членські внески; дарування, спадки й заповіти, а також прибуток від партійного майна. Дотації і субвенції з держбюджету детально окреслені законодавством. Щодо прибутку від власності партії, то є численні обмеження. Зокрема, партія може лише зберігати кошти в банку й мати відсоток із викуплених державних облігацій.

Під час електоральної кампанії до Сейму й сенату політичні сили створюють виборчий фонд, який поповнюють сама партія і прості громадяни (юридичні особи не мають права

фінансувати ні партії, ні виборчі кампанії). Водночас в останньому випадку верхня планка такого одноразового внеску обмежена наразі 15 мінімальними зарплатами, а якщо певного року відбуваються кілька виборів, то 25.

Коли партія проводить до парламенту своїх кандидатів, вона отримує так звану основну дотацію, обсяг якої вираховують, виходячи з кількості нових парламентарів, що її представляють. Ці кошти варто відрізнити від субвенції на користь політсил, котра, відповідно до Закону «Про політичні партії», належить тим із них, що подолали 3-відсотковий поріг на останніх виборах.

Загалом, на думку Є. Степня, як законодавча система щодо політичних партій, так і засади фінансування їхньої діяльності в Польщі проходять процес формування, постійно еволюціонують і надалі, вочевидь, щораз більше ускладнюватимуться.

В Україні також діє система державного фінансування статутної діяльності політичних партій, які долають бар'єр і проходять у парламент. У період парламентських виборів держава сплачує мас-медіа за використання ефірного часу на телебаченні й радіо та площі в друкованих ЗМІ, які надаються партіям, на виготовлення інформаційних плакатів зі списками та програмою партій, які використовуються безпосередньо на виборчих дільницях. Така підтримка створює мінімальні можливості кожній партії для представлення виборцям своєї програми дій. Сума витрат на проведення виборів, до якої належать і вказані статті витрат, щоразу обраховується ЦВК. Другий вид непрямой фінансової і матеріальної підтримки державою партій проявляється в забезпеченні державою діяльності фракцій партій у парламенті (до слова, інформація ця, на противагу наявному стану речей, повинна бути відкритою). Третій – звільнення доходів партій від оподаткування.

Політичні партії в Україні претендують на державне фінансування. У будь-якому разі, на думку керівника політичних програм Українського незалежного центру політичних досліджень (УНЦПД) С. Конончук, ця теза міститься в законопроекті щодо врегулювання

фінансування партій (реєстр. № 2044), внесеному у Верховну Раду сьомого скликання на початку 2013 р. Хоча це положення не знаходить у законопроекті свого розвитку, і йдеться в ньому переважно про різні аспекти приватного фінансування партій, але питання розширення джерел фінансування партій рано чи пізно опиниться в центрі уваги, вважає С. Конончук.

На думку політолога В. Фесенка, «польський досвід багато в чому корелює з практикою ряду європейських країн. Однак в Україні вже була спроба перейти на державне фінансування, навіть затвердили відповідні законодавчі зміни, але в нас замало ухвалити правильний закон – потрібно, щоб він діяв. По-друге, у нас, на жаль, завжди існує паралельна практика – як у економіці, так і соціальної та політичній сферах, тобто існування тіньової сфери. Є тіньове фінансування, і до цього причетні всі політичні сили – не тільки правлячі, а й опозиційні».

В. Фесенко вважає, що за нинішніх умов і за нинішньої політичної влади втілення в життя хоча б деяких форм прозорого фінансування і державного контролю над діяльністю політичних партій може знищити нинішню українську опозицію. Отже, за його словами, цікавий і важливий досвід Польщі та інших країн Європи в Україні можна буде втілювати лише через певний час, коли внаслідок кардинальних політичних змін відкриється вікно для етичної політики.

Проте політолог С. Таран вважає, що «застосування європейського досвіду в Україні неможливе окремо, тобто без зв'язку з іншими законами, які треба розробляти паралельно. Однозначно спочатку треба боротися з корупцією, уникнути вибіркового правосуддя й змусити правоохоронні органи працювати за законами, а не за побажаннями правлячої політичної сили. Надзвичайно важливо розуміти, що прозоре фінансування політичних сил потребує ще певного обмеження в тих коштах, якими вони можуть оперувати. У Польщі, приміром, існують обмеження щодо того, яку суму грошей партії можуть витратити на виборчу кампанію. І це правильно, тому що

фінансування має створювати рівні умови для участі громадян у політичній кампанії.

Також існує ще одна велика проблема – державне фінансування створює певні проблеми для нових політичних сил. Ми зараз всі говоримо про те, що Україні потрібне оновлення політики; про те, що повинні прийти нові політичні сили, але не забуваймо, що державне фінансування за такою моделлю створює певні переваги для старих політичних сил. Тому це – проблема, яку теж буде потрібно вирішувати. І, нарешті, останнє: державне фінансування має передбачати контроль за прибутками та видатками окремих політиків – це те, чого в нас немає ні на рівні культури, ні на рівні законів».

Проте всі фахівці зазначають, що як наданню прямої державної фінансової підтримки, так і безпосередньо постановці питання про неї має передувати підвищення довіри до партій. Зокрема, на думку С. Конончук, це може бути вирішено, по-перше, за рахунок цілковитої прозорості фінансової і підприємницької діяльності партій, скорочення обсягів підтримки партій юридичними особами, незалежний (аудиторський) і державний (ревізійний) контроль за надходженнями і витратами партій, а також переходу до більш відкритої виборчої системи. Закриті виборчі списки партій – це позавчорашній день демократії, підсумовує фахівець *(За матеріалами зустрічі в книгарні «Є»* (<http://www.day.kiev.ua>, <http://briz.if.ua>).

М. Дем'яненко, бібліотекар I кат. НЮБ НБУВ

Новий Генеральний план розвитку Києва. Бути чи не бути?

Останнім часом у засобах масової інформації з'явилося чимало повідомлень про новий Генеральний план розвитку Києва. Причиною такого суспільного резонансу є закінчення роботи над його проектом і перехід до його затвердження спочатку на засіданні містобудівельної ради, потім документ має пройти державну експертизу і, врешті, поданий до Київради, де в грудні очікується його затвердження.

Генеральний план – проектний документ, на основі якого здійснюється планування, забудова, реконструкція та інші види містобудівного освоєння території. У ньому передбачено розвиток міста на найближчі декілька років, який розроблено на підґрунті державної соціально-економічної політики, прогнозних показників соціального та економічного розвитку. Діюче законодавство України зобов'язує міста мати такі плани. Адже це насамперед створення високоякісного середовища життєдіяльності населення на основі сталого розвитку міста в нових соціально-економічних умовах, а також гарантія для інвесторів і забудовників того, що в майбутньому вони будуть позбавлені

від неприємних сюрпризів щодо законності будівництва.

Що стосується Києва, то на сьогодні діє четвертий післявоєнний Генеральний план, попередні три були направлені на відродження столиці з руїн, на зростання і становлення як одного з найкрупніших промислових, наукових і культурних центрів Радянського Союзу. Діючий же Генеральний план Києва визначає розвиток його у XXI ст. як політичного, культурного й духовного центру незалежної України, однієї з найкрупніших держав Європи. Він розрахований на період до 2020 р. та розроблений згідно з розпорядженням Київської міської державної адміністрації від 16.03.98 р. № 542. Цим розпорядженням функції замовника комплексу робіт з розробки Генерального плану м. Києва та проекту планування його приміської зони було покладено на Головкивархітектуру, головного проектувальника – на ВАТ «Київпроект», а також створено координаційну раду КМДА з організації розробки Генерального плану та робочу групу, яку очолює начальник Головкивархітектури. Всього в роботі над

таким документом бере участь чимало наукових і проектних установ, міських організацій. Фактично ж розробка документа почалася, коли Київрада прийняла Рішення «Про організацію робіт з розробки Генерального плану м. Києва на новий розрахунковий період» від 23.12.99 р. № 171/673, а сам Генеральний план розвитку м. Києва на період до 2020 р. та проект планування його приміської зони було розроблено у 2001 р. й затверджено рішенням Київради № 370/1804 від 28.03.2002 р.

Згідно з рішенням Генерального плану територія м. Києва збільшиться на 60 тис. га (при ущільненні існуючої забудови в цілому на 15 %), кількість населення – на 180 тис., з яких за рахунок включених у проектні межі населених пунктів – на 137 тис., виробництво валової доданої вартості – у шість разів (річні темпи приросту в середньому за 20-річний період – 9 %), при випереджуючих темпах його зростання в промисловості (12–14 %) житлова забезпеченість збільшиться до 27 кв. м загальної площі на одну людину (проти 18,7 кв. м у 2000), забезпеченість основними об'єктами соціальної сфери сягне нормативного соціально-гарантованого рівня.

Житлове будівництво передбачається в обсязі 26 млн кв. м загальної площі, у т. ч. до 2010 р. – 11,0 млн кв. м, 2011–2020 рр. – 15 млн кв. м.

Намічена реконструкція існуючого житлового фонду в обсязі 11,8 млн кв. м загальної площі (4 тис. будинків), у тому числі п'яти-поверхових першого періоду індустріального домобудування – 4,0 млн кв. м.

Передбачається збільшення озелених територій (з 20,3 до 28,7 кв. м на одну людину), лісопаркових територій (з 133,2 до 184,5 кв. м на одну людину), площі об'єктів природно-заповідного фонду (з 10,6 до 17,1 тис. га), територій масового відпочинку (з 41 до 59 тис. га), ємності курортних зон (з 14,1 до 19,4 тис. місць), туристського потоку (з 0,4 до 2,9 млн осіб).

Розвиток транспортної системи міста передбачено в таких основних напрямках:

– виведення транзитного вантажного руху і вантажної роботи за межі міста;

– будівництво обхідних залізничних та автомобільних доріг з включенням їх у систему транзитних міжнародних коридорів;

– використання залізничного та водного транспорту для міських пасажирських перевезень;

– будівництво нових автовокзалів, закриття Центрального автовокзалу і двох автостанцій, розташованих в існуючій щільній забудові;

– розвиток усіх видів громадського пасажирського транспорту при наданні пріоритетів екологобезпечним: метрополітену й тролейбусу. Кількість ліній метрополітену збільшиться з трьох до п'яти, їхня загальна довжина – з 51,7 до 112,7 км, кількість станцій – з 40 до 86.

Передбачається подальший розвиток інженерної інфраструктури й надання домінуючої ролі при її формуванні екологічним і ресурсощадним чинникам.

Генеральним планом до 2020 р. визначався сталий розвиток Києва як збалансоване функціонування міста, забезпечення економічного зростання і потреб населення з одночасним поліпшенням екологічного стану міського середовища в цілому, а також раціональне використання всіх ресурсів, у тому числі природних, технологічне переоснащення і реструктуризація підприємств, удосконалення соціальної, виробничої, транспортної, інженерної інфраструктури міста, поліпшення умов проживання, відпочинку та оздоровлення, збереження і збагачення природних ландшафтів і культурної спадщини. Реалізація цих напрямів сталого розвитку міста мала забезпечити досягнення світових стандартів рівня та якості життя населення.

Але реальна картина розвитку Києва виявилася дещо інша, ніж передбачалося в плані. Спробуємо проаналізувати лише за деякими показниками:

– за кількістю транспорту – до 2020 р. прогнозувалося 800 тис. автомобілів, але вже сьогодні в місті їх близько 1 млн, а очікується до 2025 р. збільшення до 1,3 млн;

– за житловим будівництвом, офісними і розважальними об'єктами маємо перевиконання плану, але при цьому будівництво інженерних

об'єктів і мереж, транспортних розв'язок і доріг, а також закладів системи освіти та охорони здоров'я виконано лише на 20–30 %;

– за кількістю жителів столиці – до 2020 р. мало бути 2,7 млн осіб, а вже зараз маємо близько 3 млн осіб, і до 2025 р. за підрахунками вчених, чисельність постійного населення Києва сягне 3,2 млн осіб, а фактичного – ще вища;

– за територією Київ мав розширити свої межі майже у два рази, чого не відбулося.

Більше того, прийнятий в 2002 р. Генплан не виконувався з самого початку, до нього було внесено тисячі змін. На жаль, нерідко вони стосувалися відведенню під будівництво ділянок у межах зони зелених насаджень, а також в історичній частині міста. У документі не передбачено вирішення проблеми дисбалансу розселення і зайнятості на лівому і правому берегах міста. Адже на лівобережжі, де мешкає близько 36 % киян, розміщено лише 18 % робочих місць. Звідси маємо транспортні та інші проблеми, що накопичувалися протягом останнього десятиріччя. Мало того що прогнози не виправдалися – не вівся навіть моніторинг реалізації Генплану, не робилося відповідних коректив. Таким чином, де-юре документ існує, а де-факто його немає, заявив начальник комунальної корпорації «Інститут генерального плану Києва» С. Броневицький.

З огляду на все вищезазначене логічним постає питання про необхідність розробки нового Генерального плану, який би відповідав всім реаліям сьогодення. І, дійсно, ідея переписати чинний Генеральний план столиці до 2020 р. з'явилася в столичних чиновників ще в 2008 р., а в 2010 р. Київрада затвердила концепцію цього документа. Потім його цілий рік розробляли і вже до кінця 2011 р. планували затвердити. Навіть сам Президент давав відповідне доручення. Проте перша й остання спроба винести Генплан на сесію Київради ознаменувалася протестними акціями киян і громадських діячів, а також критикою з боку ряду експертів. У світлі майбутніх виборів мерів, до яких тоді посилено готувався О. Попов, що тільки-но перетягнув на себе повноваження мера, влада вирішила не ризикувати: відправили Генплан на доопрацювання і відклали його легалізацію до наступного року.

Уже на початку 2012 р. чиновники пішли на безпрецедентний крок – спочатку винесли документ обсягом 19 томів на громадські слухання, а потім узагалі вирішили відправити його на референдум. Затвердити документ знову запланували на грудень 2012 р. Хоча навіть самі автори тоді зізнавалися, що в Інтернеті опубліковані лише загальні положення, тобто базові, найбільш принципові показники, і ознайомитися з документом у повному обсязі можна лише зі слів спікерів, не до кінця компетентних у цьому питанні, підсумовує О. Лукінова в статті «Потьомкінські сходи» О. Попова.

Один зі співавторів, керівник групи розробників нового Генерального плану столиці, начальник комунальної корпорації «Інститут генерального плану Києва» С. Броневицький в інтерв'ю «Комерсант-Україна» детально розкриває ключові положення документа.

По-перше, він відзначає, що розробники проводили обговорення з громадськістю півтора року, замість необхідних трьох місяців. Лише в письмовій формі надійшло більше тисячі пропозицій: третина з них стосується зелених насаджень, ще близько 30 % – охорони історичної спадщини, прийнято рішення щодо обмеження висотної забудови центральної – історичної частини міста.

По-друге, що стосується транспортної складової – заплановано будівництво чотирьох тунелів. Два з них – Північний і Південний пролягатимуть під Дніпром. Північний з'єднає Окружну дорогу на Оболоні з Троєщиною, а Південний тунель продовжить вулицю Заболотного і піде на Південні Позняки. Крім того, запланований тунельний перехід, що продовжить Подільський мостовий перехід від вулиці Фрунзе до вулиці Чорновола. Ще один тунель – продовження нового залізничнодорожнього мосту з Наддніпрянського шосе на вулицю Саперно-Слобідську. Але в Генплані не вказані терміни реалізації проектів, це пов'язано із законодавчими рішеннями, а також з пошуком необхідних коштів. С. Броневицький відмітив, що передбачається також будівництво тунелю від площі Перемоги до станції метро

«Лівобережна», але це дуже коштовний проект (близько 7 млрд грн), тому говорити щось про його реалізацію зарано. Також у найближчі 2–3 роки планується добудувати три станції метро на Сирецько-Печерській лінії до проспекту Правди на Виноградарі. Нині Генплан передбачає активне будівництво четвертої лінії метро на Троєщину, і, крім того, є наміри добудувати метро на Теремки з поворотом гілки на Теремки-2 із двох станцій. Є плани продовжити розвивати швидкісний трамвай – діюча на лівому березі лінія буде продовжена на південь з виходом на Південні Осокорки. Але якщо говорити про транспорт, то не тільки проблема мостів і нових станцій метро, тут потрібно збалансувати лівобережну й правобережну частину міста, а для цього планується створення нових багатофункціональних зон – це діловий центр «Київ-сити» на Осокорках, промзони біля нового залізнично-дорожнього мосту, біля метро «Лівобережна» і зона площею 300 га на Троєщині на вулиці Закревського.

По-третє, стосовно житлового будівництва, на сьогодні в столиці понад 60 млн кв. м житлового фонду. У нинішніх межах Києва, слідуючи всім нормам, можна розмістити ще 40 млн кв. м житла. На найближчі 15–20 років передбачаємо будівництво 28 млн кв. м житла, з яких 70 % буде на правому березі. Але на вільних ділянках можливо розмістити лише 7–8 млн кв. м житла. Тому через 5–7 років Київ зіштовхнеться з проблемою нехватки територій для будівництва. Тому постане потреба підійти до питання репрофілювання промзон, територій військових частин, земель сільськогосподарського призначення, хрущовок. За рахунок останніх планується побудувати близько 7,5 млн кв. м житла.

По-четверте, зелені насадження. Нині відсоток зелених насаджень у Києві становить 56 % території разом з дніпровськими островами. Проте зелених зон загального користування, а саме парків, скверів, бульварів у нас близько 5 тис. га. Це приблизно 18 кв. м на одного жителя, що порівняно з Європою не багато. Спробуємо довести цей показник до 22–23 кв. м і збільшити зелені території

до 7,4 тис. га. Це стане можливим завдяки створенню бульварів при реконструкції вулиць, розширенню вже існуючих парків, активному плануванню парків у нових масивах і мікрорайонах, а також за рахунок так званих буферних парків. Крім того, передбачається перегляд попередніх рішень щодо відведення зелених зон під будівництво.

І це лише за основними положеннями, крім того, на розгляд виносяться питання про обмеження забудов дніпровських островів, зменшення промислових і торговельно-складських територій у межах Києва тощо.

Після затвердження Генерального плану ці норми мають закріпитися законодавчо, а коректування можливе раз на п'ять років, щоправда, передбачена процедура внесення змін і раніше. Це можна буде зробити лише через постанову уряду, провести яку буде набагато важче. Тому масового внесення змін до Генплану Києва, як раніше, уже не буде, зазначає керівник проекту.

Проте, незважаючи на всі аргументи і доводи С. Броневицького, до проекту нового Генерального плану Києва виникло багато питань з боку громадськості, зокрема координатор громадської організації «Форум порятунку Києва» В. Черняхівський під час обговорення плану розвитку міста в ефірі радіостанції «Голос столиці», зауважив, що в новий Генплан закладено механізм збільшення житлової забудови ще на 38,5 млн кв. м житла, тобто це нова столиця. Можна уявити собі цей обсяг, якщо нині загальний житловий фонд становить 55 млн кв. м. Виходить, що фактично хочуть побудувати ще одне місто. При тому що саме місто Київ, його площа не збільшується ні на 1 см, і це будівництво буде повністю ущільнювальне. Тобто будуть вирубуватися парки, ліси, сквери, бульвари, прибудинкові території, будуть забудовуватися дитячі спортивні майданчики. Тобто практично у Києві не залишається живого місця.

Узагалі, розрахунки показують, що нині в Києві вдень перебуває близько 6 млн. осіб. Офіційно населення становить 2 млн 780 тис. осіб і є близько 3 млн 300 тис. приїжджих. Якщо цей Генплан буде реалізовано, то населення зросте до 9 млн. Тому що це все притягує нових

людей і, відповідно, нові автомобілі. Хочеться відзначити, що під час ущільнювальної забудови вулиці не розширюються, вони тільки звужуються. Вулиці залишаються тими ж, що й були. Там фізично неможливо вмістити нові автомобілі, які з'являються. Кожна нова будівля, житловий будинок – це теж нові автомобілі. Цифри такі: понад 1 млн офіційних автомобілів, тих, які зареєстровані в Києві, і не менше півмільйона з інших міст, що перебувають постійно в Києві. Разом – 1,5 млн автомобілів уже сьогодні.

Реалізація цього плану дає приріст автомобілів удвічі – тобто до 3 млн авто в Києві. Навіщо все це треба? Хтось може пояснити? Заради того, щоб запрацювала будівельна фірма, про яку розповідає С. Броневицький? Він розповідає про те, що якісь є інвестори. Питання, скільки цих інвесторів? Давайте порахуємо, хоч приблизно, там людей 200–300, ну 500. І 500 осіб на вуха ставлять усе місто, ось цим 6 млн не дають нормально жити. Що, за рахунок цього нового будівництва черговикам дають квартири? Ось що, вони побудували квартири, і цим зменшили чергу за ними? Припустимо, молода сім'я киян стоїть у черзі і ось їм забудовники дали квартири безкоштовно? Та ні, звичайно ж! Це все за гроші, і чималі.

Думку В. Черняховського поділяє також журналіст видання «Мой Киев» Д. Писарчук, який рекомендує перейменувати документ в «Генплан полного уничтожения Киева» на фоні збільшення житлового будівництва, кількості транспорту він прогнозує зменшення кількості зелених насаджень. І взагалі немає чіткого бачення реалізації проекту за термінами (зокрема, щодо будівництва транспортних розв'язок). Старі мікрорайони, які підлягають реконструкції, Д. Писарчук називає «жертвами».

Активісти громадської ініціативи «Збережи Старий Київ» звинуватили київську владу в фальсифікації обговорення Генплану. Так І. Луценко в статті «Як у Попова фальсифікують обговорення генплану-2025» зазначає, що підготовка цього документа іде і кожен день вилазять якісь нездорові сенсації. На цей раз – про широко розрекламовані громадські

слухання. Слухання ці київські чиновники намірилися перетворити на керований «одобрямс», грубо порушуючи законодавство.

Суть слухань – зібрати пропозиції громадськості щодо проекту Генерального плану. Далі, відповідно до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», для розгляду спірних питань, що виникають у процесі громадських слухань, на них обирається погоджувальна комісія. Ця комісія – дуже важливий орган. Вона і буде тим трибуналом, котрий на певному етапі судитиме Київ.

Звісно, остаточне слово – за Київрадою. Але незручні пропозиції можна по-тихому відсіяти на цій стадії, цим самими полегшивши життя депутатам Київради. Адже мало якому політику захочеться зайвий раз привселюдно брати на себе відповідальність за нищення зеленої зони чи за благословення на побудову чергової висотки в історичному центрі.

У своїй статті автор також вказує на незаконність призначення членів комісії чиновниками КМДА, тоді як Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» передбачає, що левову частку, не менше 50 % і не більше 70 % загальної чисельності комісії, мають становити представники громадськості, які обираються під час громадських слухань (ст. 21, п. 8, підпункт 4). На що отримує відповідь керівника комунальної організації «Інститут генерального плану міста Києва» вищезгаданого С. Броневицького, у якому сказано, що в законодавстві не визначено порядок обрання представників громадськості у цю комісію. Кандидати – уже обрані: «Кандидатури представників громадськості для участі в роботі погоджувальної комісії були запропоновані Головним управлінням містобудування та архітектури, Головним управлінням з питань внутрішньої політики та зв'язків з громадськістю, районними у Києві державними адміністраціями та громадськими радами при РДА Києва. Остаточний склад погоджувальної комісії буде затверджено Київрадою», – так бачить гарантований Законом принцип виборності О. Попов і «Ко», підсумовує І. Луценко.

І це далеко не всі критичні відгуки про новий Генплан Києва, які з'явилися останнім часом в ЗМІ, Слід також відмітити, що

скептично налаштовані і більшість громадян, які коментують повідомлення в Інтернеті.

Таким чином, маємо непросту ситуацію з новим Генеральним планом Києва. З одного боку, зважаючи на ситуацію з постійним збільшенням кількості населення, транспорту, неконтрольовану забудову зелених зон та ін., бачимо необхідність якнайшвидшого прийняття документа й київська влада демонструє готовність вирішення цього питання. А з іншого – невдоволення громадськості Генпланом Києва, іноді щодо ключових положень, яке може перерости в акції протесту,

що вже сьогодні спостерігаємо в Одесі, де люди невдоволені Генпланом «вийшли на вулиці». Або ще гірший сценарій – згадаємо, що стало приводом масових заворушень у Туреччині. Але у розробників ще є час доопрацювати документ, врахувати зауваження і досягти консенсусу з громадою міста, враховуючи інтереси інвесторів, яким, за оцінками фахівців, реалізація цього проекту буде коштувати приблизно 500 млрд грн. При цьому й мешканці Києва мають розуміти, що виконання всіх їхніх вимог унеможливило прийняття документа.

Присяжна Л., наук. співроб. НЮБ НБУВ

Детям до 16-ти...

Начинається сезон каникул, і подростки большей частью будут предоставлены сами себе. По статистике, из 100 опрошенных ребят от 13 до 17 лет 52 % проводят свой досуг дома за телевизором или же компьютером, 34 % предпочитают дискотеки и ночные клубы, а 14 % выбрали другой ответ (кружки, прогулки, театры, кинотеатры и т. д.). И если дома подростки находятся под контролем родителей, то в ночных клубах, оторвавшись от родительского влияния, дети дают полную свободу своим действиям.

5 июня Президент Украины В. Янукович подписал Закон Украины № 243-VII «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно порядка пребывания детей в заведениях, в которых осуществляется деятельность в сфере развлечений, или учреждениях общественного питания в ночное время».

Закон, который запрещает детям в возрасте до 16 лет с 22:00 до 6:00 находиться в заведениях, в которых проводится деятельность в сфере развлечений, и учреждениях общественного питания, если их не сопровождает, по крайней мере, один из родителей или другой законный представитель ребенка, обязывает владельцев и должностных лиц развлекательных заведений и учреждений общественного питания принимать меры по недопущению в такие заведения с 22:00 до 6:00 детей до 16 лет,

которых не сопровождают родители или другие законные представители, предоставляя им право требовать у посетителей таких заведений документы, подтверждающие достижение ими 16-летнего возраста.

Нарушение установленного Законом порядка влечет за собой наложение штрафа на должностные лица предприятий, учреждений, организаций независимо от формы собственности, граждан – владельцев предприятий или уполномоченных ими лиц, граждан – субъектов предпринимательской деятельности от 20 до 50 необлагаемых минимумов доходов граждан (340–850 грн), а в случае повторения правонарушения в течение года – от 50 до 100 минимумов (850–1700 грн).

По словам одного из авторов законопроекта Е. Царькова, нормы этого Закона были взяты из законодательной базы некоторых штатов США, а также некоторые нормы законодательства времен СССР.

Напомним, ранее ограничения на прогулки для подростков были приняты на местном уровне в отдельных городах Украины: 29 апреля 2010 г. горсовет города Черновцы принял решение об ограничении пребывания детей в учреждениях досуга, общественного питания, компьютерных клубах, на улицах и других общественных местах. Решением запрещено в указанных местах пребывания детей в возрасте

до 14 лет после 22:00 и до 18 лет – после 23:00 без сопровождения родителей или лиц, их заменяющих; 23 июня 2010 г. аналогичное решение принял городской совет г. Сумы, а в июне 2012 г. – горсовет Кировограда.

Кроме того, ограничение прогулок подростков по развлекательным заведениям в ночное время было введено в других странах.

Так, в Германии в 2002 г. был принят Федеральный закон «Об охране молодежи», где прописаны еще более строгие и детальные правила посещения значных мест, особенно в ночное время.

В России закон о таком запрете был принят Госдумой 25 марта 2009 г. Причем, если украинский парламент установил «планку» для подростков на уровне 16 лет, российские власти подняли минимальный возраст с 14 до 18 лет.

В сентябре 2012 г. «комендантский час» для подростков был введен в Белоруссии. Лицам, не достигшим 16 лет, запретили находиться ночью (с 23:00 до 6:00) на улице без сопровождения взрослых.

Также закон, запрещающий несовершеннолетним посещать игорные заведения, бары и прочие увеселительные места в ночное время, приняла Грузия.

Не секрет, что досуг в ночных клубах не сопровождается культурным времяпровождением. Спиртные напитки, табачные изделия, наркотики пользуются спросом у посетителей, в т. ч. у несовершеннолетних. (Исследователи подсчитали, деньги, потраченные подростками в возрасте от 14 до 19 лет на покупку «клубных» наркотиков в два раза превышают сумму, потраченную ими же на еду и покупку школьных учебников). Под воздействием алкогольного или наркотического опьянения многие совершают поступки криминального характера (драки, кражи), некоторые случаи завершаются попаданием на больничную койку и т. д.

Особо стоит остановиться на технике безопасности, которой зачастую пренебрегают в ночных клубах. Сразу вспоминаются события, произошедшие в клубе «Хромая лошадь» (Россия) в 2009 г. По основной версии, при использовании пиротехники произошло воспламенение декора

из ивовых прутьев и пенопласта в потолке. В клубе на момент пожара находилось около 400 человек. Во время пожара погас свет, оконные проемы клуба были закрыты наглухо. Несмотря на наличие одного аварийного выхода, большинство посетителей пыталось спастись через узкий главный вход, образовав давку. Большинство жертв погибло от отравления высокотоксичным дымом. Многие погибли от ожогов, вызванных расплавленным пенопластом, стекавшим с потолка. Больше недели после трагедии люди умирали в больницах страны. Был объявлен национальный траур.

По словам психологов, очень часто к ним за помощью обращаются подростки, попавшие в сложную ситуацию именно при посещении ночных клубов. Поэтому в том, что закон нужен сомнений нет. Однако те же психологи предостерегают, что запрет может стать стимулом его преодолеть ради самоутверждения. Подростковый возраст характеризуется необходимостью самоутвердиться – доказывать себе и окружающим, что ты можешь. Поэтому они не исключают того, что ради самоутверждения, не имея другой альтернативы, подростки будут проникать в клубы и пускаться во все тяжкие, чтобы психологически оправдать риск, на который идут: «Раз проник, значит, оттянусь по полной».

Еще один аспект – будет ли Закон работать? Без сомнения, если начнутся реальные административные наказания, то будет и будет эффект от его применения. Но, если реализацию Закона пустить на самотек, это может иметь негативные последствия: привести к нелегальной индустрии изготовления удостоверений с увеличенным возрастом, даче взяток проверяющим клубов, если те обнаружат подростков и т. д.

Поэтому нельзя не согласиться с мнением эксперта-политолога, исполнительного директора Центра социальных исследований «СОФИЯ» В. Лупация, что «усилия государства должны быть направлены не на запрет негативных последствий, где коммерческая сфера борется за своего потребителя и кошелек, а на формирование культурных индустрий в Украине, которые были бы конкурентоспособны на рынке».

Бутенко А., провідний інженер

Посилення правових основ функціонування Інтернету в Україні

Інтеграція України з Європою вимагає ефективної організації інформаційної безпеки. Одним з основних завдань держави на сучасному етапі суспільного розвитку є досягнення високого рівня захисту національних інтересів в інформаційній сфері. Як вбачається, його ефективне вирішення можливе лише за умови дієвого законодавчого забезпечення інформаційної безпеки України і надання фізичним особам, соціальним групам і суспільству відповідних державних гарантій.

Захист суспільної моралі, зокрема захист дітей від негативного впливу інформації, є невід'ємною функцією для багатьох держав цивілізованого світу. Так, у Федеративній Республіці Німеччина діє Федеральне відомство з перевірки матеріалів, шкідливих для молоді, яке розглядає питання про включення до спеціального списку матеріалів, шкідливих для молоді. У Великобританії Ofcom – регулятор британської телекомунікаційної індустрії, контролює відповідність контенту телеканалів, у тому числі реклами, вимогам етичного кодексу та законодавчих вимог щодо захисту інтересів дітей, а також здоров'я споживачів. Федеральна комісія зі зв'язку США (FCC) проводить експертні дослідження інформаційної продукції, визначає випадки демонстрації «непристойності», які підлягають судовому покаранню. У Литовській Республіці захист інформаційного простору здійснює Національна комісія з етики журналістів і видавців, яка визначає, що є порнографією, еротикою, пропагандою еротики та насильства, контролює та регулює поширення відповідної продукції.

В Україні з 2003 р. діє Закон України «Про захист суспільної моралі», що встановлює правові основи захисту суспільства від розповсюдження продукції, яка негативно впливає на суспільну мораль. Однак чинна редакція Закону через ряд недоліків, зокрема недосконалість понятійного апарату,

зосередженість лише на продукції сексуального чи еротичного характеру, невідповідність сучасному рівню розвитку інформаційних технологій, відсутність відповідальності тощо, не спроможна забезпечити належний захист суспільства від шкідливої інформації і потребує вдосконалення.

Наразі залишається законодавчо неврегульованою діяльність з поширення в мережі Інтернет інформації, що становить загрозу фізичному, інтелектуальному, моральному й психологічному стану населення, унаслідок чого відсутній його належний захист від шкідливої дії зазначеної інформаційної продукції.

7 червня на сайті парламенту з'явився законопроект про внесення змін до Закону України «Про захист суспільної моралі» (щодо захисту інформаційного простору), поданий заступником голови парламентського Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності В. Олійником (Партія регіонів). Документ передбачає ряд серйозних правок до Закону України «Про захист суспільної моралі», спрямованих на контроль за роботою мережевих ресурсів. Поданий законопроект має намір зобов'язати суб'єкти господарювання, що надають послуги з розміщення, зберігання і доступу до електронних інформаційних ресурсів, операторів і провайдерів телекомунікаційних послуг, що надають доступ до мережі Інтернет, блокувати доступ до ресурсів, що пропагують війну, національну, релігійну ворожнечу, насильство, жорстокість, містить заклики до захоплення державної влади, повалення або насильницької зміни конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, посягання на права і свободи людини, вчинення терористичних актів або інших кримінально караних діянь.

Згідно із законом, провайдери будуть змушені на підставі рішення суду за зверненням

підрозділу Служби безпеки України або органу внутрішніх справ про видалення електронних інформаційних ресурсів або їхніх частин як таких, що містять заборонену для виробництва, розповсюдження та обігу продукцію, видаляти такі ресурси не пізніше доби з дня набрання рішенням суду законної сили. Надавати протягом доби на запит підрозділу Служби безпеки України або органу внутрішніх справ, що здійснюють боротьбу з комп'ютерною злочинністю відомості про тип телекомунікаційних послуг, їхні технічні характеристики, місце та період надання; наявні дані про особу-користувача (абонента) послуг.

З метою недопущення витоку відомостей, які становлять державну таємницю, і даних досудового розслідування не розголошувати інформацію про факт і зміст запиту підрозділу Служби безпеки України або органу внутрішніх справ, що здійснюють боротьбу з комп'ютерною злочинністю, щодо отримання відомостей про тип телекомунікаційних послуг, їхні технічні характеристики, місце та період надання; наявні дані про особу-користувача (абонента) послуг.

Слід зазначити, що нардеп-автор раніше не раз подавав законопроекти, що збільшують повноваження МВС або СБУ. У пояснювальній записці до документа В. Олійник відзначає важливість «недопущення розміщення на сайтах адресного простору українського сегмента Інтернету, електронних ЗМІ відомостей, поширення яких заборонено законами».

Метою законопроекту є створення та регламентація механізмів державного регулювання питань недопущення розміщення на веб-сайтах адресного простору українського сегмента мережі Інтернет, у т. ч. електронними засобами масової інформації, відомостей, розповсюдження яких заборонено законами України, що дасть змогу вдосконалити законодавство та посилити заходи щодо захисту суспільної моралі в Україні.

При цьому в законопроекті передбачено врегулювання окремих питань взаємодії правоохоронних органів із суб'єктами

господарювання, які є провайдерами телекомунікацій і надають доступ до веб-сайтів адресного простору українського сегмента мережі Інтернет невизначеному колу користувачів.

Однак представники медіа-організацій називають таку ініціативу небезпечною. «Визначення забороненої інформації в законопроекті дуже розпливчасті, – каже виконавчий директор Інституту масової інформації В. Сюмар. – Незрозуміло, хто буде проводити її аналіз – адже експертну комісію із захисту суспільної моралі Кабмін вирішив ліквідувати».

Експерт також звертає увагу на намір внести СБУ в список держорганів, які відповідають за виконання закону про суспільну мораль. «За нашою інформацією, у СБУ останнім часом формується група фахівців з питань Інтернету. Нічого доброго напередодні президентських виборів це не обіцяє», – прогнозує вона.

Учасники інтернет-ринку також схвильовані ідеями «регіонала». «Нас знову хочуть змусити шпигувати за абонентами і повідомляти про них правоохоронцям без рішення суду, – нарікає голова правління Інтернет-асоціації України Т. Попова. – До того ж зазіхати на чийсь права і свободи може практично будь-яка інформація – що ж нам тепер, зовсім Інтернет закрити?»

Відзначимо, що ініціативи з посилення контролю за мережею в цьому році помітно почастішали, кажуть співрозмовники видання.

За словами директора юрфірми «Виндекс» (представляє інтереси розробників програмного забезпечення Adobe Systems, Graphisoft, Nav N Go і ряду українських медіагруп) П. Миколюка, оцінити «законність» інформації може і Національний інститут судової експертизи. «Правда, у них на це йде близько місяця», – відзначає він.

На думку голови Комітету з інформації М. Томенка, прийняття цього документа загрожує закриттям сайтам, які критикують владу. Він пропонує, щоб правила роботи в мережі прийняли самі учасники ринку. Раніше нардеп від Партії регіонів В. Олійник зареєстрував у Верховній Раді законопроект, що передбачає видалення сайтів з Інтернету

протягом доби – після відповідного рішення суду за зверненням СБУ чи МВС. Також надавати правоохоронцям дані про своїх абонентів – за першим запитом.

Нагадаємо, що нещодавно Держслужба інтелектуальної власності підготувала законопроект, у якому запропонувала наділити її правом визначення піратського контенту, а також зобов'язати хостинг-провайдерів блокувати доступ до нього.

Згодом В. Олійник заявив про намір відкликати свій законопроект «Про захист інформаційного простору». За його словами, у нинішньому вигляді законопроект не є бездоганним, адже у ньому розмиті критерії насильства чи закликів до міжнаціональної

ворожнечі. На його думку, не досконало виписано питання щодо проведення експертизи, що може призвести до закриття будь-якого провайдера, і буде заблокована будь-яка інформація. «А я цього не хотів», – запевняє В. Олійник.

Депутат подякував журналістам і громадськості за реакцію на його ініціативу і запропонував разом подумати, як боротися з різними засобами пропаганди насильства. Але відмовлятися від наведення порядку в інтернеті не варто. Єдине – цей механізм має бути таким, щоб він не призвів до зворотного – що вже взагалі не буде Інтернету. «Цього ми не допустимо ніколи», – додав він.

Карашук О., бібліограф I категорії

Проблеми всиновлення дітей

Сьогодні важливим питанням, пов'язаним із захистом прав і свобод дітей, насамперед дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, приділяється багато уваги як з боку держави, так і всього суспільства. Об'єктом особливої уваги з боку держави, як наголошується в Конвенції про права дитини, мають бути діти, які живуть у важких соціальних умовах. Також, ідеться про дітей, які постійно чи тимчасово позбавлені сімейного оточення та мають право на особливий захист і допомогу з боку держави. Усім зрозуміло, що держава повинна забезпечувати соціальний захист дитини та надавати відповідну альтернативу сімейної турботи або, у деяких випадках, розмістити у відповідні заклади по догляду за дітьми. Дійсно, держава надає притулок. Але щоб дитина не відчувала себе обділеною, мало її утримувати, можливо, навіть у відносно нормальних умовах. Необхідно створити особливі умови, що визначатимуть її побут, фізичне та психічне здоров'я, характер, а також спілкування з оточуючими людьми. На жаль, майже в усіх закладах, де виховуються діти-сироти і діти, позбавлені сімейного оточення, панує спе-

цифічна сирітська атмосфера. Особлива проблема – відсутність у таких будинках вільного помешкання, де дитина могла б відпочити від інших дітей. Аналіз проблеми сирітства говорить про те, що умови, у яких живуть такі діти, гальмують їхній розумовий розвиток, спотворюють розвиток особистості, затримують її соціально-психологічну адаптацію. Для реального втілення положень, проголошених у ст. 20 Конвенції про права дитини, необхідна гуманізація системи сирітських і спеціальних навчальних закладів, їх реформування, запровадження нових інформаційних технологій навчання, альтернативних форм опіки над дітьми. У ст. 24 Закону України «Про охорону дитинства» йдеться про реорганізацію та ліквідацію навчально-виховних закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, передачі дітей на виховання і спільне проживання в прийомні сім'ї або дитячі будинки сімейного типу. Для реалізації цього права слід використовувати уже напрацьований певний досвід інших країн світу. На сьогодні переважає форма встановлення опіки (піклування). Хоча все ж таки існує практика влаштування дітей до дитячих будинків

сімейного типу, прийомних сімей як альтернативна форма утримання дітей в інтернатних закладах, так як такі форми виховання стимулюються державою більшою мірою ніж усиновлення. Хоча усиновлення є найоптимальнішою формою виховання дитини та надає їй більше прав і гарантій.

Також актуальність дослідження проблем усиновлення вказує на необхідність удосконалення судочинства у справах про усиновлення. Оскільки сьогодні відсутнє належне законодавче регулювання цієї сфери правовідносин, у деяких випадках усиновлення не лише не відповідає основному його принципу – відповідності усиновлення інтересам дітей, а й становить загрозу для їхнього життя та здоров'я, що викликає широку дискусію з приводу доцільності існування інституту усиновлення дітей, зокрема на міжнародному рівні. Чому саме на міжнародному? Відповісти не складно, бо всиновлюючи українських дітей – це, досить часто, іноземці, які крім подання звітів, повинні поставити українську дитину на консульський облік. А звідси починається плутанина з оформленням документів. Іноземці надають свої дані на англійській мові, а при рішенні про усиновлення їхні документи перекладають українською мовою. Далі, при відправленні всиновлювачам, український аналог знов підлягає перекладу на англійську мову без урахування оригінального тексту. Саме тому не дивує, що ім'я, прізвища чи міста можуть загубитися або можуть бути написані інакше. Через таку плутанину виникає проблема у пошуках недобросовісних всиновлювачів, а це впливає на якість спостереження за всиновленою дитиною. Однак Україна має отримати надійну інформацію про долю кожної дитини, усиновленої громадянами США. «Ми довіряємо правовій системі США», – запевнив Ю. Павленко. Разом з тим він наголосив на необхідності поважати українське законодавство, відповідно до якого кожна дитина, усиновлена іноземцями, є громадянином України. «Україна несе за неї відповідальність, більше того, Україна не знімає з себе відповідальності за цих дітей і готова надавати допомогу», – наголосив він. За словами уповноваженого Президента Ю. Павленка,

у 2012 р. тільки близько 40 % американських родин, у яких виховуються українські діти, надали звіти про умови проживання та стан здоров'я усиновленої дитини. Справи цієї категорії є особливо важливими, адже усиновлюються діти, які є сиротами та позбавлені батьківського піклування, таким чином, вони, як правило, не мають законних представників, їхні інтереси може захистити лише держава в особі своїх органів. Особливості справ про усиновлення полягають у тому, що, на відміну від інших справ, їх предметом є встановлення усиновлення, що, по суті, є вирішенням долі дитини. Обов'язковими суб'єктами судочинства в цих справах є ряд державних органів, зокрема, органи опіки і піклування, Державний департамент з усиновлення та захисту прав дитини, дитячі будинки тощо.

Також Ю. Павленко відмітив, що в Україні своїх мам і тат у дитячих будинках чекають близько 26 тис. дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. І це тільки ті, які мають право бути усиновленими. За словами уповноваженого Президента України з прав дитини, на кінець минулого року більше півтори тисячі сімей стояли в черзі на усиновлення. «Ці люди висловили бажання і вже подали документи на усиновлення», – зазначає він. Серед основних причин, через які утворюється ця черга, Ю. Павленко називає небажання українців брати на виховання в сім'ю дітей віком старше 5 років. Варто враховувати також те, що, згідно з українським законодавством, існують обмеження щодо розриву сімейних груп. «Система побудована так, що в процесі усиновлення не бажано влаштовувати братів і сестер у різні родини. Тільки низка обставин може дати можливість прийняти таке рішення. Наприклад, якщо одна дитина хворіє якимось важким захворюванням», – зазначає Ю. Павленко. Ще багато сімей бажають усиновити дітей до 3 років. Але на сьогодні майже 80 % дітей з тих, які можуть бути усиновлені, уже більше 10 років. Всиновити дитину можна не тільки сім'ї, але й самотнім громадянам України. Водночас, згідно з українським законодавством, переважне право на усиновлення має все-таки подружжя. Для

іноземців подібна норма із самого початку обмежена. «Іноземні громадяни можуть усиновити дитину в Україні, тільки якщо вони перебувають у шлюбі», – вказується в ст. 283 Сімейного кодексу. Згідно з положеннями Сімейного кодексу України, «усиновителем дитини може бути дієздатна особа віком не молодша двадцяти одного року, за винятком, коли усиновлювач є родичем дитини». У самому документі чітко не прописано, з якого ж віку родич може усиновити дитину. У прес-службі уповноваженого Президента з прав дитини повідомили: «Наприклад, сестра може усиновити брата тільки після досягнення повноліття». При цьому необхідно пам'ятати ще про одну обов'язкову норму: особа, яка вирішує всиновити дитину, повинна бути старша за неї «не менш як на п'ятнадцять років». Тут виникає питання: що робити, якщо різниця у віці між братом і сестрою близько 5 років? Відповіді на нього законодавство не дає. Можливо, є якісь винятки із правил.

Наступною проблемою є те, що взяти дитину на виховання дозволено не кожному. Причини можуть бути різні: категоричне «ні» в питаннях усиновлення буква закону диктує особам однієї статі. Крім того, не можуть бути усиновлювачами дитини люди, у яких за плечима вже був досвід усиновлення, але з їхньої ж вини його було скасовано або визнано недійсним; якщо у минулому вони були позбавлені батьківських прав, які так і не були відновлені. Отримають відмову також ті, хто веде нездоровий спосіб життя: зловживає алкоголем і наркотиками, перебуває на обліку в наркологічному диспансері, не має постійного місця проживання і доходів. Не мають права на усиновлення також люди з кримінальним минулим, у яких «на рахунку» непогашена судимість, а також особи без громадянства. Може бути відмовлено в усиновленні і за станом здоров'я: людям, які «потребують постійного стороннього догляду, перебувають на обліку або на лікуванні у психоневрологічному диспансері, страждають на хвороби, перелік яких затверджений Міністерством охорони здоров'я України (туберкульоз, ВІЛ, шизофренія, онкологічні захворювання четвертої стадії та ін.), обмежені

в дієздатності або визнані недієздатними». Не виключено, що можуть знайтися й інші причини, оскільки останній пункт ст. 212 Сімейного кодексу достатньо неоднозначний: «Не можуть бути усиновлювачами інші особи, інтереси яких суперечать інтересам дитини». Якщо ж так вийшло, що одного і того ж малюка вирішили усиновити кілька кандидатів у батьки, то перевага віддається родичам дитини, сім'ї, в якій вже виховується інша дитина, або тим потенційним батькам, які готові усиновити відразу декількох дітей, які є братами або сестрами.

Не зважаючи на те, що переважне право на усиновлення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, мають громадяни України, торік іноземцям вдалося усиновити майже 700 українських дітей. Доречі, Україні було б корисно повчитися в американців, які усиновлюють дітей з особливими потребами. За перші три місяці 2013 р. в Україні усиновлено 23 дітей-інвалідів та дітей з хворобами ВІЛ/СНІД. 17 з них усиновили іноземці, а 6 – українці. Про це повідомили у департаменті сім'ї та дітей Міністерства соціальної політики України. За даними служб у справах дітей в Україні, у 2012 р. усиновлено 204 дітей-інвалідів та дітей з хворобами ВІЛ/СНІД: громадяни України – 29, іноземці – 175. У 2011 р. сім'ю знайшли 202 дитини, зокрема українці взяли 18 хворих дітей, іноземні громадяни – 184. У 2010 р. усиновили 178 хворих дітей. Громадяни України всиновили 30 дітей, а іноземні громадяни – 148.

Однак для потенційних батьків з-за кордону правила жорсткіші. За словами Ю. Павленка, система законодавства нашої країни побудована і спрямована на мотивацію українського усиновлення. Відповідно до Закону України «Про охорону дитинства», дитина може потрапити в прийомну сім'ю батьків-іноземців лише в тому випадку, «якщо були вичерпані всі можливості передачі під опіку, піклування, на усиновлення чи виховання в сім'ї громадян України».

І все ж таки, якщо сім'я вже зважилася всиновити дитину, необхідно бути готовими

до того, що доведеться чимало побігати з паперами по кабінетах. Ідучи до Служби у справах дітей за місцем проживання, необхідно взяти пакет документів. Без них просто не приймуть письмове звернення. Як розповіли в департаменті сім'ї та дітей Міністерства соціальної політики України, до заяви мають додаватися такі сім видів документів:

- копія паспорта або іншого документа, що посвідчує особу;

- довідка про заробітну плату за останні шість місяців або копія декларації про доходи за попередній календарний рік, засвідчена органами державної податкової служби;

- копія свідоцтва про шлюб, укладений в органах запису актів цивільного стану, якщо заявники перебувають у шлюбі;

- висновок про стан здоров'я кожного заявника;

- засвідчена нотаріально письмова згода другого з подружжя на усиновлення дитини (у разі усиновлення дитини одним з подружжя), якщо інше не передбачено законодавством;

- довідка про наявність чи відсутність судимості для кожного заявника, видана органами внутрішніх справ за місцем проживання заявника;

- копія документа, що підтверджує право власності або користування житловим приміщенням.

Якихось інших документів вимагати у Службі у справах дітей, згідно із законодавством, не мають права. Для іноземних громадян перелік необхідних довідок набагато довший. Потенційні батьки повинні бути готові до того, що через 10 робочих днів після надходження усіх документів представники Служби у справах дітей проведуть бесіду щодо мотивів усиновлення, а також навідаються «в гості» з метою подальшого складання акта обстеження житлово-побутових умов. Але останнє слово все таки за судом.

Усі ми розуміємо, що паперова тяганина – питання часу. Усиновлення – це важливий крок, до якого часом не кожен готовий. На ґрунті цього виникають ситуації, коли в судовому порядку встановлюється скасування усиновлення. А це, безсумнівно, величезний психологічний удар для дитини.

Як розповіли в Мінсоцполітики, торік було прийнято 32 рішення судів про скасування усиновлення. З них 25 випадків – це усиновлення всередині України. У 2011 р. цей показник був ще вищий: 48 відмов. У держвідомстві зазначають, що найбільш поширеною причиною ухвалення рішення про скасування усиновлення стають неприйнятні відносини, які склалися між прийомними батьками і дитиною або між названими братами чи сестрами. Серед інших причин також реєструвалися смерть матері, відновлення відносин з біологічною мамою та ін.

Для того щоб відбувалися якісь зміни у сфері всиновлення, Президент України В. Янукович доручив створити центри соціальної підтримки дітей і сімей в усіх містах і районах країни. Таке доручення глава держави дав після відвідування центру «Промінь надії» у смт Макарів Київської області. Отримали доручення уповноважений Президента з прав дитини Ю. Павленко, голова Київської обласної державної адміністрації А. Присяжнюк – організувати на базі Центру соціальної підтримки дітей і сімей «Промінь надії» збори голів облдержадміністрацій для вироблення моделі створення таких центрів на місцях. Згідно з дорученням, міністр фінансів Ю. Колобов має розробити систему фінансування будівництва і функціонування центрів соціальної підтримки дітей і сімей по всій Україні. Передбачається, що такі центри мають замінити існуючі інтернатні заклади. Як наголосив Президент, головна мета діяльності центрів – запобігти розлученню дітей з їхніми батьками, створити умови, за яких жодна дитина з району не була б направлена до інтернатних закладів, натомість отримувала б необхідні захист і підтримку в своїй громаді, аби «кожна дитина знайшла свою сім'ю».

Усім зрозуміло, що дитина повинна отримати повноцінне виховання. А з цим у нас ще є багато проблем. Саме тому президент України В. Янукович вніс до парламенту проект Закону про приєднання до Конвенції про захист дітей та співробітництво з питань міждержавного усиновлення (0014 від 14.01.2013). Конвенція спрямована на вдосконалення процедури міждержавного усиновлення, врегулювання

питань міжнародно-правового співробітництва та поліпшення захисту прав українських дітей, які вже усиновлені і проживають у сім'ях іноземців. Метою Конвенції є здійснення міждержавного усиновлення в інтересах дитини, відповідно до норм міжнародного права, а також розробка механізму співробітництва між країнами для дотримання цих гарантій, запобігання викраденням, продажу, незаконному вивезенню дітей. Слід зазначити, що найбільше українських дітей всиновлюють громадяни США, Італії, Іспанії, Франції та Ізраїлю. Конвенцію про захист дітей та співробітництво з питань міждержавного усиновлення ратифікували 89 країн. Серед них і вище згадані країни.

Проте президентський законопроект № 0014 про приєднання України до Конвенції про міждержавне усиновлення був підтриманий всього 123 голосами. Верховна Рада України прийняла рішення направити законопроект на доопрацювання для усунення недоліків, які є в законодавстві, і які стосуються дітей та їхніх прав. Супротивники ратифікації заявляють, що Конвенція дасть змогу безперешкодно займатися торгівлею дітьми-сиротами. Колишній омбудсмен Н. Карпачова наполягає, що ратифікація Конвенції «відкриє повні шлюзи для торгівлі українськими дітьми»: «Парламент тричі відхилив ратифікацію Гаазької конвенції, оскільки вона не відповідає інтересам українських дітей-сиріт». При цьому Н. Карпачова зазначила, що цей законопроект не випадково з'явився в Україні після заборони на всиновлення дітей у Росії – вона поширюється на громадян США. «Як тільки одна з країн перекриває кисень, відразу ж посилюється тиск на політичний істеблїшмент інших країн. Посередницькі структури отримують за це гроші, і це є завуальованою торгівлею дітьми-сиротами», – заявила екс-омбудсмен. А президент Міжнародного правозахисного центру «Ла Страда-Україна» К. Левченко, навпаки, погоджується з пропозицією Президента і не згодна із твердженням противників: «Ратифікація, навпаки, впорядкує механізми міжнародного усиновлення. Вона також дасть

можливість організаціям, які співпрацюють з Україною, надавати інформацію про усиновлених за кордоном дітей, оскільки в консульствах України немає ні фінансових, ні людських ресурсів для відстеження долі цих дітей».

І все ж таки у разі ратифікації конвенції Президент України хоче внести зміни в чинне законодавство. Пропонується визначити перелік організацій, які можуть займатися питаннями усиновлення та передачі дітей під опіку іноземців. Це виключно установи влади – органи опіки, служби у справах дітей, Мінсоцполітики або консульські представництва України за кордоном. Збирати документи і представляти інтереси іноземних усиновителів без додаткової плати зможуть організації з держав-учасниць Конвенції, а також із країн, з якими раніше були підписані договори про міждержавне усиновлення. Порядок видачі дозволів на таку діяльність іноземним агентствам повинен розробити Кабінет Міністрів. Звідси першочергове право на усиновлення серед іноземців отримають громадяни країн-членів Конвенції, держав, з якими раніше були підписані відповідні угоди, а також родичі самих дітей. Буде також прописано окремі пропозиції української сторони до тексту Конвенції, які повинні бути схвалені її членами. Зокрема, Україна пропонує дозволити виїзд дитини за кордон тільки після набрання чинності судовим рішенням про усиновлення і давати дозвіл на діяльність іноземного агента на своїй території тільки в тому випадку, якщо він буде відслідковувати долю усиновленої дитини. А у зв'язку з тим, що останнім часом почала зростати кількість дітей, усиновлених українцями, і щоб зберегти цю тенденцію, народні депутати вирішили збільшити коло потенційних усиновлювачів, тому відповідними поправками до ст. 211 Сімейного кодексу України було запропоновано, по-перше, зняти віковий ценз прийомних батьків до 45 років. Відтепер літні люди можуть брати осиротілих малюків у сім'ю. По-друге, судові рішення з усиновлення хочуть не вносити до держреєстру. За словами екс-міністра юстиції О. Лавриновича, це пов'язано з тим, що в Україні почастишали випадки розголошення такої інформації. Стосовно віку виникли дискусії. У

первісному варіанті Кодексу такого обмеження не було, воно з'явилося дещо пізніше. Ініціатором його запровадження стала народний депутат К. Лук'янова, яка упевнена, що лише таким чином можна було захистити маленького українця від різноманітних форм експлуатації. «Адже випадки, коли самотні люди похилого віку, позбавлені уваги власних дітей, хочуть усиновити підлітків, аби ті доглядали за ними, не поодинокими. Часто буває так, що бідним сиротам доводиться доглядати за власним опікуном – дідусям чи бабусею, що є порушенням прав дитини, яку, фактично, замість сім'ї, віддали в трудове рабство», – запевняє К. Лук'янова. Проте автор Сімейного кодексу України, доктор юридичних наук, професор З. Ромовська упевнена, що запровадження такого вікового обмеження для українських усиновлювачів суперечить Конституції України. Вона пояснила, що саме суд дає право на усиновлення і тому саме він має контролювати та вирішувати у кожному конкретному випадку, хто бере цю дитину і чи відповідатиме це її інтересам. «До того ж старші батьки є вже, як правило, забезпеченими людьми, які морально готові до виховання. Тому я переконана, що зміна у Сімейному кодексі лише сприятиме процесу і кількості усиновлень, бо випадки відмов через вік були непоодинокими», – додає З. Ромовська. Отже, аналізуючи все вищезгадане, можна зрозуміти, що проблеми дітей, які з різних причин залишились без батьків, залишаються дуже актуальними. Тому пропозиція Президента

України В. Януковича щодо створення центрів соціальної підтримки дітей і сімей в усіх містах і районах країни є дуже позитивною. Із тим, що Президент наполягає на відмові від дитячих будинків і перейти на будинки сімейного типу, погоджується багато експертів.

Створення сімейної атмосфери – це першочергове завдання держави, бо в сім'ї шанси на виховання сильної, здорової і повноцінної особистості набагато вищі, ніж у будинках-інтернатах. Держава повинна забезпечити таких дітей гідним життям не лише при народженні, а й надалі (мається на увазі не лише місце проживання, а й освіта, працевлаштування тощо). А вдосконалення системи усиновлення – це одне з найважливіших завдань нашої держави і суспільства (*Матеріал підготовлений з використанням інформації видань: <http://np.org.ua/2013/05/aktualni-problemy-usynovlennya-v-suchasnyh-pravovidnosynah/>, http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?tsogorich_inozemtsi_usinovili_vtrichi_bilshe_hvorih_ditey_nizh_ukrayintsi&objectId=1285738, <http://ua.for-ua.com/analytics/2013/02/18/090605.html>, <http://www.president.gov.ua/news/27815.html>, <http://www.president.gov.ua/news/27316.html>, <http://ua.racurs.ua/news/10762-deputaty-ne-dozvolily-ukrayini-priednatysya-do-gaazkoyi-konvenciyi-promijnarodne-vsynovlennya>, <http://dt.ua/UKRAINE/inozemcyam-hochut-sprostiti-proces-usinovlennya-ditey-z-ukrayini.html>, <http://www.yurincom.com/ua/consultation/faq/?id=8825>).*

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС

Т. Гранчак, заввідділу СІАЗ НБУВ, д-р наук із соц. комунікацій,

Питання референдуму у проекті Концепції внесення змін до Конституції України

21 червня відбулось IV пленарне засідання Конституційної Асамблеї, на якому були розглянуті відповідні пропозиції комісій Конституційної Асамблеї щодо проекту Концепції внесення змін до Конституції України.

Серед іншого, за інформацією ЗМІ, – питання, пов'язані з безпосереднім народним

волевиявленням шляхом проведення всеукраїнського референдуму.

Зокрема, як інформує «УРА-Інформ», новий проект Конституції, який розглядався Конституційною Асамблеєю, передбачає виключити роль Верховної Ради з процесу прийняття рішень, прийнятих на

всеукраїнському референдумі. Таким чином, рішення, прийняте на референдумі, може стати обов'язковим і таким, яке не потребує затвердження іншим органом влади. Документ також пропонує ввести мораторій на перегляд рішень, прийнятих на всеукраїнському референдумі, що усуває можливість скасування або зміни прийнятих на референдумі рішень шляхом проведення іншого референдуму.

У документі також пропонується зробити обов'язковим для затвердження на референдумі питання зміни території або входження України до міждержавного об'єднання з делегуванням суверенних прав, а також передбачити можливість проведення референдуму з питань скасування закону, прийнятого Верховною Радою. Разом з тим, згідно з документом, необхідно визначити перелік сфер регулювання законом, щодо яких не допускається проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою.

Нагадаємо, раніше, 18 травня, під час «Антифашистського маршу» в Києві заступник глави Партії регіонів С. Тігіпко заявив про те, що Україна зробить вибір щодо вступу до Європейського Союзу або Митного союзу (МС) згідно з волею більшості населення країни. Політик повідомив, що Угода про асоціацію між Україною та ЄС, підписання котрої заплановано на осінь цього року, не вирішує остаточно геополітичного вибору між ЄС і РФ. «Підписання Угоди не означає вступу до ЄС і відходу від Митного союзу і Росії, ні в якому разі», – наголосив С. Тігіпко. «Прийде час, і ми поговоримо про це, проведемо референдум і зробимо свій вибір», – пообіцяв він.

Ще раніше на прес-конференції лідерів комуністичних партій Росії, України й Білорусі, що відбувалась наприкінці квітня в рамках відзначення 20-річчя створення Союзу комуністичних партій КНР, лідер КПУ П. Симоненко заявив про намір Комуністичної партії України ініціювати референдум щодо вступу України у Митний союз. А вже 19 червня, після зустрічі Президента з лідерами парламентських фракцій, П. Симоненко назвав дату, коли комуністи планують почати процедуру референдуму щодо вступу України до Митного союзу – 8 вересня цього року.

За словами лідера КПУ, він підняв це питання на зустрічі з Президентом, і В. Янукович зазначив, що це політична проблема і, відповідно до закону, організувати збір підписів та провести референдум можна.

П. Симоненко заявив, що буде проведено збори ініціативної групи, на якій планується ухвалити рішення про початок збору підписів за проведення референдуму. «8 вересня такий захід буде проводитися, і ми почнемо, по суті справи, відповідно до закону, процедуру збору підписів з проведення референдуму», – сказав він.

Водночас соціологи попереджають про можливі ризики проведення такого референдуму для України. Зокрема, засновник групи компаній Research and Branding Group Є. Копатько, відповідаючи на запитання журналістів, висловив думку, що референдум щодо Митного союзу розколе Україну. «Якщо різниця навіть буде у 5 %, навіть у 10 % – це проблема для країни. Навіть 40 на 60. Це значні показники. Розумієте, це не мирна Європа. Це привід для політичного розколу, для мобілізації за ознакою територіальною, за ознакою, що одні більш правовірні, тому що хочуть в цивілізовану Європу, а інші – більш дикі, які хочуть у Митний союз. Це неправильно: ні той, ні інший аргумент», – сказав він.

При цьому Є. Копатько припустив, що результати референдуму все ж могли б бути на користь вступу до Митного союзу, проте цього недостатньо для консолідації суспільства.

Ще раніше на небезпеці проведення референдуму щодо Митного союзу, посилаючись на результати опитування, наголошувала соціолог, директор Фонду «Демократичні ініціативи» ім. І. Кучеріва І. Бекешкіна.

«У якому б варіанті не проходив референдум – за ЄС чи за МС, або якщо проводити один із них, то це, по-перше, буде маніпуляція, бо інший теж буде виграний, а по-друге, це розколює Україну на дві частини», – сказала І. Бекешкіна.

На підтвердження своїх слів вона навела дані дослідження, яке проводилося Фондом «Демініціативи» та КМІСом з 5 по 13 березня 2013 р. За його результатами, якби найближчої

неділі відбувся референдум щодо вступу України до Митного союзу, то більшість населення серед тих, хто вже визначився, проголосувала б «за» – 57,5 %, а «проти» – 42,5 %. Однак коли потім соціологи поставили аналогічне запитання, але щодо вступу України до ЄС, то 59 % проголосували б «за» і 41 % – «проти». Якби ж питання стояло альтернативно, то 52 % людей проголосували б за вступ до ЄС, а 48 % – за МС. «Тобто цілком очевидно, що Україна ділиться у цьому питанні на дві частини», – зауважила І. Бекешкіна.

За її словами, крім того, що результати такого опитування ділять Україну на дві частини: Захід – Центр та Південь – Схід, – вони ще й розділяють покоління. «В альтернативній постановці питання люди у віці 18–40 років голосують за Європейський Союз, а після 60 – істотно підтримується Митний союз. Тобто якщо ми зараз проголосуємо за Митний союз, то це буде вибором старшого покоління, а не молодого, яке має більшою мірою визначати майбутнє, але, на жаль, менш активно ходить на вибори та референдуми», – резюмувала соціолог.

Застереження соціологів потребують додаткової уваги з урахуванням процесів щодо виходу з Митного союзу, які розпочалися в Казахстані. Як відомо, Митний союз піддав критиці віце-прем'єр Казахстану К. Келімбетов. «До створення МС у нас була якась ціна на споживчі товари. Зараз вона стає вище. Чому? Тому що ми разом закрилися від Китаю. Населення резонно запитусь: а навіщо нам МС, якщо ціни на товари зростають? А отут ми повинні показувати вигоди. Відповідати, що ми разом щось будемо й створюємо, щось спільне робимо», – сказав він.

«У європейців от є проект Airbus, хоча Франція й Німеччина напевно могли б робити літаки поодиночі. А в нас є такі проекти? Поки кілька недобудованих автомобільних заводів. Має бути щось, що нас реально зближає», – сказав К. Келімбетов.

Всередині Митного союзу найбільшу вигоду отримують Росія та Білорусь, – вважає віце-президент незалежної асоціації підприємців Казахстану Т. Назханов. До того ж продукція,

яку ці країни продають в Казахстані, часто виготовлена із казахської сировини. За його даними, російські компанії скуповують у Казахстані молочну та рибну сировину, тому там вона є дешевшою, ніж у Росії.

«Це – спадщина СРСР. У спільному народному господарстві союзу республіки Центральної Азії та інші околиці були постачальниками сировини до Росії, України та Білорусі, які були головними виробниками товарів», – каже Т. Назханов.

Створення Митного союзу було більше політичним рішенням, а не економічним, вважає віце-президент Незалежної асоціації підприємців Казахстану. Цей союз є вигідним для тієї частини підприємців, бізнес яких пов'язаний із сировиною: нафтою, газом, металом, зерном. Для цього вузького кола і було ухвалене рішення про приєднання Казахстану до Митного союзу, зазначає Т. Назханов. Малий і середній бізнес жодних доходів від цього членства не отримує, а великим компаніям, які через Росію отримують вихід на європейські ринки, він, звісно ж, є вигідним.

У свою чергу, казахстанська опозиція виступила з ініціативою загальнонаціонального референдуму, на який будуть винесені питання про вихід республіки з Митного союзу і Єдиного економічного простору. Так, 16 березня в Алма-Аті відбулися збори ініціативної групи по референдуму. У засіданні, за інформацією організаторів, взяли участь 500 делегатів із усіх регіонів республіки. Відповідно до законодавства, така кількість громадян, яка представляє усі регіони Республіки, має право ініціювати референдум.

Згідно з чинним законодавством, документи, прийняті на зборах, підлягають передачі до Центрвиборчкому, який за підсумками перевірки має видати ініціаторам референдуму підписні листи. Для проведення референдуму ініціаторам необхідно зібрати не менше 200 тис. підписів.

До зваженості у питанні щодо проведення референдуму стосовно вступу України до МС закликають і в Європі.

Як відомо, комісар ЄС з питань розширення та європейської політики сусідства Ш. Фюле неодноразово наголошував на

позиції Європейського Союзу стосовно того, що Україна не може одночасно бути і членом Митного союзу, і учасником зони вільної торгівлі із ЄС.

Думку про те, що можливий всеукраїнський референдум щодо приєднання України до МС буде кроком назад для Києва, висловлював офіційний представник з питань зовнішньої політики правлячої в Німеччині Вільної демократичної партії, депутат бундестагу Р. Стіннер. «Це буде величезним кроком назад для України. І це – цілком очевидно», – сказав він, коментуючи можливу реакцію Берліна на такий розвиток подій в Україні.

Про несумісність одночасної інтеграції у двох напрямках заявляв і радник російського президента С. Глазьев. За його словами, надання Україні права мати статус спостерігача у Євразійському економічному союзі означає, що Україна прагне стати членом цього союзу, «тому що статус спостерігача надається лише державам, які хочуть увійти у наші інтеграційні об'єднання». Радник російського президента також вважає, що із підписанням Меморандуму про поглиблення взаємодії між Україною та Євразійською економічною комісією³ можна сказати, що Україна відмовляється від європейського вектору інтеграції. «Для українського суспільства важливо розуміти, що неможливо одночасно підписувати угоду про асоціацію із Європейським Союзом та брати участь у Митному союзі», – підкреслив С. Глазьев.

У самій Конституційній Асамблеї з приводу закону про референдум раніше вже виникали суперечності⁴. За словами члена Конституційної Асамблеї, голови правління Центру політико-правових реформ І. Коліушка,

³ Докладніше див: Якименко Ю. Украина и Таможенный союз: ход и перспективы сотрудничества // Резонанс. – 2013. – № 40.

⁴ Докладніше див: Коліушко І. Конституційна Асамблея vs закон про референдум. Що далі?; Пальчук В. Український референдум: інститут народовладдя чи політична технологія?; Гранчак Т. Ініціатива громадських організацій щодо референдуму зі зміни політичної системи: факти і коментарі // Конституційна Асамблея: політико-правові аспекти діяльності. – 2013. – № 5. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/asambleya/arh/Bul_5_2013.pdf. – Назва з екрана.

ця проблема не вичерпана. «Нам обіцяли, що на засіданні будуть підняті питання про референдум, але коли надіслали повістку дня, там такого пункту не було. Тому нам довелося вносити це питання з голосу. Ми хочемо звернути увагу Президента і всього суспільства на те, що закон про референдум не відповідає Конституції та європейським стандартам. Ми хочемо вимагати від Президента і Верховної Ради або прийняти закон у новій редакції, або внести до нього зміни», – підкреслив він.

Голова Конституційної Асамблеї, експрезидент України Л. Кравчук у свою чергу висловив переконання, що закон про референдум був прийнятий із порушенням норм чинної Конституції України, зокрема її XIII розділу. «З даного питання є висновок Венеціанської комісії, і нею вже були зроблені зауваження. Це означає, що закон про референдум має бути доопрацьований – щоб домогтися його відповідності українській Конституції. Таку позицію підтримує Конституційна Асамблея, а також Венеціанська комісія», – додав він.

Нагадаємо, Венеціанська комісія (ВК) піддала критиці положення закону про референдум. Зокрема, її експерти вважають, що прийняття конституційних змін на референдумі може зашкодити законності в Україні. Про це йдеться в офіційній позиції ВК стосовно Закону «Про всеукраїнський референдум», прийнятого Верховною Радою в листопаді 2012 р., оприлюдненій у відповідь на запит голови Моніторингового комітету Парламентської асамблеї Ради Європи А. Геркеля.

У першу чергу, у фокусі критики опинилась широта спектра питань, які представляються на розсуд громадськості. «Можна сказати, що практично безмежний перелік питань, які можуть бути винесені на референдум за законом, є проблематичним з точки зору міжнародних стандартів, які чітко зазначають, що референдум не повинен використовуватися для підриву встановленого Конституцією розподілу влади», – йдеться у висновку. Отже, цілком логічною стала увага експертів до тих нововведень, які дають змогу виключити парламент із законодавчої ланцюжка. «Надання дозволу на національний референдум за народною ініціативою щодо нової Конституції або змін до Конституції...

дасть змогу уникнути необхідності голосування кваліфікованої більшості у Верховній Раді. Комісія широ вірить, що це завдасть шкоди конституційній стабільності і законності в Україні», – підкреслюється в документі.

Поза увагою ВК не залишилась і те, що широке трактування правил для референдуму суперечить чинній Конституції України. «Можливість приймати Конституцію на референдумі, який скликається за народною ініціативою, здається, не передбачена чинною Конституцією України», – не забули європейці про норми розділу XIII Основного закону.

Узагальнені претензії ВК до деталей закону про референдум прямо стосуються її давніх рекомендацій: сформулювати положення Виборчого кодексу, норми якого будуть працювати при різних варіантах волевиявлення громадян. «Багато з цих технічних проблем можуть бути вирішені шляхом прийняття єдиного Виборчого кодексу, який встановить чіткі правила виборів і референдумів, зокрема, технічні аспекти діяльності виборчих комісій та реєстрації виборців», – уточнюють автори підсумкових висновків. Як зазначає К. Сокульська в матеріалі «Референдум не пройшов Комісією», перелік «технічних» претензій до тексту Закону широкий: він включає в себе зауваження з приводу списку виборців, особливостей організації кампанії, участі (вірніше, потенційного неучасті іноземних спостерігачів) і багато іншого. «Частина заперечень служить реакцією на досить стандартні прийоми українських законодавців, інші стосуються “фішок” саме закону про референдум. Наприклад, в Європі з відвертим подивом зустріли ті новели, які стосуються жорстко поставлених ЗМІ зобов’язань зберігати принципи “об’єктивності, неупередженості та збалансованості” при висвітленні “референдумної” інформації, але при цьому жодним чином не “агітувати за чи проти питання референдуму, поширювати інформацію, спрямовану на спонукання громадян голосувати за чи проти питання референдуму”», – зазначає К. Сокульська, звертаючись далі до висновку ВК: «Збалансоване висвітлення позицій повинно гарантуватися конкуренцією думок різних ЗМІ, а не бути обов’язковою вимогою до кожного з них».

Не меншим несхваленням у Венеціанській комісії зустріли і принцип формування комісій, делегувати членів яких можуть не тільки місцеві ради (а у випадку з окружними комісіями цей механізм і зовсім погано прописаний), але і в кінцевому підсумку місцеві адміністрації. «Ця процедура не тільки гранично ускладнена, також вона створює ризик виключення з членів комісій різного рівня представників різних політичних сил та громадянського суспільства», – упевнені експерти ВК.

Якщо врахувати, що представники Венеціанської комісії різко висловлювалися з приводу закону про референдум одразу ж після його прийняття, важко було очікувати, що детальний і уважний розгляд норм цього документа забезпечить до його схвалення.

Критика, що пролунала на адресу українського закону про референдум з боку авторитетної європейської інституції не залишилась не поміченою в Україні.

Зокрема, голова Конституційної Асамблеї Л. Кравчук в інтерв’ю «Голосу столиці» висловив думку про те, що хоча на сьогоднішній день чинна Конституція України не передбачає можливості внесення до неї змін шляхом проведення референдуму, але таке право народу варто надати. «При всій моїй повазі до Закону, що для мене буде важливішим: Конституція чи український народ? Для мене український народ і його інтереси. І якщо нікому буде вивести український народ з глухого кута, то цей народ вийде сам. Ось моя точка зору», – сказав політик.

Коментуючи висновок ВК, лідер фракції Партії регіонів у Верховній Раді України О. Єфремов зазначив, що вважає правильною внесену Конституційною Асамблеєю в проект змін до Конституції норму про те, що рішення всеукраїнського референдуму не потребуватиме затвердження парламентом.

«Влада в державі належить народу, а єдина можливість народу висловити свою точку зору – це тільки через референдум. Іншої якоїсь можливості немає», – зазначив О.Єфремов, додавши, що «коли окремі політики забирають у народу це право», то це не зовсім зрозуміло.

Він також нагадав, що Венеціанська комісія висловила з цього питання, що це «не зовсім

демократично і необхідно через парламент». «Тоді у мене виникає питання: а яке тоді у народу право висловити свою точку зору залишається? Або народ взагалі ні при чому?» – зазначив лідер фракції ПР.

«Верховна Рада узурпувала владу. Згідно з Конституцією, народ є носієм суверенітету. Чому ми віддали шельф біля Зміїного острова? Де був референдум? У Конституції має бути закріплено, що єдиним джерелом влади є народ», – заявив інший депутат-«регіонал» В. Олійник.

Екс-міністр юстиції О. Лавринович упевнений у конституційності внесення змін до Основного закону на референдумі.

Про це він заявив під час проведення Міжнародної конференції «Питання захисту прав людини і громадянина органами конституційної юрисдикції в сучасних умовах» в Ялті.

«Питання закону про всеукраїнський референдум по внесенню змін до Конституції не розглядалося на Брюссельському саміті. Але воно було підняте зараз Венеціанською комісією», – сказав він.

«Нагадаю, що є ст. 5 Конституції України, яка говорить, що джерелом влади є народ, і народ може прийняти рішення згідно ст. 72 Конституції, яка передбачає, що такі зміни вносяться шляхом референдуму. Тому те, що є в законі, відповідає положенням нашої Конституції», – зазначив О. Лавринович.

Він також сказав, що зауваження Венеціанської комісії з приводу закону про референдум знаходяться в площині проблемної дискусії.

«Венеціанська комісія вважає, що питання змін до Конституції можна вирішувати тільки за участі парламенту. Питання представницької демократії і безпосередньої демократії дискутується ще з часів Стародавньої Греції. Це питання проблемної дискусії», – зазначив О. Лавринович.

«Якщо у нас в Конституції записано, такі рішення може приймати лише народ, у нього немає інших механізмів, то зміна конституційного порядку може відбуватися тільки на всенародному голосуванні», – додав він.

«Ми повинні уважно ставитися до рекомендацій Венеціанської комісії, але й

поважати свою Конституцію. Без поваги неможливо говорити про якесь покращення основного закону в майбутньому», – підкреслив міністр юстиції.

Альтернативну позицію стосовно закону про референдум зайняли представники української опозиції. Так, голова політради ВО «Батьківщина» А. Яценюк нагадав, що закон про всеукраїнський референдум, «який був “протиснений” адміністрацією В. Януковича», був жорстко розкритикований Заходом і в першу чергу Венеціанською комісією: «Цей закон потребує негайних і радикальних змін, тому що він був спрямований не на народне волевиявлення, а на фальшування з народним волевиявленням і легалізацію рішень В. Януковича через фальшивий референдум».

Лідер партії УДАР В. Кличко вважає закон про всеукраїнський референдум антиконституційним і заявляє, що ВР має ухвалити новий закон про референдум.

Про це В. Кличко заявив під час свого виступу на круглому столі з питань виборчої системи в представництві Єврокомісії за участі послів Єврокомісії та США, члена Венеціанської та представників організації ODHR.

«Закон про всеукраїнський референдум є антиконституційним як за процедурою, так і за змістом. Венеціанська комісія лише підтвердила, що авторитетний інститут Ради Європи не сприймає усунення парламентаризму від процедури референдуму, оскільки це несе ризики узурпації влади в країні», – сказав В. Кличко, додавши, що ВР має ухвалити новий закон про референдум.

За його словами, УДАР вважає, що на сьогодні необхідно вносити системні зміни до виборчого законодавства України на парламентських, президентських і місцевих виборах. За його словами, з цією метою необхідно прийняти Виборчий кодекс.

Думку стосовно того, що закон про референдум дає змогу владі вирішувати свої питання і жодним чином не забезпечує право народного волевиявлення, висловив Ю. Левченко, кандидат по округу № 223 від ВО «Свобода». Як зазначає портал «Дело», на переконання Ю. Левченка, сьогодні більш

актуальним є не дискусії щодо ухваленого закону, а підготовка зриву імплементації результатів можливого референдуму.

«Потрібно думати про те, що ми робитимемо, коли через кілька місяців несподівано буде поставлено питання про вступ до Митного союзу. Або референдум про створення двопалатного парламенту», – сказав «свободівець».

Ю. Левченко пропонує зараз відпрацьовувати механізми боротьби. Реальним механізмом, за його словами, є не звернення до судів, а реальна підготовка суспільства до опору. «Мова йде про зрив референдуму, про зрив ініціативних груп», – уточнює він.

«Я думаю, що можна спокійно зірвати референдум, принаймні, на Правобережній, Центральній Україні. Якщо це зробити, то навіть сьогоднішня влада навряд чи погодиться з тим, що цей референдум може вважатися всеукраїнським і їй доведеться відмовитися від імплементації його результатів», – припускає Ю. Левченко.

Відповідаючи на зауваження, що такий сценарій може призвести до конфлікту в суспільстві, він пропонує порівняти зрив референдуму з варіантом, коли проголосують за Митний союз і в нього вступають. «Більш прийнятним варіантом є зрив референдуму», – вважає «свободівець».

Визнати неконституційним закон про всеукраїнський референдум закликає Коаліція громадських організацій «За чесний референдум в Україні». Про це йдеться у зверненні коаліції «За чесний референдум», яке обговорювалося на круглому столі «Удосконалення правового регулювання інституту референдуму в Україні» 28 травня.

Голова правління Центру політико-правових реформ І. Коліушко повідомив, що представники коаліції розробили два конституційні подання – про неконституційність процедури і перевищенні повноважень Верховною Радою при прийнятті закону «Про всеукраїнський референдум» і щодо неконституційності окремих положень даного закону.

За його словами, подання та відповідні звернення направлені на адресу Президента України В. Януковича, Верховної Ради та уповноваженого з прав людини Верховної Ради

з проханням направити їх до Конституційного Суду.

Голова ГО «Центр UA» О. Рибачук зі свого боку зазначив, що представники коаліції в першу чергу звертаються до опозиції, оскільки, на його думку, вона недооцінює небезпеку цього закону.

Так, за його словами, зараз керівники опозиції говорять про те, що вони проведуть свій референдум, зокрема, з питання про звільнення Юлії Тимошенко. Однак, підкреслив експерт, це в підсумку може призвести до реальності «Януковичу – царство». «Ми не можемо собі дозволити такі ігри», – підкреслив О. Рибачук.

Українські правозахисники вважають закон про референдум одним із семи прийнятих парламентом в 2012 р. законів, зокрема законів про основи мовної політики, про єдиний державний демографічний реєстр та інших, загрозливих правам і свободам людини в Україні. Вони мають намір домагатися їх скасування або кардинальної зміни.

«Ці закони ще на етапі проходження були гостро розкритиковані громадськістю, але парламент попереднього скликання не зупинився: ні перед висновками міжнародних структур, ні перед акціями протесту. Завдання нового парламенту – виправити цю ситуацію», – сказав голова Центру громадянських свобод О. Матвійчук.

У свою чергу представник Руху добровольців «Простір свободи» Т. Шамайда зазначив, що «закон про референдум виписаний від початку до кінця, як документ фальсифікації та узурпації влади». На його думку, провести за цим законом референдум проти влади неможливо, адже «механізми закону виписані таким чином, що у випадку, якщо ініціативна група висуне проти влади ідеї, то не зможе провести референдум, оскільки всі питання організації і проведення референдуму контролюються владною вертикаллю», а Президент під виглядом народної ініціативи може провести через референдум будь-яке питання, у тому числі і про скасування чинної Конституції. «Це абсолютно свідомий інструмент встановлення диктатури, де закладені механізми фальсифікації, знищення Конституції», – підкреслив Т. Шамайда.

Експерт також звернув увагу, що за законом на дому можуть проголосувати більше половини учасників референдуму, крім того, закон не передбачає нижнього порогу явки. «Тобто, якщо навіть одна людина прийде на референдум і проголосує, то результати цього референдуму мають бути імплементовані», – додав він.

Критичні зауваження стосовно закону про референдум пролунали й збоку Центральної виборчої комісії. Так, за словами заступника глави ЦВК Ж. Усенко-Чорної, «норми, які містяться в законі про референдум, перетворюють його на маніпулятивний механізм». «Центральна виборча комісія зобов'язана дотримуватися цього закону, оскільки він є законом. Але хотілося б, щоб він був змінений з урахуванням зауважень, висловлених представниками громадянського суспільства та міжнародної спільноти», – зазначила член ЦВК.

Як повідомляла раніше прес-служба ЦВК, Центральною виборчою комісією було затверджено зразки ряду документів з проведення всеукраїнського референдуму на виконання Закону України «Про всеукраїнський референдум».

Комісія встановила форму свідоцтва про реєстрацію ініціативної групи з проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою та посвідчення члена ініціативної групи, форму підписного листа підписів громадян України під вимогою про проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою та форму протоколу ініціативної групи про підсумки збору підписів під вимогою про проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою. Також було затверджено зразки та опис вивісок окружної і дільничних комісій з всеукраїнського референдуму.

Незважаючи на критичні зауваження з боку вітчизняних та зарубіжних експертів, громадських організацій, опозиційних політичних сил стосовно чинної редакції закону про референдум та пов'язаних з цим ризиків для України, з урахуванням попередньої законотворчої діяльності Верховної Ради (ухвалення закону про референдум), позиції Президента В. Януковича (підписання ухваленого ВР закону, змісту Послання глави

держави до депутатів парламенту в аспекті референдуму), позиції Партії регіонів та КПУ, а також проекту Концепції внесення змін до Конституції України, який обговорювався на останньому засіданні Конституційної Асамблеї можна прогнозувати спроби затвердження в остаточному варіанті концепції реформування Конституції положень, які узгоджуватимуться як із законом про всеукраїнський референдум, так і з останніми ініціативами глави держави.

Нагадаємо, що, відповідно до заяви голови Конституційної Асамблеї Л. Кравчука, остаточне затвердження концепції змін до Конституції орієнтовно очікується у вересні 2013р. (*Матеріал підготовлений з використанням інформації видань: <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2013/06/20/6992708/>, <http://www.pravda.com.ua/news/2013/03/18/6985728/>, http://www.novostimira.com.ua/news_60127.html, http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2013/04/130401_kazakhstan_customs_union_az.shtml, http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2013/05/130529_customs_union_ukraine_eu_reax_dt.shtml, <http://telegraf.com.ua/glavnaya/617572-klichko-verhovnaya-rada-dolzha-prinyat-noviy-zakon-o-referendume.html>, <http://podrobnosti.ua/analytics/2013/06/19/912037.html> <http://ura.dn.ua/21.06.2013/141387.html>, <http://ura-inform.com/ru/politics/2013/06/21/zakon-o-referendume-predlagajut-uzakonit-v-konstitutsii>, <http://www.epochtimes.com.ua/ru/ukraine/politics/ukraintsam-mogut-dat-pravo-otmenyat-zakony-110669.html>, <http://tsn.ua/politika/tigipko-anonsuvav-referendum-pro-vibir-mizh-yes-i-mitnim-soyuzom-294748.html>, <http://www.wz.lviv.ua/news/36069>, <http://www.wz.lviv.ua/news/36175>, <http://www.khpg.org/index.php?id=1371817020>, <http://delo.ua/ukraine/v-svobode-predlagajut-gotovit-plan-porivnu-referenduma-205846/>, http://www.ukrinform.ua/ukr/news/referendum_shchodo_chlenstva_u_e_s_chi_v_ms_moge_prizvesti_do_rozkolu_kraïini_bekeshkina_1807732, <http://www.zavtra.com.ua/news/1/288277/>, <http://galinfo.com.ua/news/135485.html>, <http://timeua.com/news/5/5982.html>, <http://www.rupor.info/news-politika/2013/06/12/zakon-o-referendume-vedet-k-diktature-i-unichtozhe/>, <http://donbass.ua/news/politics/2013/02/08/cik-utverdila-formy-dokumentov-dlja-vseukrainskogo-referenduma.html>).*

Ю. Якименко, мол. наук. співроб. СІАЗ

«Народная законодательная инициатива» в ежегодном послании Президента Верховной Раде

Одним из наиболее резонансных аспектов Послания Президента парламенту в этом году стали его предложения, касающиеся возможности предоставления гражданам права изменения законодательства через референдумы и внедрения в Украине «института конституционной жалобы». В подготовке соответствующего раздела Послания приняли участие представители Администрации Президента, в том числе советник Президента А. Портнов.

Главное в нововведениях, которые, помимо прочего, требуют обновления Конституции, заключается, во-первых, во внедрении возможности народной законодательной инициативы, требующей для регистрации законопроекта в парламенте обращения 80 тыс. избирателей, и, во-вторых, в закреплении права народа отменять на референдуме принятые законы («народное вето»).

Инициатива изменения нынешнего закона о референдуме и введение новых форм народовластия расценивается авторами документа как важный шаг на пути демократического реформирования политической системы Украины, заинтересованность в котором декларирует правительство.

Как заявляет глава государства, необходимость принятия таких решений продиктована стремлением власти к повышению действенности форм непосредственной демократии и более полной реализации конституционного права граждан на участие в управлении государственными делами.

Положения, касающиеся развития «народной законодательной инициативы», «народного вето» и других механизмов реализации принципа народовластия, встречаются и в программах парламентских партий и отдельных депутатов, на чем они акцентировали внимание в ходе избирательной кампании, поэтому авторы Послания указывают на общность позиции Президента и Верховной Рады в

вопросах развития форм прямой демократии. Акцент делается также на необходимости учета опыта реализации положений Основного закона в Украине и тенденций современного европейского конституционализма.

Авторы напоминают, что возможность проведения законодательных референдумов по народной инициативе предусмотрена в Италии, Мальте, Латвии, Литве, Польше, Словении, Венгрии. Однако в отдельных странах такая законодательная инициатива, кроме ограничений законодательством о референдумах, ограничивается, как в Польше и Венгрии, правом парламента решать вопрос о целесообразности проведения референдума, либо, как в Италии и на Мальте, правом парламента одобрить законопроект до вынесения его на общегосударственный референдум.

Внедрение и усовершенствование механизмов утверждения законов и внесения в них изменений на всеукраинском референдуме было названо одним из главных направлений конституционного реформирования и в прошлогоднем президентском Послании. В документе, обнародованном в июле 2012 г., предлагалось введение «права граждан на всеукраинском референдуме определять и изменять конституционный строй, принимать законы и вносить в них изменения». Механизмы реализации этого права были утверждены Законом Украины «О всеукраинском референдуме», принятом в ноябре 2012 г. Закон был поддержан фракцией Партии регионов и сотрудничающими с ней депутатами. Однако принятый без широкого обсуждения документ стал объектом критики со стороны представителей оппозиции, международного сообщества и многих экспертов.

Так, по мнению председателя правления Фонда «Демократические инициативы» И. Бекешкиной, «закон о референдуме выписан таким образом, что референдум может проводить, контролировать и считать результаты только власть».

Председатель правления Донецкого института социальных исследований и политического анализа В. Кипень высказал мнение, что принятый Закон «является инструментом для быстрого изменения системы политической власти в Украине в интересах правящей сейчас группы. Закон дает, за достаточно короткий срок с использованием его норм, огромные возможности для использования административного ресурса, обеспечить квазидемократичное волеизъявление для того, чтобы утвердить решения в интересах правящей группы. Это вариант, который позволяет обойти не подконтрольный Президенту парламент и использовать нормы закона для консервации теперешней власти. Мы можем предварительно прогнозировать, что одним из вероятных вопросов, вынесенных на подобного рода квазиреферендум, будет изменение Конституции Украины, который даст Президенту фактически сконцентрировать всю полноту власти в своих руках».

Под сомнение были поставлены также соблюдение процедуры принятия документа и конституционность ряда его ключевых норм, поэтому Закон стал предметом рассмотрения в Конституционном Суде. Позже оппозиционные фракции в Верховной Раде «Батьківщина», УДАР, «Свобода» высказались за отмену закона о референдуме, заявив, что Партия регионов намерена инициировать всеукраинский референдум с вынесением на него вопросов о создании в стране двухпалатного парламента и проведении выборов Президента в один тур.

Сегодня этот закон критикует уже сам Президент, указывая, что его принятие плохо отразилось и на возможности проведения местных референдумов. «После принятия Закона Украины “О всеукраинском референдуме” в ноябре 2012 г. имеем серьезные теоретические и практические проблемы, связанные с сужением содержания и объема конституционного права граждан Украины на участие в местном референдуме», – заявляет В. Янукович, подчеркивая, что «после утраты силы Законом Украины “О всеукраинском и местных референдумах” 1991 г. пусть и устаревший, несовершенный, однако существующий правовой механизм местных референдумов утрачен». Поэтому, по

его мнению, скорейшее принятие парламентом законопроекта о местном референдуме во втором чтении сегодня очень актуально.

Авторы президентского Послания предлагают при разработке проекта нового закона о референдуме предусмотреть сохранение и расширение нормы о возможности утверждения законов на референдуме. В ходе дальнейшей работы по обновлению Основного закона, по их мнению, должны быть уточнены разделы Конституции, касающиеся выборов, референдума, деятельности Верховной Рады. В частности, предлагается предусмотреть, что народная законодательная инициатива должна реализовываться путем внесения на рассмотрение ВР или всеукраинского референдума по статьям разработанного законопроекта. При этом количество избирателей, поддерживающих внесение законопроекта на рассмотрение парламента, не может быть меньше 80 тыс., что сопоставимо с количеством избирателей, достаточным для избрания народного депутата в одномандатном избирательном округе. Предполагается также, что в случае оглашения всеукраинского референдума о принятии законопроекта по народной инициативе такой законопроект может быть рассмотрен парламентом и в случае его одобрения референдум не проводится. При этом закон, принятый на референдуме, вступает в действие по общим правилам – не ранее дня его опубликования. Законы, поддержанные на всеукраинском референдуме, могут быть изменены по обычной парламентской процедуре не ранее чем через пять лет либо конституционным большинством (300 депутатов) Верховной Рады следующего созыва.

Внедрение еще одной разновидности народной законодательной инициативы – «народного вето» – предусматривает возможность отмены на всеукраинском референдуме законов, принятых парламентом. Если же Верховная Рада самостоятельно отменит спорный закон, референдум не проводится.

Ссылаясь на опыт западных стран, в частности Италии и Швейцарии, где право «народного вето» закреплено конституциями,

авторы указывают на ограничения относительно порядка инициирования референдумов, отменяющих действующие законы, и проводят разграничение способов осуществления этого права в разных странах. Так, в некоторых странах допускается принятие или отмена законов путем референдума по народной инициативе, в других же – народная законодательная инициатива реализуется через парламент.

Еще одним важным предложением, содержащимся в президентском Послании, является внедрение в Украине так называемого «института конституционной жалобы», главной целью которого должна стать возможность защиты гражданами нарушаемых государством прав. Как отмечают авторы документа, различные модели такого института существуют во многих европейских странах: Австрии, Германии, Бельгии, Испании, Швейцарии, Венгрии, Чехии, Словакии, Хорватии, Латвии и России.

Сложность этого вопроса заключается, в частности, в том, что, несмотря на гарантированное государством возмещение ущерба гражданам, пострадавшим от неконституционных действий (норма об этом содержится в Конституции), ни Основной закон, ни Закон Украины «О Конституционном Суде Украины» не предусматривают их права на непосредственное обращение в КСУ по поводу нарушения их конституционных прав. Сегодня механизм их защиты носит опосредованный характер, предусматривая обращение граждан в КСУ только для трактовки Конституции и законов Украины. Обращаться же в КСУ по поводу защиты их прав могут только Президент, Кабинет Министров, не менее 45 депутатов, уполномоченный ВР по правам человека, Верховный Суд и другие органы государственной власти и местного самоуправления. Поэтому, отмечают авторы Послания, судебная защита конституционных прав граждан и их возможность через КС контролировать деятельность органов государственной власти остаются ограниченными.

Создание «института конституционной жалобы» потребует внесения изменений в Основной закон, а также в Закон Украины «О Конституционном Суде», Регламент КС и

Кодекс административного судопроизводства для разграничения сфер компетенции между КС и административными судами.

Предметом конституционных жалоб, как считают эксперты, станут вопросы соответствия Конституции законов и постановлений парламента, нормативных актов Президента и Кабинета Министров – ведь эти вопросы находятся вне сферы полномочий национальной системы судов общей юрисдикции.

Комментируя инициативы Президента, касающиеся возможности изменения законодательства посредством референдумов, политики и эксперты также указывают на возможную заинтересованность власти в проведении до конца 2013 г. референдума о создании двухпалатного парламента и внесении изменений в Конституцию. Так, председатель фракции Коммунистической партии П. Симоненко прогнозирует проведение такого референдума в ноябре. Председатель фракции «Всеукраинское объединение “Свобода”» в ВР О. Тягныбок заявил о том, что Администрация Президента направила распоряжение местным органам власти начать подготовку к референдуму о двухпалатном парламенте. В то же время, как считает политолог В. Фесенко, «все эти идеи, с одной стороны, веяние европейской моды на прямое народовластие, а с другой – дань настроениям общества, которое никогда не доверяет парламенту».

По мнению профессора политологии Ратгерского университета А. Мотыля, проведение референдума может иметь обратные желаемым представителям партии власти результаты. «Любой референдум, заваренный “регионалами” для того, чтобы продлить свое правление, может стать палкой о двух концах. Правда в том, что люди действительно могут оказаться настолько покорными, как рассчитывают “регионалы”. Но могут и не оказаться, – говорит эксперт. – В конце концов, все будут знать, что референдум станет трюком В. Януковича и его друзей, чтобы закрепиться при власти на неопределенный срок. И, как все знают, В. Янукович чрезвычайно не популярен, а база “регионалов” в Донбассе постепенно слабеет. Более того, экономика в беспорядке и

будет оставаться в нем в ближайшие месяцы. Поэтому сейчас вообще неочевидно, что люди предпочтут “самовольное закабаление. “Регионалы” могут сфальсифицировать результаты, но негодование может быть даже еще большим». Приемлемым результатом для Партии регионов он называет поддержку их инициатив большинством, например, 60 против 40 %. Но если бы популярность Президента сегодня была бы настолько высокой, то никакой необходимости в референдуме не было бы.

Напомним, лидер фракции Партии регионов А. Ефремов еще в мае исключил, что В. Янукович попытается через референдум провести выборы Президента в парламенте и продление своего правления. Но также политик отметил, что возможность изменения законодательства через референдум существует. «Я на вопрос журналистов, есть ли возможность провести какие-то законодательные акты, минуя Верховную Раду, ответил: есть. Мы приняли в прошлом созыве механизм, когда воля народа через референдум сразу оформляет в законодательные вещи», – заявил он.

В то же время многие эксперты высказывают мнение, что украинское общество пока не готово к инновациям, о которых говорит

Президент в своем Послании, а европейский опыт подобного рода считают ограниченным. Так, директор политико-правовых программ Центра им. А. Разумкова Ю. Якименко заявляет, что возможность гражданам принимать законы на референдуме уже предполагается законом о референдуме. «Но по этому вопросу, действительно, есть много нюансов. Президент ссылается в своем Послании на соответствующий международный опыт. Но следует отметить, что этот опыт в Европе ограниченный», – говорит он. Эксперт считает эту идею преждевременной для Украины и подчеркивает, что подобные шаги предполагают высокий уровень политической культуры населения и знания правовой базы. «Да и с практической стороны, каким может быть качество принятых подобным образом законов. Я считаю, что если мы уже имеем компетентный в этом плане орган – парламент, то пусть он своим делом и занимается», – заявляет Ю. Якименко.

В целом в экспертной среде преобладает мнение, что реализация предложенных Президентом инноваций, вероятно, будет носить избирательный характер. То, какие именно предложения будут учтены, во многом будет зависеть от политической целесообразности и особенностей хода политического процесса.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб. СІАЗ

Турецький протест: причини, наслідки, уроки

Одна з найбільш ліберальних мусульманських країн – Туреччина – опинилася в центрі уваги світових ЗМІ у зв'язку з акціями протесту, що розпочалися у Стамбулі й швидко набули загальнонаціонального характеру.

Експерти-міжнародники сходяться на думці, що ситуація в Туреччині сьогодні чимось схожа на ситуацію в Україні, але зразка 2004 р. По-перше, тим, що відстоювати свої права, в основному, вийшов так званий середній клас. За словами экс-заступника міністра закордонних справ, заступника генерального

директора Центру ім. Разумкова В. Чалого, подібні політичні протести можуть відбуватися лише в умовах економічного зростання і поліпшення соціальної ситуації, принаймні, у великих містах. «Нинішня ситуація в Туреччині схожа на ситуацію в Україні в 2004 р., коли свої права вийшли захищати представники середнього класу», – пояснив він.

По-друге, паралелі можна провести щодо причин протесту. Українці в 2004 р. відстоювали своє право на вибір і не бажали, щоб у них вкрали голоси. Турки в 2013 р. вийшли на протест проти звуження своїх прав і можливостей, які раніше

отримали за нинішнього правлячого режиму. «В умовах динамічного росту і розвитку плюралізму як в економіці, так і в політиці, будь-яка спроба повернути ситуацію назад, під більш жорсткий контроль, закінчується протидією», – зазначив В. Чалий.

Тобто турецька влада довго робила все, щоб створити новий середній клас, який міг би стати основою режиму, на протигагу військовим. Коли ж противники були повалені, влада спробувала обмежити свободи середнього класу, які були надані йому раніше. Але народ обурився і пішов проти Т. Ердогана.

По-третє, український «Майдан» і турецька площа Таксим подібні в плані масштабності акцій протесту. Київ у 2004 р. скандував: «Схід і Захід – разом». У свою чергу, Стамбул об'єднав студентів, чиновників, профспілкових активістів, націоналістів, курдів і навіть футбольних фанатів протиборчих клубів – представників східної і західної Туреччини, які, традиційно, різні.

Водночас соціальні протести в Туреччині кардинально відрізняються від аналогічних процесів у сьогодишній Україні. По-перше, протестив Туреччині носили загальнонаціональний політичний характер, а всі більш-менш значущі протести в Україні-2013 є соціальними. Приміром, за інформацією члена правління Української Гельсінської спілки, правозахисника В. Чемериса, тільки за перші три місяці 2013 р. в Україні пройшло в 2,5 рази більше протестів найманих працівників, ніж за той же період минулого року. Крім того, українці виходять на вулиці, виступаючи проти оптимізації медицини та освіти (11 % усіх акцій), проти проблем у транспортному секторі (12 %) і на шахтах (10 %).

За словами В. Чалого, на сьогодні готовність виходити хоча б на локальні акції соціального характеру все більше виявляє Схід України.

Утім, на думку голови виконкому Громадського конституційного конгресу Ю. Збітнева, очікувати в Україні подібні турецьким акції протесту можна наприкінці 2013 – початку 2014 р. Власне, у соціологічних дослідженнях готовність вийти на демонстрації українці, більшою мірою, обумовлюють порушенням своїх економічних прав, а в деяких регіонах країни такі акції навіть більш масові, ніж мітинги опозиції.

Тобто змусити Україну «встати» може аж ніяк не політика.

Другою кардинальною відмінністю Туреччини від України став вплив соціальних мереж на мобілізацію протестного руху. У нашій країні на сьогодні заклик громадських активістів чи опозиції через соціальні медіа не здатний вивести на вулиці сотні тисяч людей. Водночас, прем'єр Туреччини визнав, що активне використання демонстрантами сервісу мікроблогів Twitter та інших соціальних мереж стало одним з факторів, що спровокував акції протесту.

Третьою відмінністю можна назвати реакцію світової спільноти на події в Туреччині. Поки Анкару «посварили» лише за надмірно жорстоке поводження поліції з мітингувальниками. Але турецька поліція і раніше не відрізнялася демократичною поведінкою, наприклад 1 травня на тій же площі Таксим мітингувальників розігнали, застосовувавши газ і водяні гармати. Тож хоча, з одного боку, демонстрації солідарності з турецькими «революціонерами» пройшли в багатьох містах Європи, з іншого – офіційний Брюссель поки не висловив своєї позиції з ряду причин. По-перше, Європа не зацікавлена в дестабілізації Туреччини, оскільки це призведе до дестабілізації Балкан. «А, значить, і всього ЄС, якому і так не солодко», – констатує президент Центру системного аналізу та прогнозування, політолог Р. Іщенко.

«Другою причиною є той факт, що Європа зацікавлена в “помірному” ісламісті Ердогані, чия зовнішньополітична активність спрямована на реставрацію османського імперського впливу на Близькому Сході і в Північній Африці і який виступає конкурентом (навіть відкритим противником) світського режиму Асада в Сирії та режиму мулл в Ірані, які не є друзями ЄС», – пояснив експерт. На його думку, кемалістські «демократи» Європі приємні набагато менше, «оскільки вони знову почнуть проситися в ЄС, а внутрішню стабільність можуть утримувати, лише спираючись на армію».

По-третє, Європа поки не знає, чим закінчатся протести. «Або Ердоган придушить заворушення протягом найближчого тижня-двох, або почне втрачати контроль над країною і тоді може дійсно втрутитися армія і відправити його у відставку»,

– вважає політолог. За словами Р. Іщенка, поки ще існує шанс, що Т. Ердоган втримається. «Саме тому Європа намагається не робити різких заяв, взагалі менше звертати увагу на Туреччину і більше на повинь в Чехії – Німеччині – Австрії. Європа “про себе” бажає успіху Ердогану. Але, якщо вона відчує, що Ердоган слабшає і програє, негайно прозвучать жорсткі заяви. Нічого особистого – просто діловий інтерес», – підкреслив Р. Іщенко.

Реакція української влади на події в Туреччині обмежилася рекомендацією Міністерства закордонних справ українським громадянам утриматися від поїздок до цієї країни. «Щоб уникнути загроз для життя і здоров'я, громадянам України, які в даний час знаходяться на території Турецької Республіки, рекомендується утриматися від відвідування місць великого скупчення людей, не брати участі в акціях протесту, демонстраціях або інших масових заходах», – ідеться в повідомленні прес-служби МЗС України.

Таким чином, на сьогодні, свої проблеми Туреччина повинна вирішувати сама. Проте, за словами експерта з питань європейської інтеграції, міжнародного та європейського права В. Трюхана, вона важлива для ЄС і США, оскільки є головним комунікатором з Близьким Сходом та Азією. «А різноплановість реакції з боку різних країн Євросоюзу говорить, по-перше, про несподіваність подій, що відбуваються в Туреччині, по-друге, про нерозуміння виходу із ситуації», – зазначив він. Крім того, після «арабської весни» в Європі та

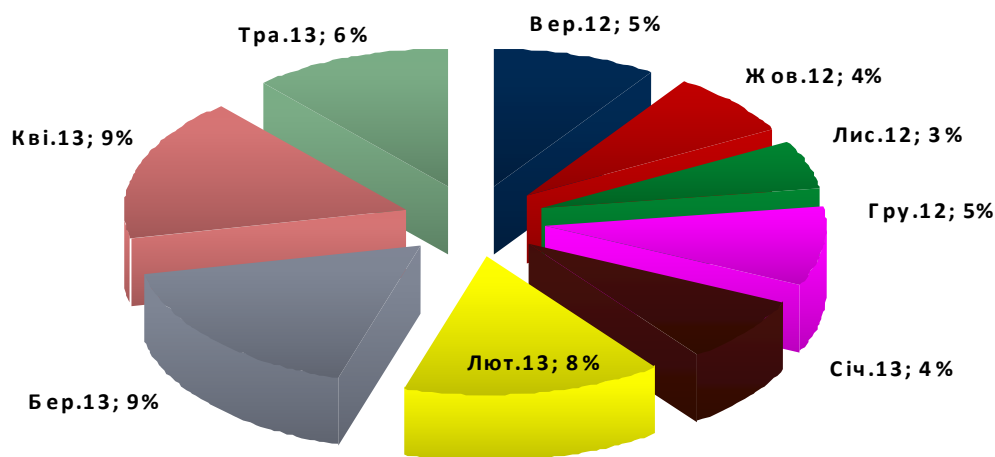
США вже розуміють: зміна правлячого режиму не гарантує встановлення в країні демократії.

Утім, з подій у Туреччині висновки буде робити не тільки Європа, країни Близького Сходу і сама Анкара. На те, що сталося, слід звернути увагу як українській владі, так і українській опозиції, і винести із ситуації в Туреччині ряд уроків для України.

Перший з них полягає в тому, що подібні народні виступи можуть носити непрогнозований характер і «спалахнути» з нічого. «Причини можуть накопичуватися місяцями і роками, але потім навіть силові дії не знімають проблеми», – попереджає В. Чалий. Грубо кажучи, українцям можна не повторювати: «Вставай, Україно!». Для «вибуху» достатньо буде, якщо черговий олігарх захоче «урвати» землі для будівництва якого-небудь офісного або торгового центру.

Уже нині активісти антизабудовних кампаній у Києві радіють з того, що формальним приводом для бунтів стала вирубка парку Гезі. Мовляв, у Києві – це традиційна тема. Загалом по Україні протестні акції екологічного характеру, спрямовані проти об'єктів, що несуть загрозу навколишньому середовищу, є досить розповсюдженим явищем. Про це свідчить кількість опублікованих в українських ЗМІ повідомлень про такі конфлікти. Відповідно до моніторингових досліджень Національної юридичної бібліотеки України щодо динаміки протестних акцій в Україні, відсоток екологічних протестів серед усієї кількості протестних акцій коливається в межах 12–14 %.

Екологічні конфлікти

Лідер фракції ВО «Свобода» О. Тягнибок, наприклад, вважає, що в Україні можуть повторитися заворушення, які сьогодні відбуваються в Туреччині. «Подивіться, що робиться у Туреччині, оце загрожує і вам», – сказав О. Тягнибок, звертаючись до влади. Виступаючи з трибуни Верховної Ради, народний депутат згадав також про тиск на «свободівців», зокрема, обшуки у їхніх квартирах.

Інший представник «Свободи» – І. Швайка заявив, що «аналог турецького бунту в Україні – цілком імовірний і ще попереду». «Я вважаю, що повторення ситуації в Туреччині у нас можливо. Приводом може стати будь-який наш випадок. Той же трагічний випадок у кримському санаторії, де загинула дівчинка, а міністр охорони здоров'я доповідає про те, що у нас все нормально. Тому сірником для вибуху ситуації в Україні може стати все, що завгодно, як привід з парком в Туреччині, але ніхто сказати не може, що це може бути за привід. Це може бути будь-яка ситуація, будь-то навіть приклад Туреччини. Тому в нас повторення можливе, але це точно вже не буде мирний протест 2004 р. – без жертв і крові», – прогнозує «свободівець».

В Україні вкрай стиснута соціальна пружина, що може призвести до протестів, на зразок тих, що нині вирують в Туреччині, заявив депутат від фракції «Батьківщина» А. Сенченко. За його словами, ситуація в країні напружена до межі. «У принципі, очевидно, що в Україні стиснута соціальна пружина. Крім соціальних негараздів, є і абсолютне свавілля влади – приклади цього можна знайти скрізь і всюди. Ми ж весь час з усіх можливих майданчиків говоримо владі – зупиніться. А ні, то буде вибух», – заявив депутат.

«У Стамбулі теж все вибухнуло в несподіваному місці. Вуличні протести в Туреччині – це реакція не стільки на забудову парку, скільки на зневажливе ставлення влади до народу. В Україні влада також провокує подібну реакцію. Зараз важко сказати, що, коли і в який момент рвоне, але те, що до цього все йде – очевидно», – резюмував А. Сенченко.

Утім, на думку В. Трюхана, сьогодні українці не готові виходити на вулиці десятками і

сотнями тисяч. Причин тому декілька. Перша – низька активність у літній період. Друга – українці не бачать лідера, якому б довіряли і який міг би повести їх на барикади. Третя – чинній владі в Україні поки що більш-менш вдається підтримувати економічну стабільність.

Другий «турецький» урок для України полягає в тому, що не можна скидати з рахунків соціальні мережі. «Роль нових соціальних мереж проявляється все яскравіше. І фактор контролю медіа з боку влади вже не грає ніякої стримуючої ролі. Принаймні у великих містах», – вважає В. Чалий.

Ще один урок – ілюзія успіху у тих, хто перебуває при владі. Це може призвести до недооцінки критики (навіть конструктивної) і відторгнення думки меншості. «Сьогодні для Туреччини важливо знаходити рішення з урахуванням думки меншості. І, якщо влада не почує голоси, посилені стуком каструль, то ситуація може бути іншою», – зазначив заступник гендиректора Центру ім. Разумкова.

Ситуація в Туреччині якнайкраще демонструє українській владі, що підтримка народу на виборах (парламентську гонку-2012 виграла Партія регіонів) ще нічого не означає, опозиції – що будь-який соціальний протест може за кілька днів перерости в неконтрольований бунт.

Нині українське суспільство перебуває в стані агресивної апатії, покладаючи завищені сподівання на 2015 р., коли в країні мають відбутися президентські вибори. Про це говорить опитування, проведене ООН у рамках виконання Декларації тисячоліття, пише «Независимая газета».

Проте влада незважаючи на наближення передвиборної кампанії не тільки не вирішує соціальні проблеми, але навіть взяла курс на більш жорсткі й непопулярні заходи. Підвищення цін на газ та електроенергію, а також послуги ЖКГ для населення; скасування податкових пільг для бізнесу і підвищення ставок податків для приватних підприємців; тотальний контроль сплати 15-відсоткового податку на грошові перекази, які гастарбайтери відправляють за кордону своїм сім'ям в Україну; введення нових податків – на відпочинок

за кордоном, на продаж побутової відео- та аудіотехніки і мобільних телефонів. Усі ці теми останнім часом сколихнули інформаційний простір України.

Нововведення викликають побоювання і обурення пересічних громадян. Тим більше що Верховна Рада провалила голосування за подані опозицією закони про скасування пільг для депутатів, міністрів і Президента, а також про денонсацію угод, що дасть змогу виводити українські капітали за кордон без сплати податків.

Керівник аналітичного центру «Відкрита політика» І. Жданов вважає, що влада намагається будь-якою ціною наповнити скарбницю, цьому підпорядковані всі її рішення. Але в підсумку виходить, що фінансові проблеми держави вирішуються не за рахунок найбагатших верств, а за рахунок населення. «Пенсіонери і бюджетники і так ледве зводять кінці з кінцями. Малий бізнес практично знищений, але для тих, хто ще ледве тримається на плаву, готують нові податки. Влада, мабуть, не розуміє, що вона все тугіше стискає пружину, яка рано чи пізно не витримає. Рано чи пізно станеться вибух», – прогнозує експерт.

Схожість ситуації з турецькою відзначив і керівник українського Центру близькосхідних досліджень І. Семиволос. Аналізуючи причини зіткнень у Туреччині, він відзначив, що «у турецькому суспільстві завжди існували певні протиріччя, які полягають в тому, як різні політичні сили бачать подальший розвиток держави. Проблеми між умовними ісламістами та умовними націоналістами в Туреччині існують дуже давно, практично, з моменту заснування Турецької Республіки. У свій час турецькі ісламісти поводитися дуже жорстоко по відношенню до націоналістів», – зазначив експерт. За його словами, традиція жорстокого ставлення до своїх опонентів в Туреччині існувала завжди, незалежно від того, хто перебуває при владі.

І. Семиволос зауважив, що події у Туреччині не варто порівнювати з «арабською весною». «Перш за все, у Туреччині є демократія, є демократичний процес. Ердоган прийшов до влади після демократичних виборів. Більше

того, його підтримує більшість населення. Проблема полягає в тому, що Ердоган з якогось моменту перестав прислухатися до меншості, він почав її ігнорувати», – констатує І. Семиволос.

На його думку, протести у Туреччині пов'язані із «запамороченням від успіхів». «Команда Ердогана після приходу до влади дійсно дуже багато зробила. Проте в якийсь момент вони відчували себе в тому становищі, коли їм уже ніхто не загрожує, і можна робити все що завгодно. Ситуація багато в чому схожа на те, що зараз відбувається в Україні. Різниця тільки в тому, що українська влада не має не те що 60 % підтримки громадян, але, думаю, навіть 20 %», – сказав він.

Керівник Агентства моделювання ситуації В. Бала зазначив ще одну відмінність не на користь України. «У Туреччині непоганий рівень життя і соціального захисту. Більшість же українських громадян живе бідно. Владі просто пощастило, що у нас така опозиція, яка не може підняти і повести за собою людей», – сказав він, пояснивши, що суспільство незадоволене владою, але, не бачачи альтернативи, не влаштовує революцію. «Але якщо зараз ми спостерігаємо агресивну апатію суспільства, то президентські вибори можуть стати тим каталізатором, який призведе до вибуху», – вважає він.

Експерти звертають увагу, що у влади спотворене уявлення про українську дійсність. Як приклад вони наводять нещодавню заяву Президента В. Януковича про те, що гірші для української економіки часи позаду. Ще одним прикладом називають підготовлюваний урядом проект «Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2014 р. та основних макропоказників на 2015–2016 рр.». Згідно з документом, українська економіка з наступного року перейде у фазу активного зростання, яке прогнозується на рівні 3 %. Раніше Міжнародний валютний фонд і Світовий банк заявили про погіршення прогнозу українських показників на поточний рік.

Директор економічних програм Центру ім. Разумкова В. Юрчишин вважає, що праві в оцінках, швидше, міжнародні фінансові

організації, ніж українська влада. Він нагадав, що останні два роки темпи зростання ВВП близькі до нуля, ситуацію на зовнішніх ринках складно назвати сприятливою, а запланованого урядом збільшення притоку інвестицій навряд чи можна очікувати напередодні президентських виборів, коли інвестори традиційно враховують політичні ризики і вичікують результату перегонів.

Вичікують і пересічні українці. Про завищені очікування на 2015 р. можна судити з оприлюдненої нещодавно доповіді ООН. У рамках виконання Декларації тисячоліття організація проводить опитування в багатьох країнах світу. В Україні дослідження проводилося спільно Інститутом демографії та соціальних досліджень НАН та Національним інститутом стратегічних досліджень при Президенті. Згідно з вимогами ООН, опитування стосувалося очікувань громадян на період після 2015 р. З'ясувалося, що найважливішим для українців питанням є соціальна справедливість: 74,4 % заявили про необхідність зменшити майновий розрив між верствами населення, а 50 % – про необхідність перетворень у системі влади.

Експерти зазначають, що якщо влада зробить ставку на силові способи придушення протестів напередодні президентських виборів, то може помилитися. Адже українці не тільки не довіряють владі, опозиції і судам, але також вороже ставляться до правоохоронних органів. За даними Інституту соціології НАНУ, 31 % громадян зовсім не довіряють міліції, 36 % – швидше довіряють, ніж ні (навпаки – 8 %), ще 25 % не змогли визначитися з відповіддю. І лише 1 % повністю довіряє правоохоронцям. Експерти зазначають, що в такій ситуації можна говорити про недовіру державі як такій. А це означає, що можливий протест матиме характер бунту з імовірним кровопролиттям. «У влади ще є час, щоб виправити ситуацію. Але годинник цокає», – зазначив В. Бала.

Український політолог Ю. Романенко зі свого боку упевнений, що неадекватно очікувати повторення турецького сценарію в Україні. «Усе, що відбувається в Туреччині, – наслідок зростання. Останні десять років з приходом

Ердогана модернізація в країні прискорилася. З'явилася нова соцреальність під впливом цих процесів. Люди вкладаються в освіту, з'явилося покоління стабільності, – пояснює експерт. – Тому сформувався великий прошарок людей, у яких є запит на секуляризовані цінності. Це накладається на розширення комунікаційних здібностей, які залучали цю молодь під вплив глобальних ідеологем. Це один зі стовпів того, що відбувається».

Водночас в Україні, на думку Ю. Романенка, ситуація розвивалася в іншому ключі – тут не було в останні двадцять років системного розвитку. «У нас критична ситуація формується під впливом занепаду, а не розвитку», – підкреслює він. Експерт відзначає, що в Україні сформувалося покоління незалежності, яке має свої риси: воно люмпенізоване і не має перспектив на отримання роботи. «Цей прошарок – як брижі на поверхні моря – ним легко маніпулювати. Він зіграє свою роль і буде все сильніше впливати на процеси в країні», – прогнозує Ю. Романенко.

Також, додає політолог, в Україні є вплив олігархів на систему – на відміну від Туреччини, де капітал відірваний від управління політичними процесами. «Політична система в Туреччині більше схожа на європейську. Туреччина ближча до Європи, тому що маси в країні суб'єктні і здатні до самоорганізації», – підкреслює він.

На його думку, Туреччина перебуває на порядок у кращій ситуації, ніж Україна. «Вона входить до топ-20 найбільш потужних економік. На відміну від України, яка “проїдала” кредити, в Туреччині відбулася реальна модернізація. Відмінність і в тому, що на відміну від України, де є зовнішні суб'єкти, зацікавлені в дестабілізації, у Туреччині такого зовнішнього суб'єкта немає: Вони союзники ЄС і НАТО, а інші гравці не настільки активні і впливові з Туреччиною», – підсумував Ю. Романенко.

В Україні подібні акції не можливі також з тієї причини, що на цьому етапі політичного життя відсутнє позапартійне ядро, яке було би здатне на активні дії. Об'єднана опозиція, яка проводить акцію «Вставай, Україно!», виходячи з чисельності демонстрантів у містах поротестів, не здатна вивести на вулиці значну

масу людей. Профспілкові організації та ліві структури в Україні не мають необхідних організаційних та матеріальних можливостей, до того ж є досить роздібленими

Хороший потенціал є у студентської профспілки «Пряма дія» та «Захист праці», однак ці структури наразі не мають широкого представництва в регіонах, яке могло би привести до створення кількох вогнищ протестів.

Єдиною силою, яка могла б кинути людей на силове протистояння є ультраправа «Свобода». Однак наразі партія більше налаштована на парламентські методи, ніж вуличні.

Інші аргументи на користь неможливості повторення турецького сценарію в Україні наводить народний депутат від Партії регіонів М. Чечетов. На його переконання, «від потрясінь у країні виграють тільки пройдисвіти. Тому Партія регіонів цього не допустить, у нас таке просто неможливо». Депутат закликав подивитися на турецькі події і з іншого боку. «Нам малюють, що ЄС – це рай. Але подивіться, що коїться у Франції, в Італії, в Португалії, де відсоток безробітних сягає вже 25 %. Така ж ситуація в Туреччині, де протест багато в чому викликаний економічною ситуацією. І протести в ЄС, у Туреччині – це холодний душ для нас. Тому нам потрібно дивитися і думати, куди інтегруватися», – наголошує М. Чечетов.

На думку політолога, директора філії Інституту країн СНД в Україні В. Корнілова,

в Україні не може повторитися турецький сценарій, оскільки українське населення все більше занурюється в політичну апатію. Після того, як всі очікування, які виникли в період так званої «помаранчевої революції», були розбиті, українці більше не хочуть виступати ні «за», ні «проти» кого б то не було. Разом з тим, в країні з'явилося більше тих, хто хоче мітингувати, бунтувати, проводити акції протесту (порівняно з 2004). В. Корнілов відзначає, що певні політичні сили в державі готуються до повторення турецького, єгипетського, сирійського або лівійського сценаріїв. Це, зокрема, націоналісти і ліберал-демократичні сили, які поширюють чутки про те, що частина українського населення готова повторити «подвиг» турків, активно підтримуючи мітингувальників в Туреччині. Водночас, не варто забувати про те, що в Україні нещодавно вже пройшла одна «кольорова революція», а світовий досвід підказує, що провести другу таку ж менш ніж через 10–15 років практично неможливо.

Утім, історичний досвід України завжди демонстрував специфічність політичного розвитку, отже, не варто сподіватись на світову «періодичність» «кольорових революцій». Доцільніше – винести власні уроки з турецького протесту (*Тарасенко Н. Турецький протест: причини, наслідки, уроки // Резонанс (<http://archive.nbuv.gov.ua/siaz.html>). – 2013. – № 43. – С. 7–32*).

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті Корреспондент.net

Про автора: П. Петренко, політик, юрист

Як відомо, новий закон Про адвокатуру та адвокатську діяльність передбачив, що для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю особа спершу має пройти відповідне стажування.

Саме за таким принципом вже незабаром проходитимуть підготовку майбутні адвокати.

Як відомо, новий закон Про адвокатуру та

адвокатську діяльність передбачив, що для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю особа спершу має пройти відповідне стажування.

Водночас, в законі не були визначені деякі важливі умови його проведення – все було віддано на розсуд органу адвокатського самоврядування – Ради адвокатів України.

Скориставшись таким «подарунком», 1 червня цього року ця організація змінила

* Збережено стиль і граматику оригіналу

Положення про організацію та порядок проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю.

Цинізму даного рішення немає меж. Відтепер стажування має відбуватися на платній основі. Встановлена навіть вартість такого навчання – 20 мінімальних зарплат. А це на даний час ні багато ні мало 22 940 грн. При цьому такий внесок особа повинна сплатити відразу. Але це ще не все. Відповідна рада адвокатів регіону може продовжити строк стажування на 3 місяці. І за цей період стажист має доплатити ще близько 6880 грн. Тобто за весь час практики може набігти сума до 30 тис. грн.

Ухвалюючи таке рішення, Рада адвокатів України «дивним» чином забула положення Конституції України. А вони є однозначними – в Україні не може бути жодних обмежень з ознакою майнового стану (ст. 24), держава гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності (ст. 43). Адже погодьтесь, встановлення значних поборів за стажування, коли більшість людей не матиме змоги оплатити вартість таких послуг, – класичний приклад дискримінації.

Міжнародний досвід у цьому питанні є однозначним. Встановлення будь-яких обмежень для майбутніх адвокатів є необґуртованим. Так, згідно Основних положень про роль адвокатів, прийнятих VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам, обов'язком урядів, професійних асоціацій адвокатів є забезпечення відсутності дискримінації при допущенні осіб до адвокатської практики, у тому числі за ознаками раси, економічного або іншого становища.

Щоб припинити таке відверте плондрування вимог закону та недопустити жодних зловживань, мною подано законопроект, який встановлює одну чітку вимогу – стажування в Україні відбувається виключно на безоплатній основі (*Хочеш стажуватись – плати!* // *Korrespondent.net* (http://blogs.korrespondent.net/business_blogs/blog/pavlopetrenko/a109739). – 2013. – 14.06).

Юридический блог компании Jurimex Про автора: Е. Звягина, юрист

Новеллы законодательства в сфере страхования

17 мая 2013 г. вступил в силу Закон Украины «О страховании». Кроме того, во исполнение данного Закона еще в 2006 г. Государственная комиссия по регулированию рынков финансовых услуг Украины выдала ряд подзаконных нормативно-правовых актов, среди которых:

– Распоряжение «Об утверждении Порядка регистрации филиалов страховщиков-нерезидентов» от 19.07.2006 г. № 6021;

– Распоряжение «Об утверждении Лицензионных условий осуществления страховой деятельности филиалами страховщиков-нерезидентов» от 07.09.2006 г. № 6201;

– Распоряжение «Об утверждении требований к гарантийному депозиту филиала страховщика-нерезидента» от 19.09.2006 г. № 6244;

– Распоряжение «Об утверждении Положения об осуществление надзора за деятельностью филиалов страховщиков-нерезидентов и применения мер воздействия за нарушения законодательства о финансовых услугах и о внесении изменений в некоторые нормативно-правовые акты» от 16.11.2006 г. № 6426;

– Распоряжение «Об утверждении Порядка ликвидации филиалов страховщиков-нерезидентов» от 07.12.2006 г. № 6504.

Указанными нормативными актами урегулирован порядок создания, лицензирования, особенности деятельности и осуществления ликвидации, а также надзора за деятельностью на всей территории Украины филиалов страховщиков-нерезидентов.

Наиболее существенными изменениями, которые повлияют на развитие национального страхового рынка, как составной части финансового рынка Украины, являются:

1) изменение понятия страховщиков. Согласно новой редакции ч. 1 ст. 2 Закона «О страховании» страховщиками, имеющими право осуществлять страховую деятельность на

территории Украины, отныне также являются зарегистрированные Уполномоченным органом в соответствии с Законом «О страховании» и законодательством Украины постоянные представительства в форме филиалов иностранных страховых компаний, также получившие в установленном порядке лицензию на осуществление страховой деятельности. При этом согласно изменениям страховщиками-нерезидентами считаются финансовые учреждения, созданные и имеющие лицензию на осуществление страховой деятельности в соответствии с законодательством тех иностранных государств, в которых они зарегистрированы. Положения Закона «О страховании», применяемые к страховщикам-резидентам, применяются также к филиалам страховщиков-нерезидентов с учетом особенностей, установленных Законом «О страховании». Таким образом, на данный момент иностранные страховщики имеют право предоставлять страховые услуги на территории Украины посредством своих филиалов, не создавая отдельного юридического лица на территории Украины.

2) изменения относительно гарантийного депозита. Согласно с внесенными изменениями в Закон «О страховании» одним из условий, при наличии которых страховщик-нерезидент имеет право на открытие в Украине филиала, является наличие гарантийного депозита на счетах уполномоченных банков-резидентов, имеющих лицензию на осуществление операций на всей территории Украины и не находящихся на момент размещения такого депозита в процедуре санации, финансового оздоровления или банкротства. Минимальный размер депозита на момент регистрации филиала иностранного страховщика, занимающегося видами страхования, отличного от страхования жизни, должен составлять не менее 1 млн. евро, а занимающегося страхованием жизни – не менее 10 млн. евро по валютному обменному курсу валюты Украины. Ранее минимальный размер депозита для страховщиков, занимающихся страхованием жизни, составлял 1,5 млн. евро. По нашему убеждению, данное изменение будет способствовать совершенствованию

регулирования страховой сферы и более эффективному функционированию страхового рынка в интересах страхователей.

Также Распоряжением «Об утверждении требований к гарантийному депозиту филиала страховщика-нерезидента» предусмотрено прямую обязанность для филиала иностранного страховщика еще до начала осуществления деятельности на территории Украины полностью внести депозит исключительно денежными средствами (в гривнах или в иностранной валюте по курсу) и за собственный счет страховщика-нерезидента. То есть имеется в виду, что депозитные деньги не могут быть получены в кредит, ссуду и под залог, или обременены другим способом. Имущественные права на гарантийный депозит не могут быть также предметом залога и должны использоваться исключительно на цели, предусмотренные законодательством.

3) особенности регистрации филиалов страховщиков-нерезидентов. Для филиалов страховщиков-нерезидентов установлен отдельный порядок выдачи лицензий, а также перечень документов, которые добавляются к заявлению для получения лицензии филиалом страховщика-нерезидента. Особое внимание следует обратить на то, что заявитель должен не иметь нарушений страхового или финансового законодательства за последние 3 года осуществления страховой деятельности. На момент регистрации филиал должен иметь сформированный гарантийный депозит на счетах уполномоченных банков-резидентов в размере не меньшем, чем сумма, эквивалентная 1 млн. евро, по видам страхования иным, чем страхование жизни, а при намерении заниматься страхованием жизни – в размере, не меньше, чем сумма, эквивалентная 10 млн. евро по валютному обменному курсу валюты Украины на день подачи заявления. На момент подачи документов о регистрации филиала рейтинг финансовой надежности (устойчивости) страховщика-нерезидента должен соответствовать уровню не ниже высокой надежности по классификации таких международных рейтинговых агентств: «А.М.Вest» (США) – «В +»; «Moody's

Investors Service» (США) – «Baa»; «Standard & Poor's» (США) – «BBB»; «Fitch Ratings» (Великобритания) – «BBB». Анализируя действующее законодательство можно прийти к выводу, что требования к регистрации филиалов страховщиков-нерезидентов очень высоки. Это будет способствовать формированию сильного страхового рынка.

4) особенности государственного надзора за страховой деятельностью филиалов страховщиков-нерезидентов. Надзор за деятельностью филиалов страховщиков-нерезидентов осуществляется в соответствии с Законами Украины «О финансовых услугах и государственном регулировании рынков финансовых услуг», «О предотвращении и противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем» и другими нормативно-правовыми актами, регулирующими отношения в сфере предоставления финансовых услуг. Следует отметить, что к филиалам страховщиков-нерезидентов не могут быть применены такие меры воздействия как требование созыва внеочередного собрания участников финансового учреждения, отстранения руководства от управления финансовым учреждением, назначения временной администрации, утверждение плана восстановления финансовой стабильности финансового учреждения. Ранее Положением об осуществление надзора за деятельностью филиалов страховщиков-нерезидентов было предусмотрено, что к филиалам страховщиков-нерезидентов не может быть применена такая мера влияние, как обращение в суд с иском о ликвидации филиала страховщика-нерезидента. Однако на данный момент Государственная комиссия по регулированию рынков финансовых услуг Украины имеет право обратиться в суд с иском с таким требованием. Также Положением предусмотрено информирования Госкомфинуслуг уполномоченного органа по осуществлению надзора за страховыми компаниями государства, где зарегистрирован страховщик-нерезидент, о мерах влияния, примененных за нарушение законодательства Украины в процессе деятельности филиала

страховщика-нерезидента на территории Украины.

На данный момент вопрос об открытии страхового рынка Украины для филиалов страховщиков-нерезидентов является одним из самых обсуждаемых. Чего стоит ожидать от прихода филиалов иностранных страховых компаний? Изменится ли страховой рынок Украины в лучшую сторону? Не приведет ли это к полному исчезновению национальных страховщиков? К сожалению, сейчас можно строить только догадки и предположения. Насколько действенны внесенные изменения в законодательство Украины, покажет только время. Но с полной уверенностью можно сказать, что страхователь выиграет в первую очередь, поскольку страховщики теперь будут ориентироваться исключительно на потребителя и делать все возможное, чтобы остаться конкурентоспособными на страховом рынке Украины (<http://jurblog.com.ua/2013/06/novellyi-zakonodatelstva-v-sfere-strahovaniya>). – 2013. – 17.06).

Блог на сайті Корреспондент.net

Про автора: И. Богатырев, экономист

Проблема зависимости от импортных энергоресурсов для Украины еще более болезненна, чем для ЕС. И скидки на газ не решат этой проблемы, а только усугубят ее, отсрочив поиск реального выхода из ситуации

Любой кризис в семье, в государстве или в целом мире, поначалу выбивает человека из привычной колеи, заставляя делать ошибки, принимать поспешные и необдуманные решения. Но, чуть-чуть отдышавшись, и посмотрев на ситуацию «сквозь эмоции», мы неизбежно начинаем видеть новые возможности. Точно также, на мой взгляд, происходит сегодня. Затяжной глобальный экономический кризис заставил политиков разобраться в его первопричинах и увидеть шансы, которые в будущем позволят стать еще сильнее.

Недавно у одного из западных политологов я наткнулся на интересный концепт, согласно

которому рост тарифов на импортные энергоресурсы для европейской экономики каждый раз выступает чем-то вроде стеклянного потолка. Как только экономика ЕС “разогревается” и достигает своего пика, она “бьется” о такие же “разгоряченные” цены на энергоресурсы и идет по ниспадающей. Каждый раз все повторяется по одной и той же схеме. К примеру, в 2007 году цены на нефть подскочили до 147 долларов за баррель. Затем, по цепочке, цены на обычные товары начали подниматься настолько, что потребителям они стали недоступны.

Так вот, чтобы разорвать этот замкнутый круг, энергоэффективность стала одним из ключевых приоритетов ЕС. Европа наконец приступила к реализации очень масштабных, сложных и долгосрочных проектов направленных на сокращение зависимости от традиционных источников энергии – нефти, газа, угля. Безусловно, глобальная цель – это smart grid. Сеть, связывающая между собой миллионы источников энергии от ветра, солнца, воды, биомассы и т. д., позволит каждому государству стать энергонезависимым. “Розовая мечта” европейских ученых, это, чтобы когда-то дом в Париже, через связанные и взаимодополняющие друг друга сети, “питал” дом в Амстердаме. По замыслу, все дома могут стать энергосамостоятельными, а излишки отдавать и в общую “корзину”. Активнее других над внедрением таких принципов энергообеспечения сегодня работает Германия.

Что интересно, если когда-либо такая сеть будет построена, роль крупных игроков на рынке будет сведена к минимуму. Европа больше не будет бояться замерзнуть зимой из-за конфликта интересов третьих стран. А государствам, вся экономика которых строится на нефти и газе, придется искать другие “источники” силы. Понимая все препятствия на пути внедрения smart grid и затратность этого мероприятия, европейцы пытаются достичь энергетической безопасности разными путями.

Так, кроме стандартных инициатив 20/20/20, в этом году на общеевропейском уровне принято решение до 2050 года сократить на 80% количество энергии, которая потребляется жилищным фондом. Каждая страна достигает этой цели по-своему. К примеру, социалисты во Франции

внедряют многоуровневую систему тарифов на энергоносители. Устанавливается норма, если вы потребляете – меньше, ваша цена ниже, если больше – будьте готовы оплатить штрафы за свою расточительность.

Уверен, наблюдая такие тенденции, Украина не может оставаться в стороне. К примеру, Европейский банк реконструкции и развития совместно с Международной финансовой корпорацией уже представляли дорожную карту возможностей финансирования проектов модернизации жилищного фонда Украины. Сегодня он потребляет энергии в 3-5 раз больше, чем в странах ЕС. Наши партнеры предложили реализовать программу кредитования – объединений совладельцев многоквартирных домов (ОСМД). Для реализации этих проектов необходима возможность их финансирования в гривнах. На мой взгляд, такими возможностями нужно пользоваться.

Вне всяких сомнений, проблема зависимости от импортных энергоресурсов для Украины еще более болезненна, чем для ЕС. И скидки на газ не решат этой проблемы, а только усугубят ее, отсрочив поиск реального выхода из ситуации. Пусть, проекты масштаба smart grid для Украины сегодня преждевременны, но мы можем заниматься вопросом повышения энергоэффективности в жилых домах. Естественно, можно бесконечно рассказывать о том, что и на это у Украины нет денег. Но важно понимать, что в некоторых случаях косметический ремонт не только бесполезен, но еще и довольно рискован. Убежден, это именно те проблемы, которые нужно решать во время кризиса. В противном случае выбраться из него может не получиться никогда (*Как Украине сэкономить на энергоресурсах? // Корреспондент.net (http://blogs.korrespondent.net/business_blogs/blog/iibogatyrev/a110730). – 2013. – 26.06*).

Блог на сайті kravec.org

Про автора: Ю. Кравец, блогер

С 1 июля регистрационные дела юридических лиц и физлиц-предпринимателей будут переданы подразделениям Укргосреестра.

Это предусмотрено изменениями к Закону Украины «О государственной регистрации юридических лиц и физических лиц» – предпринимателей, согласно которым функции по государственной регистрации юрлиц и физлиц-предпринимателей были переданы от исполнительных комитетов городских советов городов областного значения, районных, районных в городах Киеве и Севастополе государственных администраций к центральному органу исполнительной власти, обеспечивающему реализацию госполитики в сфере регистрации предпринимателей – Укргосреестру.

В связи с указанными законодательными изменениями правительство уже распорядилось разместить соответствующие подразделения Укргосреестра в помещениях, в которых располагались государственные регистраторы местных государственных администраций.

Стоит отметить, что этим же распоряжением Кабмин обязал передать регистрационные дела предпринимателей из исполнительных комитетов городских и районных советов в органы Укргосреестра, осуществляющие государственную регистрацию юридических лиц и физических лиц – предпринимателей.

По словам главы Укргосреестра Дмитрия Вороны, почти 65 % государственных регистраторов переходят в структуру его ведомства, и в большинстве случаев регистрация будет осуществляться в уже привычных для граждан помещениях.

Также чиновник сообщил, что активнее всего новый бизнес регистрируется в Киеве. В столице с начала года почти зарегистрировались 6543 юридических лиц, и 6520 физических лиц-предпринимателей.

Чиновник рассказал, что в среднем еженедельно в Украине регистрируется 890 юрлиц и 3130 физлиц-бизнесменов. Сообщается, что с 1 июля регистрация бизнеса будет производиться 581 регистрационной службой. Штат чиновников составят 1364 должности госрегистраторов юридических лиц и физических лиц-предпринимателей.

Отметим, что сейчас госрегистрация бизнеса осуществляется чиновниками в

исполнительных комитетах городского совета города областного значения или в районных, районных в городах Киеве и Севастополе госадминистрациях.

Напомним, ранее министр юстиции Украины Александр Лавринович заявил, что со следующего года украинские нотариусы будут выполнять новую функцию: регистрировать открытие и закрытие бизнеса. Министр также сообщил, что будет существенно сокращено требования к открытию и закрытию бизнеса, а это позволит сэкономить время предпринимателей (<http://kravec.org/s-segodnyashnego-dnya-v-ukraine-menyayutsya-pravila-registracii-novogo-biznesa.html>). – 2013. – 1.07).

Блог на сайті Корреспондент.net

Про автора: В. Козир

Содом і Гоморра – дитячий садок у порівнянні з законопроектом позафракційного депутата С. Міщенка.

С. Міщенко вніс до Парламенту законопроект зі змінами до Закону «Про вибори Президента», в якому пропонує дозволити засудженим громадянам балотуватися на посаду глави держави. Цинізм цього «добродія» аж зашкалює.

Він хоче, щоб Верховна Рада надала можливість Ю.Тимошенко балотуватися у Президенти. Цікаво, це особиста ініціатива Міщенка чи законопроект “вкинуто” у Парламент з подачі “Батьківщини”? Адже члени «Батьківщини» активно підтримують його.

І ще.

Чому Міщенко так «сором’язливо» зупинився на півдорозі?

Адже за його логікою правильним було б відверто внести ще й наступні зміни до цього Закону:

По-перше, оголосити наступні Президентські вибори – виборами пахана України.

По-друге, Президентом України можуть бути тільки засуджені громадяни, обвинувачені у тяжких кримінальних злочинах, і тільки ті, які ще відбувають покарання.

А якщо серйозно, то до якого рівня аморальності та бездуховності потрібно впасти, щоб агітувати за обрання в президенти людей, які нанесли непоправного збитку Національним Інтересам України, українському народові і особисто кожному громадянину України.

І яким потрібно бути покидьком та лакеєм, щоб в угоду своїм господарям остаточно руйнувати українські національні духовні традиції та цінності, побудовані на засадах християнської етики та моралі.

Цей «законопроект» – закономірне продовження цинічної політики тих, хто пропонував нагородити медалькою Лозинського за вбивство і культивує подвійні стандарти.

Адже Україна ще пам'ятає, як «Батьківщина» з піною в роті протестувала проти призначення Прем'єр-міністром України двічі засудженого у минулому Януковича, судимості якого були вже погашені на той час.

Тож, чи потрібна Україні партія, яка так нещадно нищить всі підвалини українського суспільства, і депутати, які вирішують тільки свої власні корпоративні проблеми, а не працюють на Україну і український народ?

Чи потрібні українцям партії недоумків та нікчем, які не можуть знайти собі нового, гідного України, лідера?

І куди ми котимося, вже не шановані суспільством горе-депутати?

Адже суспільство деградувало вже не тільки інтелектуально, але, перш за все, духовно і світоглядно.

Що ви пропонуєте суспільству і чому воно має вас підтримувати?

Замість того, щоб пропагувати загальнолюдські цінності, ви насаджуєте кримінальні поняття.

Замість дотримання конституційних норм – ви керуєтеся якимись «правилами гри».

Замість того, щоб прийняти закон, який забороняє балотуватися на будь-які виборні посади навіть тим, хто дозволив собі адміністративні порушення, ви самі штовхаєте кримінал у владу.

Очевидно, що чим більший моральний урод при владі, тим комфортніше і приємніше для вас.

Можна тільки уявити, що ви чинили б з Україною, якби, не приведи Господи, вам дісталось б президентське крісло.

До того ж потрібно реально оцінювати ситуацію.

Ну не буде Тимошенко президентом!

Ю.Тимошенко – гарантовано провальний Кандидат у Президенти-2015.

Звісно, самій Тимошенко та її технологам хотілось би це спростувати, але вона сама відмовилася від президентства і втратила свій єдиний шанс на перемогу ще у 2007 році.

Українці вже ніколи масово її не підтримають.

Тож, не витрачайте, панове, дарма сил.

Україні потрібна перемога, а не біг по колу, нескінченне повторення «помилок» і чергова поразка (Онопрієнків і педофілів – у президенти! Корреспондент.net (<http://blogs.korrespondent.net/users/blog/asrtvikna/a111057>). – 2013. – 29.06).

Блог на сайті Корреспондент.net

Про автора: Т. Кравец

Про реорганізацію вищих навчальних закладів в Україні

«Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» мають місце бути. Не вщухають звернення і прохання, розмови і дискусії щодо реорганізації українських вищих навчальних закладів. В першу чергу, мова йде про долю Одеського державного аграрного університету та деяких університетів Дніпропетровська.

Чому так різко сприймає зміни українське суспільство? Адже будь-які реформи мають ціль. Метою дій Міністерства освіти і науки є створення потужних спеціалізованих університетів, які будуть спроможні забезпечити українське суспільство висококваліфікованими фахівцями у різних галузях.

Такі реформи мають не лише негативні конотації, необхідно виокремлювати переваги, яких, безумовно, значно більше.

За словами Першого заступника Міністра освіти і науки України Євгена Суліми, провівши такого роду реформу, українське суспільство отримає наступне:

1. Підвищення якості підготовки фахівців.
2. Забезпечення гідної конкуренції вищих навчальних закладів на просторі України.
3. Фінансування діяльності вищих навчальних закладів.
4. Ефективність формування і регулювання обсягів державного замовлення.

Дійсно, розмаїття спеціальностей різних спрямувань у непрофільних вишах не завжди має державне замовлення. З оптимізацією мережі вищих навчальних закладів України з'явиться можливість отримувати ще більш якісну освіту завдяки професіоналізму професорсько-викладацького складу новостворених та об'єднаних ВНЗ, при цьому, навчаючись на основі державного замовлення, й отримуючи бажану спеціальність.

Звичайно, неважко зрозуміти й тих студентів та викладачів, які вже протягом певного часу відстоюють гідність і честь університетів, у яких навчаються і працюють. Адже кожен вкладає в свою справу частинку душі. Попри те, для вдосконалення системи освіти, для підвищення рівня освітніх послуг в нашій країні важливо долучитися до ідеї реорганізації ВНЗ та створити потужні бази по підготовці майбутніх українських спеціалістів (*Корреспондент.net* (<http://blogs.korrespondent.net/users/blog/tinakravec/a111067>). – 2013. – 29.06).

Блог на сайті Фокус.ua

Про автора: В. Портников, головний редактор телеканала ТВі

Когда в Украине начнутся аресты коррумпированных высокопоставленных чиновников.

Массовые аресты высокопоставленных чиновников, обвиняемых в коррупции, – сценарий, который в Украине даже представить сложно.

Чешский премьер Пётр Нечас заявил об отставке своего правительства и возможном уходе из политики. Коалиционные партнёры пытаются найти нового кандидата на пост премьера, а журналисты гадают, кто ещё

может стать жертвой самого громкого коррупционного скандала в новейшей истории страны. Антикоррупционная полиция уже арестовала главу управления премьера Яну Надьову – импозантную блондинку, которую давно называют близкой подругой Нечаса. Также взяты под стражу руководитель военной разведки Милан Кованда, его предшественник на этом посту Ондрей Паленик, глава администрации правительства Любомир Поул, бывшие депутаты Иван Фукса, Пётр Тлухорж и Марек Шнайдер.

Узнали о червоточине в чешской власти не благодаря журналистскому расследованию или «сливе» конфиденциальной информации. Аресты произошли как раз благодаря работе государственных институций.

Обвинения задержанным предъявлены самые разные. Например, бывшим народным избранникам вменяют в вину то, что те отказались от мандатов – не просто так, а потому что не хотели голосовать за важный для правительства законопроект (речь идёт о бюджете). Зато те, кто пришёл им на смену, проголосовали «как надо». И посредником при решении этого щекотливого вопроса выступила госпожа глава управления премьера.

Но это ещё не всё. Гораздо хуже оказались сообщения об установлении с помощью военной разведки слежки «за конкретными физическими лицами» – именно с такой просьбой обратилась к разведчикам Надьова, и те пошли ей навстречу. Утверждают, что среди тех, за кем было установлено наблюдение, оказалась и супруга премьер-министра Радка Нечасова – о разводе с ней глава правительства объявил буквально за несколько дней до начала скандала.

Говорить о том, что премьер знал о просьбах своей сотрудницы, следствие пока не может, но проверяет эту версию. Если перевести официальную информацию на язык бульварной прессы, то получится, что близкая подруга премьера с помощью военной разведки страны организовала слежку за его законной супругой, в то время как сам глава правительства то ли был причастен к этому, то ли смотрел на шалости подруги сквозь пальцы.

Это, конечно, что-то невообразимое: в XXI веке в демократической стране, входящей в Европейский союз и гордящейся своими экономическими достижениями, разворачивается действие какой-то гротескной пьесы из средневековых времён, когда государственные институты, собственно, и использовались в первую очередь для сведения личных счётов сильных мира сего. Но это как посмотреть. Ведь узнали мы о червоточине в чешской власти не благодаря журналистскому расследованию или «сливе» конфиденциальной информации. Аресты произошли как раз благодаря работе государственных институций. Антикоррупционная полиция не побоялась ни премьер-министра с его бесшабашной начальницей управления, ни военной разведки, ни влиятельных политических лоббистов, в домах и офисах которых были проведены обыски. И без лишних эмоций передала людей, имевших ещё вчера решающее влияние на принятие государственных решений, прокуратуре.

А теперь представим себе, что нечто подобное происходит у нас. Собственно, а чего представлять-то? Разве ещё недавно Служба безопасности Украины не выглядела «домашней полицией» самодовольного предпринимателя, который сейчас прожигает нажитые миллиарды за границей и пользуется неизменной поддержкой демократической общественности? Разве у нас депутаты не меняют своих позиций по поводу голосования по принципиальным законам прямо на глазах? То, что для Чехии – политическое землетрясение, для нас – норма жизни. Разница только в том, что структуры, призванные ограждать государство и общество от злоупотреблений, у нас – часть нормы. Узнать о незаконной слежке или причинах депутатской эквилибристики мы сможем только в том случае, если какой-то высокопоставленный чиновник или бизнесмен, воюющий с конкурентом, вызовет к себе в кабинет какого-нибудь юркого мерзавца с бегающими глазками и «сольёт» ему нужную информацию, а тот опубликует её в специальном интернет-ресурсе. Это и есть украинская правда о коррупции и нарушениях закона, причём никаких последствий для

обвиняемых она, скорее всего, иметь не будет – так, сигнал, что пора делиться. А чешская правда – это эффективная работа государственных институций, которым не может помешать даже сам премьер-министр. Именно поэтому то, что произошло в Чехии, можно считать болезнью, против которой у государства есть эффективное лекарство. А то, что происходит у нас, – это бесконечное гниение, к которому мы так привыкли, что считаем его запахом чистым воздухом (<http://focus.ua/opinion/273079>). – 2013. – 20.06).

Блог на сайті Lb.ua

Про автора: Д. Спивак, депутат Одесского горсовета

Конституция: краеугольный камень или яблоко раздора?

Демократия – это имя, которое дают народу, когда нуждаются в нем. (Роберт де Флер)

Приближается очередная памятная дата – День Конституции Украины. Правда, не совсем понятно, что будем отмечать? И день какой именно Конституции? Рожденный в «ночных муках» Основной Закон 1996 г.? Или гибрид, предложенный обществу, как «революционный компромисс» 2004 г.?

А, быть может, гражданам Украины предлагают отметить «гениальное» по своей сути и беспрецедентное, с точки зрения надругательства над фундаментальными нормами демократии, решение Конституционного суда 2010 г., призвавшего всех нас вернуться к истокам? А в скором времени и Конституционная Ассамблея планирует «выдать на гора» очередной шедевральный вариант незыблемых правил бытия в Украине. Причем, как обычно, исходя из политической целесообразности, и «по требованию народа...». Что бы с помощью этого же народа можно было бы окончательно изолировать граждан от участия в социально-политическом процессе принятия решений и нивелировать влияние народа на любые действия со стороны государства, т. е. власти. Одни вопросы. Причем, риторические.

Наша страна уже более 15 лет живет в системе координат, в которой Конституция, Государство и народ живут отдельной друг от друга жизнью, очень редко пересекаясь. Конституция, которая в цивилизованных демократиях призвана защищать народ от неправомερных поступков власти, в Украине защищает власть от ответственности за свои деяния перед народом, разводя по разные стороны социального договора государство и этот народ. Прокуратура, милиция, налоговая, СБУ призваны сегодня контролировать от имени государства действия, мысли и поступки народа. И подкрепляется это действиями судебной чудо-реформы, которая призвана обеспечить (иногда демонстративно) полную неприкосновенность и безнаказанность власти, с одной стороны. И совершенную беспомощность народа, с другой. И все это в виде «выверенных» решений и постановлений. Конечно, от имени Украины. Т. е., все права – государству, все обязанности – народу. А ведь истинная роль Конституции – это сбалансированная система взаимоотношений между гражданином и государством. Сбалансированная именно с точки зрения распределения прав, обязанностей и ответственности.

А сегодня вместо девиза: «Правосудие – справедливость в действии!», нам предлагают жить в иной парадигме: «Нет конца законам, и нет начала их исполнению!». Нахождение в этом порочном замкнутом круге не позволяет Украине двигаться хоть в каком-либо цивилизованном направлении развития общества и государства, на основе права и взаимоуважения. Но, несмотря на это, нынешняя политическая верхушка вновь пытается «улучшить» уже истерзанную и не влияющую на жизнь людей Конституцию. Хотя всем известен незыблемый постулат: «Если Вы хотите, что бы Конституция была ЕЩЕ хуже, ее необходимо постоянно улучшать»... Вот ее и улучшают. Причем, не с точки зрения регулирования таких норм, как: право на частную собственность или право на достойную оплату труда, право на социальные гарантии или право на бесплатное медицинское обслуживание. Более того, во всех «нововведениях и творческих изысканиях»

обновления Конституции никто и не помышляет о дополнительных инструментах реализации на практике ее 3 статьи, как основы отношения государства и человека, а именно «...человек, его жизнь и здоровье, достоинство и честь, безопасность и неприкосновенность признаны НАИВЫСШЕЙ социальной ценностью». Нет, эти нормы не меняют, «не улучшают» (куда еще), не прописывают нормы прямого действия и ответственности за нарушения, несоблюдения, а порой и открытого игнорирования фундаментальных принципов демократии.

Все «улучшения» касаются, в основном, функций и полномочий Президента, Верховной Рады, Кабинета Министров, прокуратуры и судов. Причем, весь этот механизм взаимодействия, с точки зрения сдержек и противовесов, часто подменяется иными догмами. В зависимости от политической необходимости укрепления властных полномочий того или иного властного института. Конституционный процесс не должен быть заложником политических компромиссов, а Конституция не должна становиться подушкой безопасности для отдельных политических лидеров. Мне могут возразить, что жизнь не стоит на месте, что современные реалии выдвигают свои требования, что мы молодая демократия и ищем свой путь... Что ж, М. Твен замечательно сказал: «Кто не знает, куда направляется, очень удивится, попав ни туда». И до тех пор, пока нынешняя власть и нынешняя оппозиция будут «бодаться» друг с другом за Президентскую булаву, защищая каждый свои интересы, а не думать о перспективе развития Государства, до тех пор Право, Экономика и Культура не станут в нашей стране столпами и фундаментом жизнедеятельности государства. Иначе мы вряд ли осознанно почувствуем, что День Конституции, это действительно народный праздник. Как символ народовластия и справедливости. И что 5 статья Конституции должна быть не теоретическим изыском, а практической основой существования и функционирования всей системы государственного устройства нашей страны. И чтобы государство выполняло основную свою

функцію: забезпечення нормального рівня життя і захисту своїх громадян. Захисту от власних посягательств на їх права і свободи (*Lb.ua* (http://blogs.lb.ua/dmitriy_spivak/209360_konstitutsiya_kraeugolny_kamen.html). – 2013. – 27.06).

Блог Назара Обідзінського
Про автора: Н. Обідзінський

Що святкуємо?

Пройшло 17 років, як 28 червня 1996 р. було прийнято Конституцію України. 28 червня вважається національним святом.

Освічені та досвідчені фахівці стверджують, що наша Конституція чи не найкраща в Європі. Сперечатися не будемо: ми, як завжди, «попереду Землі всієї».

Найпершою нашою конституцією була Ярославова «Руська правда», якій вже майже тисяча років. 300 років минуло, як Пилип Орлик створив для неіснуючої як, держава, України Конституцію, визнану чи не найпершою в Європі. Але написана вона була «в стіл», на перспективу. Вірилось славному сподвижнику гетьмана І. Мазепи в невідворотність здобуття Україною державності.

Літнього червневого ранку 1996 року, після т.зв. «конституційної ночі» п'ята сесія ВРУ «розродилася» поважним та амбітним актом – Основним Законом України. З великою радістю зустріли прийняття цього надважливого Акту усі, присутні в стінах Верховної Ради. ...Та ось все, що в найкращий спосіб задекларовано в Основному Законі нашої держави, намертво ізолювано від спроб застосування в дію.

Одній, мізерній частині населення, Основний Закон ні до чого. Гроші – їхній основний закон і сенс життя.

І, насамкінець, є ще частина наших співгромадян, які говорять, що Конституція наша недосконала і її необхідно міняти, переписувати.

Не розумію, для чого конче необхідно змінювати те, що не застосовується на практиці, в житті? Так і кортить запитати у прихильників змін: а існуючі конституційні норми застосовувати не

пробували? Ну, напишете, приймете нову, то чи щось завадить вам і нею крутити?

І боляче дивитися, як чималий відсоток депутатів ВР, тих, хто повинен міцно стояти на засадах Основного Закону держави, нехтуючи ним (Законом), вперто і демонстративно зраджують Україну.

Хочеться задати декілька запитань. Та тільки щоб вони риторичними не були.

Чи довго ще Україна буде чистилищем Європи? Чи довго ще будемо ми продовжувати святкування дат поневолення нашого народу? Чи личить святкувати дні народження мертвонароджених? (http://nazarbo.blogspot.com/2013/06/blog-post_27.html). – 2013. – 27.06).

Блог на сайті Lb.ua

Про автора: А. Дмитриев, блогер, керівник громадської кампанії «Вы+ход»

Замість підтримки – посилення тиску та безлад у судах

25 червня Президент підписав закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення обмежень у провадженні господарської діяльності». Насправді ж цей закон лише посилює хаос та безлад і у судах, і у бізнесі.

Зокрема, це стосується покладення на суди непридатних їм функцій підтвердження рішень органів виконавчої влади.

Закон відносить до підсудності адміністративних судів справи щодо підтвердження обґрунтованості вжиття суб'єктами владних повноважень заходів реагування під час здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. При цьому позови в таких справах подаватимуться суб'єктом владних повноважень.

Суд, таким чином, підтверджує законність рішень суб'єктів владних повноважень, тобто фактично затверджує управлінські рішення, що абсолютно не узгоджується із конституційним принципом поділу влад та не відповідає конституційному визначенню правосуддя.

Відповідно до статті 124 Конституції України суди здійснюють правосуддя в Україні, яке є

самостійною галуззю державної діяльності Правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно забезпечує поновлення в правах.

Законом передбачається надання можливості контролюючим органам санкціонувати через суди проведення перевірок. Водночас, відповідно до статті 18 Кодексу адміністративного судочинства України (КАСУ) завданням адміністративного судочинства є захист прав та інтересів фізичних осіб. Власне, тут надається судам невластива їм контролююча функція, що не відповідає завданням адміністративного судочинства. Також ця норма суперечить статті 6 Конституції України, яка чітко визначає, що влада в Україні поділяється на законодавчу, виконавчу і судову. Відповідно до нових змін, судова та виконавча влада фактично об'єднуються.

Перелік випадків, коли фізична чи юридична особа може бути відповідачем за позовом суб'єкта владних повноважень, мав би поступово скорочуватися, оскільки в іншому ж випадку адміністративні суди замість здійснення функції правосуддя, передбаченої статтею 124 Конституції України, змушені виконувати не властиві їм функції. Натомість внесені зміни до КАСУ засвідчують розширення зазначеного переліку випадків, коли особа є відповідачем у справі.

Виходячи із положень закону, суд розглядатиме адміністративний позов суб'єкта владних повноважень щодо підтвердження обґрунтованості вжиття ним заходів реагування під час здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, тобто фактично суд має вирішити питання щодо підтвердження законності прийнятих суб'єктом владних повноважень відповідних рішень стосовно суб'єктів господарювання.

Оскаржити рішення суб'єкта владних повноважень, контролюючого органу щодо обмеження роботи підприємства може виключно саме цей суб'єкт владних повноважень. Таким чином, бізнес обмежується в праві захисту і в оскарженні рішень органів влади, які забороняють або закривають підприємства.

Відповідно до вимог статті 2 КАСУ завданням вказаного виду судочинства є

захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду адміністративних справ.

Всупереч цим засадничим положенням КАСУ проектом пропонується надати адміністративним судам нове повноваження, яке полягає в тому, щоб вони фактично підтверджували/не підтверджували в судовому порядку законність прийнятих суб'єктами владних повноважень відповідних рішень стосовно суб'єктів господарювання при здійсненні державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.

Таке «підтвердження» судом обґрунтованості рішень суб'єктів владних повноважень може створити небезпечний прецедент для низки схожих ініціатив і законів, у результаті яких фізичні та юридичні особи взагалі не зможуть оскаржити жодне рішення зазначених суб'єктів в силу уже наявного судового рішення, яке підтверджуватиме його законність та обґрунтованість.

Конституція України гарантує кожному право на апеляційне чи касаційне оскарження судових рішень. Однак, нова редакція статті 183-6 КАСУ не передбачає можливості оскарження рішення суду в касаційному порядку, що не враховує вимог статті 126 Конституції України. Таким чином, підприємці фактично позбавляються закріплених Основним Законом прав, більше того, їх утискають навіть більше, ніж звичайних людей, відбираючи право на звернення до вищих судів та ЄСПЛ.

Разом із тим, навіть якщо орган державного контролю прийняв неправильне або незаконне рішення, яке потім буде оскаржено та/чи скасовано, чиновники не нестимуть відповідальність за таке рішення. Цей механізм у розрекламованому Адміністрацією Президента законі відсутній, як і контроль за власне процедурою прийняття рішень суб'єктом владних повноважень.

Тобто, замість усунення обмежень у провадженні господарської діяльності, спрощення умов ведення бізнесу, закон

№ 353-VII, навпаки, лише посилює тиск на бізнес, відбирає права підприємців, створює незаконний механізм фактичного злиття судової та виконавчої влади і усуває чиновників від будь-якої відповідальності, натомість, наділяючи нею бізнес. Покращення, чого там! (*Lb.ua* (http://blogs.lb.ua/anton_dmitriev/209224_zamist_pidtrimki-posilennya_tisku.html)). – 2013. – 27.06).

Блог на сайті Lb.ua

Про автора: И. Федорович, координатор Коаліції по протидії дискримінації, сокоординатор проекту «Без границ»

О правах человека

В парламенте прошли слушания «О состоянии соблюдения прав человека в Украине», я на таком мероприятии чести удостоилась быть впервые, потому сравнивать мне не с чем, в связи с чем, могу быть несколько предвзята.

За последние полторы недели тема прав человека звучит в ВР отдельный блоком уже второй раз. 5 июня, Уполномоченный ВР по правам человека представляла ежегодный доклад о ситуации с соблюдением прав человека в Украине, впоследствии не утвержденный отдельным постановлением по процедуре, депутаты в большинстве своем проголосовали против. Единственная критика, прозвучавшая от представителей оппозиции, касалась не внимания Уполномоченного к проблеме Тимошенко. Как по мне, это достаточно ярко свидетельствует о том, как в парламенте понимают права человека. Как и о том, что ни 267 страниц доклада, ни даже перечень вопросов в нем, никто особо не читал.

Вчера же было мероприятие, организованное Комитетом по правам человека. И хотя, согласно версии пресс службы ВР в подобных мероприятиях принимают участие: народные депутаты, представители правительства, Уполномоченный, Прокуратура, Суды плюс общественность, именно депутатов и представителей правительства в зале было меньше всего. Массовку создавали

представители гражданского общества, международных организаций и стажеры ВР. Из народных избранников пришли только те, кто пожелал выступить, остальные видимо, посчитали тему прав человека не достаточно интересно и важной для себя.

Слушания, безусловно, важные и интересные для меня, больше напоминали низкопробный фарс. Начиная с того, что случайно сев на место уважаемого депутата В. Яворивского, я обнаружила смотрящий на меня мини-иконostas. Религиозные убеждения депутата это, конечно, его личное дело, однако, по словам моей знакомой, прокомментировавшей фото у меня на странице в Фейсбуке, это напоминало такси, вот только из динамиков звучал не обычный для такси шансон, а уверения народных избранников в том, что в Украине «и жить хорошо» и права не нарушаются. Спичи от государства перемежались выступлениями правозащитников. И получалось такое себе двухголосье – мы о проблемах, а нам о «достижениях».

Из особо запомнившегося:

Слушания открылись выступлениями Спикера парламента В. Рыбака, который перечисляя достижения Украины в прошлом (вроде подписания международных документов о правах человека и присоединения к Совету Европы в девяностых годах), попросил не «посыпать голову пеплом» и бодро предположил, что «усилиями всей страны мы сможем провести судебную реформу».

Следующее выступление Главы Комитета по правам человека было на удивление адекватным, с точным, хоть и не исчерпывающим перечислением основных проблем в сфере соблюдения прав человека и теми вопросами, над которыми сейчас работает Комитет. Особое мое внимание привлек тот факт, что Комитет вернулся к работе над законом о депортированных народах и готовит его ко второму чтению, ровно как и работа над законом о мирных собраниях. Не упомянул депутат В. Пацкан только о законопроекте с поправками в закон о запрете дискриминации, который Комитет уже дважды снимал с голосования.

Тем удивительнее было слушать выступление министра А. Лавриновича, который выделил право собственности, как основоположное и наиболее нарушаемое в Украине. Я бы ожидала от Министра Юстиции большего понимания, что такое права человека. Глава Верховного Суда Украины, пожаловавшийся на невозможность выполнить решения Европейского Суда и большую загруженность украинских судов, определенно взывал к состраданию присутствовавших. Очевидно осознав проблемы родной фемиды, именно правозащитники должны перестать посылать новые и новые иски о нарушении прав человека в суды всех инстанций.

Написать о каждом выступлении, конечно, не возможно, и я, и читатель устанем и забудем начало. Хотелось бы только отметить несколько важных моментов. Это речь Уполномоченного о нарушениях прав содержащихся в СИЗО – кратко, четко, по сути. Выступление директора украинского офиса Amnesty International – она единственная сказала о нарушении прав ЛГБТ. Тогда как представительницу ЛГБТ-организации «Инсайт» просто вычеркнули из списка выступающих – такая себе цензура по-парламентски.

Пани Герман не сказала ничего о правах человека, но сначала оскорбила депутата В. Кличко, потом пожаловалась на бедность, после чего попросила оппозицию разблокировать трибуну. Свободовец Б. Бенюк, тоже член Комитета по правам человека, свое выступление сыграл, как по нотам, безупречно, как играет на сцене. Впрочем, пан Бенюк хорош в любой роли, вот только кот Бегемот в «Мастере и Маргарите» у него получается куда лучше, чем роль озабоченного правами человека депутата. Да и про права человека и про то, что делает в этой сфере парламент, актер не сказал ни слова.

Можно еще много написать о выступающих и их тезисах, но куда важнее прозвучавшего там, то ощущение, которое осталось после – права человека депутатам не нужны, и не интересны. Они не только в них не разбираются, им и слушать об этом скучно. Тот же В. Рыбак оптимистично заверил, что депутаты, которые проводят регулярный

прием граждан, знают о реальной ситуации с правами человека. Наверное, именно этих знающих депутатов не было в зале, хорошо, если в этот момент они проводили прием и кому-то помогали. Если я правильно услышала вступительную речь Спикера, то последний раз слушания с такой темой в стенах парламента проходили в 2001 году, это симптоматично и крайне иллюстративно. Остается только надеяться, что профильный Комитет услышал голос правозащитных организаций и внесет коррективы в свою деятельность, а следующие слушания о правах человека будут раньше 2024 г. (*Lb.ua (http://blogs.lb.ua/irina_fedorovich/206101_pravah_cheloveka_verhovnoy_rade-.html). – 2013. – 13.06*).

Блог на сайті ubr.ua

Про автора: А. Стадник, эксперт по управлению проектами и инвестиционному менеджменту

Мысли вслух о противодействии узаконенному

Шпилька в сторону юристов-международников, явно теряющих свободную рыночную нишу. Наша всеобщая проблема в том, что мы очень любим жаловаться. Новости по бизнесовой тематике пронизаны безысходностью. А как считаешь к ним комментарии – так вообще, хоть стреляйся. Да, в стране отвратительный инвестиционный климат. Да, правовой нигилизм. Да, неблагоприятное для бизнеса налоговое давление. Да, риски рейдерских отжимов. Так что теперь делать? Забиться в уголок, опрокинуться на спинку, сложить лапки и благополучно подохнуть на радость «покрашувателям»? Так что ли лучше? Существует множество схем, посредством которых можно хотя бы постараться свести к минимуму риски потери бизнеса. В том плане, что если уж зажмут в двери, то хоть не так обидно будет. Намедни с коллегами обсуждали разнообразные схемы, обеспечивающие относительную защиту в наших условиях. Понятно, что все что можно, необходимо выводить за пределы украинской юрисдикции

(через регистрацию оффшорков, не оффшорков, дочерних компаний, представительств... С договорами аренды активов, поручений на выполнение работ, консигнаций на продажу товара, поручений на закупку сырья... и так далее). Чем более запутано структурирование холдинговых структур, тем безопасней. Понятно, что в этой стране даже такие меры предосторожности могут не срабатывать (возбудят уголовное дело на члена семьи – сам все отдашь). Но и здесь есть определенные ходы: 1. Лишний раз не светиться и не становиться публичной личностью. 2. На поверхности схемы корпоративного управления должны быть правовые документы, на основании которых всем ясно только то, что ты наемный директор ДП с материнкой в Великобритании, работающий на взятой в аренду земле взятым в аренду оборудованием, где арендные платежи почти полностью перекрывают операционную прибыль. Или еще вариант – работаешь по договору поручения эксплуатации активов, получая агентское вознаграждение. Вот эти копейки пусть и отбирают. 3. Изначально создавать бизнес, который без тебя работать не будет, а созданные активы ни для кого, кроме тебя, не представляют ценности. Бизнес, завязанный на конкретных поставщиках и конкретных покупателях. На межличностных отношениях. Вообще, то, что творится сейчас в стране, есть обратная сторона повального стремления капитализации активов (украинская бизнес-среда привыкла себя успокаивать, что можно продать бизнес дороже, чем суммарно потратил). Это худо-бедно работало в последние годы правления Кучмы (2001–2004) и Ющенко во время пузыря 2007–2008. Мы учимся у Запада, порой забывая о том, что здесь нам не там. Там аквариум с золотыми рыбками, здесь с акулами. В стране хватает юридических фирм, предлагающих услуги регистрации компаний-нерезидентов. Достаточно сильных юристов– корпоративщиков, выстраивающих международные схемы. Да вот только в массы простым языком никто это не доносит. Мол, придумай сам, а потом иди к надувающему щеки юристу за консультацией, где в этой схеме что неправильно. Прошли времена, когда

любые схемы закрывались одной оффшоркой на Кипре со счетом в Прибалтике. Теперь требуются более сложные схемы. И планировать эти схемы надо не тогда, когда жареный петух клонет, а на стадии организации бизнеса, пусть это даже маленький магазинчик в районном центре. Собратья по юридическому цеху, кажется, совсем мышей не ловят. Время такое, что необходимо активно популяризировать, продвигать и разъяснять бизнес-сообществу, как выживать с минимальным ущербом в ситуации (*ubr.ua (http://blog.ubr.ua/praktika-biznesa/ysli-vsluh-o-protivodeistvii-uzakonennomu-reiderstvu-5896)*. – 2013. – 23.06).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: А. Шлапак, голова постійної комісії Київської міської ради з питань гуманітарної політики

День Конституції України. Чи мають наші діти право на отруєння?

Відповідно до ст. 27 Основного Закону України, кожна людина має невід’ємне право на життя. Зокрема у Конституції записано: «Кожна людина має невід’ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов’язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров’я, життя і здоров’я інших людей від протиправних посягань».

Згідно статті 49, здоров’я усіх нас також має бути під захистом Основного Закону: «Кожен має право на охорону здоров’я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров’я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм».

А ще в Конституції є стаття 28, згідно з якою «Кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню».

Дуже хороші й правильні слова, які за логікою повинні вселяти впевненість у надійності своєї Держави.

Але одна справа правильні слова на папері, а зовсім інша – виконання, а радше невиконання Основного Закону на практиці.

Особливо страшно стає, коли недотримання норм Конституції країни стосується дітей. Коли батьки, відправляючи дитину в ясла, дитячий садок або школу, не мають 100 % гарантії, що з їхньою малечю не станеться лиха. Відверто жахає, що у нас новини про масові отруєння, як у школах, так і в дитячих дошкільних установах, стали такими ж звичними, як і повідомлення про чергову ДТП.

Ось заголовки новин від 20 червня: «У київському дитсадку масово отруїлися діти», «Названа причина масового отруєння дітей у київському дитсадку», «У дітей виявлено сальмонельоз», «Масове отруєння дітей у Києві: в дитсадках заборонили яйця»... – все це про столичний дитячий садок № 455, що у Дніпровському районі.

А ось новина семимісячної давнини: «У шкільних їдальнях Києва знайшли кишкову паличку. В окремих школах і дитячих садах Деснянського району Києва їжу для дітей готують з неякісних продуктів і не додають натурального м'яса та риби».

А це 2011 р.: «У шкільному супі знайшли всю таблицю Менделєєва. У школах Деснянського району дітей годували «вітамінними» супами і салатами, в яких знайшли кадмій та цинк. У буряках, капусті, моркві, цибулі та огірках, з яких цілий тиждень готували страви для школярів, рівень кадмію був завищений майже на 20%, а кількість цинку – на 30 %. Ще безліч інших важких елементів з таблиці Менделєєва знайшли співробітники місцевої санепідстанції, які прийшли з перевіркою... На думку експертів для того, щоб така величезна кількість шкідливих елементів потрапила в овочі, їх повинні були вирощувати біля сміттєзвалища. Разом із тим, постачальники зелені навіть слідчим не змогли пояснити, де вони купили «металеві» плоди».

Аналізуючи все це, виникає відчуття, що в країні діють якісь терористичні організації, завданням яких є знищення підростаючого покоління. І щоразу порушуються кримінальні справи, створюються спеціальні комісії,

чиновники всіх рангів та мастей проводять рейди та наради, роблять оргвистовки і... заспокоюються... до наступної гучної новини.

Часом складається враження, що чиновники у своїх високих кабінетах просто зацікавлені в такому стані справ. Ще б пак! Адже інакше ніхто б не знав про їхнє існування, і, відповідно, не було б ніякого піару.

Не менш цікавим є той факт, що після кожного «розбору польотів» з нагоди чергового отруєння, винними «призначають» тільки нижній ешелон виконавців – комірників, кухарів, вихователів, вчителів. Рідше – директорів шкіл та садочків. Ще рідше – начальників районних управлінь освіти. І практично ніколи слідство не добирається до чиновників першого ешелону. Хоча, як відомо, риба гниє саме з голови.

Саме нагорі затверджують положення про тендери. І саме нагорі погоджують постачальників продуктів харчування.

І, якщо розібратися, то основне зло криється саме в цьому питанні. Вчитайтеся ще раз: «На думку експертів, щоб така величезна кількість шкідливих елементів потрапила в овочі, їх повинні були вирощувати біля сміттєзвалища. Разом із тим, постачальники зелені навіть слідчим не змогли пояснити, де вони купили «металеві» плоди».

Тобто відповідь, так би мовити, на поверхні: аби припинити хвилю отруєнь в школах і дитячих садах, потрібно негайно переглянути механізм постачання продуктів харчування в ці установи. Проте, враховуючи, що зловживання в цій сфері завжди є предметом особливої уваги ЗМІ, виходить, що в перегляді ніхто не зацікавлений. Тому що це «золоте дно» і годівниця «відкатів». Зміни могли б бути лише за умови, що новий скандал дає можливість черговому чиновнику замінити «поганого» постачальника на «хорошого».

До того ж ситуацію з постачанням неякісних продуктів «полегшує» і те, що в Києві залишилося лише 3 (три)! міжрайонних СЕС. На весь Лівий берег є тільки одна санітарно-епідеміологічна станція! Чи хтось із чиновників МОЗ зможе пояснити, як при всьому бажанні, її фахівці можуть здійснювати належний контроль за якістю продуктів для дітей?

Хоча у випадку, якщо буде переглянутий підхід до проведення тендерів, працівники СЕС зможуть зітхнути з певним полегшенням.

А справа в тому, що на сьогодні, постачання продуктів харчування в ті ж школи здійснюється «пакетом» – крупи, м'ясо, молочна продукція, хліб, овочі та фрукти. Скажімо, постачальник круп пропонує вигідну для бюджету ціну, але при цьому він повинен забезпечити постачання в школи ще й м'яса та овочів (якими він за родом своєї діяльності не займається). Зрозуміло, що це змушує його звертатися до посередників, для яких питання якості продукції є далеко не пріоритетним. На превеликий жаль, таких постачальників в кожному районі нараховується десятки.

Разом із тим, логіка підказує, що постачальник в кожному районі і за кожною групою продуктів харчування – має бути один. Вже хоча б тому, що так набагато простіше здійснювати контроль. Тобто потрібно працювати на випередження. Хоча в ідеалі постачальник кожної групи продуктів має бути один на все місто. Окрім контролю якості, це дасть можливість позбутися й різниці у цінах на готову продукцію. Адже на сьогодні в Києві ціни на продукти харчування для шкіл у Печерському та, скажімо, у Деснянському районах відрізняються вельми відчутно.

Крім цього, тендер на єдиного постачальника тієї ж молочної продукції по усьому Києву автоматично відсікав би дрібних фірм-посередників, проте привабив би великих гравців, яким на сьогодні цей ринок нецікавий. І у загальному підсумку, така система страхує від форс-мажорів з потраплянням на шкільні або дитсадкові столи «кадмієвої картоплі», вирощеної біля покинутого смітника. Репутація серйозного бренду коштує набагато дорожче, ніж разовий «куш» дрібного посередника разом з чиновницьким «відкатом».

Повертаючись до випадку з отруєнням в дитячому садку № 455, зверну увагу, що Постійна Комісія Київради з питань гуманітарної політики, яку я очолюю, буде ініціювати питання про звільнення і директора цього дошкільного закладу, і начальника районного управління освіти, який

безпосередньо відповідає за ситуацію в районі. Бо інформація про те, що скандал закінчився тим, що заяви про звільнення за власним бажанням написали тільки кухар та комірник – те саме, що пожежа на торфовищі. Тобто зверху вогонь, начебто, загасили, а тихе тління в глибині так і залишилося.

І наостанок. Хочу нагадати про ще одну статтю Основного Закону: «Стаття 56. Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень». Це більшою мірою стосується батьків, чії діти знаходяться в зону ризику. В разі виникнення навіть натяку на критичну ситуацію, дуже прошу вас оперативно інформувати мене про це (*Українська правда* (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/shlapak/51cd57cb55d0b>). – 2013. – 28.06).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: В. Колесніченко, народний депутат України

В США виступили против уничтожения норм Закона Украины «Об основах государственной языковой политики»

На днях получил ряд весьма интересных писем, в том числе и из дальнего зарубежья. Все они были посвящены тематике нарушения прав граждан на использование родного языка в Украине.

Так, члены Мировой Академии русинской культуры в Соединенных Штатах Америки и Карпато-Русинского Консорциума Северной Америки обратились ко мне с письмом и приложенным к нему Меморандумом, подписанным 45 всемирно известными профессорами, докторами наук, деятелями науки и культуры, представителями церкви практически из всего мира – США, Польша, Сербия, Хорватия, Словакия, Канада, Венгрия, Чехия, Германия и других стран. В

Меморандуме разъясняется отношение русин к языковой политике в Украине, а так же выражается поддержка Закона Украины «Об основах государственной языковой политики» № 5029-VI от 03.07.2012.

Кроме этого, в Меморандуме высказывается серьезное беспокойство и открытый протест касательно деятельности «рабочей группы» при Кабинете Министров Украины Л. М. Кравчука и Р. В. Богатыревой и их решения исключить русинский язык из легально утвержденного списка региональных языков.

Члены Всемирной Академии русинской культуры подчеркивают, что благодаря Закону Украины «Об основах государственной языковой политики» № 5029-VI (от 03.07.2012) русинский стал региональным на территории Украины!

В то же время международная общественность крайне возмущена деятельностью «рабочей группы» возглавляемой Л. Кравчуком, которая подала на рассмотрение Кабинета Министров Украины и Президента Украины предложенные поправки, среди которых исключение русинского языка из списка закрепленных в Законе Украины «Об основах государственной языковой политики» языков меньшин. По мнению высокоуважаемых профессоров (список прилагается ниже. – авт.) такой поступок является **ВОПИЮЩИМ НАРУШЕНИЕМ** Европейской Хартии по Правам Человека, которую подписала Украина.

Русинский язык и русинская национальность являются официально признанными в соседних с Украиной государствах-членах Европейского Союза (Польше, Словакии, Румынии, Венгрии, и т.д.), а так же в Сербии и Хорватии, где так же проживает карпато-русинское сообщество. Русинский язык был кодифицирован, он преподается в школах и употребляется в общественно-культурной жизни во всех вышеуказанных странах. И только Украина отказывается признать карпато-русинов как отдельную национальность, а русинский – как отдельный язык! Хотя, согласно переписи населения 2001 года в Украине проживает 10 100 русин! Для сравнения: в Словакии – 24 201 чел. (2001г.), Сербии – 15 905 чел. (2002 г.),

Хорватии – 2 337 чел. (2001 г.), в России – 225 чел. (2010 г.).

Однако в этих странах русинское общество официально признано!

Кроме того, еще в 2006 г. Комитет ООН по ликвидации расовой дискриминации выразил обеспокоенность положением дел с русинским национальным меньшинством на Украине – «отсутствием официального признания меньшинства русинов, несмотря на его явные этнические особенности», – и рекомендовал Украине «рассмотреть вопрос о признании русинов в качестве национального меньшинства».

Важно заметить, что члены Мировой Академии русинской культуры в своем открытом письме полностью поддерживают курс Украины на Европейскую интеграцию, но считают это на данном этапе невозможным из-за ограничения прав человека на свободу выбора языка (*Українська правда (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/kolesnichenko/51c99a7d7416a>). – 2013. – 25.06*).

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

№ 11 (47) 2013

Бюлетень оперативних матеріалів
на базі аналізу правової електронної інформації
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:

Т. Дубас, О. Федоренко, Ю. Шлапак

Комп'ютерна верстка:

А. Бергельська

Підп. до друку 16.07.2013.

Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 5,97

Наклад 2000 пр.

Свідоцтво про державну реєстрацію

КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3
Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1390 від 11.06.2003 р.